This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07585961 5

Digitized by Google

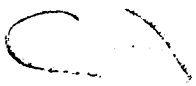

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PUBLICATIONS

OF THE

CAXTON SOCIETY.

---

6. WALTERI ABBATIS DERVENSIS EPISTOLÆ.

Digitized by Google

Digitized by Google

WALTERI ABBATIS DERVENSIS EPISTOLÆ.

THE LETTERS

OF

WALTER ABBAT OF DERVY.

NOW FIRST PUBLISHED.

FROM A MS.

PRESERVED IN THE LIBRARY OF ST JOHN'S COLLEGE, OXFORD.

BY MR C. MESSITER.

ASTOR LIBRARY
NEW-YORK.

LONDON:
PRINTED AND PUBLISHED FOR THE CAXTON SOCIETY,
BY A. BLACK, 8 WELLINGTON STREET NORTH, STRAND,
1850.

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Digitized by Google

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Digitized by Google

PREFACE.

Walter, the author of this volume, has been known as the abbat of Dervy, or Montier-en Der, a monastery in the diocese of Catalaunia, in France, but until the discovery of these letters, was never known to have had a claim to the character of a writer. The manuscript, from which they are taken, belongs to the library of Saint John's college, Oxford [No 126, pp. 96—144], and was probably copied during the life, or certainly soon after the death, of the writer.

"In the Gallia Christiana, [13 vols fol. Par. 1751] vol. ix, page 919, is the following notice of Walter.

XXIV. GUALTERIUS, privilegium obtinuit anno 1164 ab Alexandro III papa. Transegit anno 1165 cum abbate S. Remigii. Reperitur annis 1161 et 1166 in chartis monasterii Bassi-fontis.

It would appear from the style of these letters, (which, in many places, are extremely difficult to understand) that their author belonged to a very strict and ascetic class of monks. As specimens of the philosophy of that age, they

Digitized by Google

are not without their value; but they derive their principal importance from the names of John of Salisbury, Becket, and others, who figure therein as correspondents of abbat Walter.

The manner, in which these eminent Englishmen are named, besides several little particulars about the letters, lead to the supposition that the author was an Englishman. Without venturing to affirm this too positively, I will only add that I have done my best to decipher the Manuscript, and to give as correct a text as I was able; but I am conscious that there are numberless errors to be corrected, and many places which give no sense whatsoever; neither have I ventured to encumber the volume with notes, which, for a work so highly philosophical, are far beyond my capacity.

London 1850. C. M.

Digitized by Google

ORDO EPISTOLARUM.

EPISTOLÆ AD QUASDAM PERSONAS GALLIÆ DESTINATÆ.

1 J. Episcopo S. Maclovii Suus Christi Sacerdos —— CARITAS
2 [Idem] Eidem Idem —— SPES
3 Eidem Idem —— ETIAM
4 Eidem Idem —— NULLIUS
5 Eidem Idem —— VALET
6 Eidem Idem —— MIRAMUR
7 [Ad abbatem Cluniacensem] Dom. suo et Patri kmo P. Dei gratia Cluniacensi Abbati, frater G. —— IGNICULUM
8 [De electione Abbatis] Eidem Idem —— SERENIOR
9 [Ad Clun. de silentio diuturno] Eidem Idem —— MIROR
10 Eidem Idem —— UNA
11 Venerabili Abbatissæ Fontisebraldi M. fr. G. Christi Sac. —— AMICUS
12 D. s. et P. carissimo T. Parisiensi Epis. fr. G. —— QUI TRANSV.
13 [De carnis affectione] Idem A. Autissiod. Episcopo —— VERUM
14 [Audiant prælati negligentes] Idem H. Senocensi Archiepiscopo —— VINEÆ
15 Eidem Idem —— SI PAT. MONEMUR
16 Eidem Idem —— SI PAT. DOMINUS
17 [Magro Joh. Saresb. litt. rubr.] Idem Mag. J. —— PAVUS
18 [Magro Jo. de Saresb.] Suo clerico suus G. —— TIBI
19 [Eidem] Suo clerico suus G. —— SATIS
20 [Nicholao] Suo suus semper suus —— STELLA
21 [Mag. Joh. de Saresb.] Magistro suo J. de Sares. suus G. sacerdos —— MORE
22 [Super combustione Sti Aigulfi] Eidem Idem —— ECCE

Digitized by Google

23 Eidem idem —— Aliter

24 [Fratribus de Monte Dei Id.] Cariss. suis H. priori Clar. G. Cellerario H. nepoti ejus et T. infirmario fr. G. Ch. Sac. ——

25 [Hortatoria]P. clerico suo Clar. —— EXCUSATIONIS

26 [Hortatoria] Suo R. Clar. suus G. —— SOLET

27 Suis cariss. H. Subpriori T. ras. Clar. fr. N. —— QUIBUS

28 [Gratias agit pro beneficio] Dom. Beluacensi fr. G. suus semper —— PLUS

29 [Mag. Joh. Saresb.] Unico amico suo J. de Sares. unicus suus G. —— MUNERA

30 [Sim. Priori Sti Aigulfi, cum vellet ire ad montem Dei] Priori suo suus G. —— RES

31 [Pro Simone cum iret ad montem Dei] Dominis suis et patribus Priori cum cæteris de Mon. Dei. fr. G. humilis Ch. sac. —— ALIUD

32 [Eidem respondet ad quædam] Dom. et pat. suis de M. D. fr. G. —— DULCEDINEM

33 [Eisdem iter. resp. ad proposita] Dom. et am. suis Priori et cæteris fratribus de M. D. fr. G. suus semper —— BRAVIS

34 [Eisdem de imagine et similitudine Dei] Suis de Monte Dei suus G. —— VENERUNT

35 [Item] —— DESTITUTUS

36 [Eisdem] Dominis suis de Monte Dei suus G. —— ETSI

37 [Grandimontanis] Carissimis patribus et Dominis suis de Grandi Monte fr. G. —— SCIO

38 [De largitate gratiæ agit] Domino et patri suo carissimo E. Lugd. Archiepiscopo fr. G. Christi sacerdos —— DESUPER

39 [Theobaldo Cantuariorum Archiepiscopo] Domino et patri carissimo T. Cant. Archiepiscopo et Apostolicæ sedis legato G. —— PACTI

40 [Reprehendit eos quia noluerunt recipere Teselinum] Frater G. Christ. Presb. dilectis fratribus et amicis Casiacensibus —— PRÆTER

41 [Fratribus Casiacensibus pro Abbate sene et unanimitate electionis] Fratribus filiis et amicis suis carissimis Casiacensibus fr. G. Chr. sac. —— NON

42 [Ad novum Abbatem hortatoria] Venerabili Molismensium Abbati fr. G. —— IN OMNI

43 [Priori Molismensi respondet ad ea quæ scripserat ei] Fr. G. Chr. servus Priori Molismensi —— SACRATISSIMÆ

44 [Ad Nicholaum Oppositoria sive Responsoria] Suo suus —— BESTIA

45 [Ad eundem de questione quadam]Nicholao suo G. suus. —— MIRABILI

46 Fratribus in Christo dilectissimis fr. G. Christi sacerdos —— QUAM

47 Carissimis filiis et fratribus suis Priori cum cæteris Cellensis monasterii monachis fr. P. Abbas suus —— QUIBUS

48 [Abbas Cellensis conventui suo, hortatoria] Fr. P. carissimo in Christo fratri A. et ejusdem ecclesiæ universo conventui —— VOBIS

49 [De ordine Montis Dei et situ cellarum Carthusianarum] Domino et amico suo carissimo H. Abbati de Ripatorio fr. G. semper suus —— DE STATU

50 [Epistola amici ad amicum de amicitia]. Suo suus semper suus —— A RETRO

51 [Ad prædestinatum Sanctum Thomam Cancellarium Regis Angliæ] Domino et amico suo carissimo T. Cancellario Regis Angliæ fr. P. Trecensis —— MAGNUS

Digitized by Google

52 [Ad P. Monachum Norvicensem, G. a Scholis Silvanect.] Frater G. Rector scholarum Selvanect. p. m. Norw.——Ut ignotus.

53 [Abbati de Bulencurte, Consolatoria] Radulfo abbati de Bullencurte fr. G. semper suus. —Infra

54 [Ad A. Presbyterum de laude honestatis ejus] Frater G. Chr. presbyter venerabili A. sacerdoti Sti Petri Pruvinensis——Non

55 [Cuidam monacho ægrotanti Consolatoria] P. Dei gratia Celle monasterii dictus Abbas J. amico suo——Quæris

56 [Ad futurum sanctum T. Cancellarium Angliæ] Domino et amico suo carissimo T. Cancellario regis Angliæ fr. P. servus servorum Dei——Quem

57 [Domino Papæ] Domino et Patri carissimo A. universalis ecclesiæ summo pontifici filius suus frater G. suus semper——Cui

58 [Domino Cancellario Romanæ ecclesiæ] Domino et Patri carissimo R. Cancellario S. R. Eccl. fr. G. suus semper et ubique——Nullis

59 [Domino Papæ] Domino et Patri carissimo A summo Pontifici fr. G. hum. Ch. sac.——Ubi

60 [Domino Papæ Abbas Dervensis] Domino suo A. Dei gratia summo Pontifici fr. G. semper suus——In

61 [Domino Papæ pro Will. filio T. Comitis] Eidem idem——Qui

62 [Abbatissæ de Paraclito quæ pro fugitivo rogabat] Dominæ suæ servus suus ——Quod

63 [Magistro Nicholao, Oppositoria sive Disputatoria] Suo suus——Ut.

Digitized by Google

Digitized by Google

Ordo Epistolarum Alphabeticus.

Aliter fit freq. in rer. ev., qu. perp. hom. provi 23
Aliud mat aliud sua. scri. ves. rever. Et 31
A retro long. temp. pact. int. nos amic. 50
Bestia quæ tet. mon. lapid. Cacum. dilec. 44
Caritas pat. quod mir. dic. est, pene ad im. 1
Cui pr. si. pat. al. non sup. ref. ins. ea. re. 57
De statu suo am. scrib. solv. est debit. 49
Destitutus spe ult. proc. subsed. non vol. sed. 35
De superabund. bon. cœles. gra. eat. tam 38
Ecce in ciner. bea. Aigulfi cum be. Job 22
Etsi apic. salut. a vo. mea hum. acc. non 36
Etiam in amarit. ves. cong. ani. mea 3
Excusationis procem. sive velam. rusti. meæ 25
Exultat spir. me. in Dom. salut. meo 32
Facti sum. sic. consol. in consol. sanc. ves. 39
Favus dist. lab. t. m. et lac s. l. t. Ut lit. tu. vidi. 17
Igniculum scin. in me spir. ves. cin. nos. ten. 7
Infra ro. an. tui q. a me pro. pos. con. 53
Inspector consci. De. et tes. novit quib. 11
In grav. ques. si. ol. ad Mo., sic nu. pat. 60
In omni posses. præcel. amic. poss., pot. 42
Justitia ves. superab. deb. just. Scrib. et Pha. 9
Magnus ani. hoc præc. int. nobil. suæ ins. 51
Mirabili cond. sap. lit. avid. meæ oppon. quo. 45
Miramur plur. tan. nos tem. insalut. a ves. 6
More siti. sub æs. et præsto. diu desider. 21
Munera tua freq. non mag. sua refric. 29
Non levitas aut lev. necess. ut loq. sua. 41
Non im. il. præ. scr. qu. non præ. non dil. 54
Nullis mer. suf. subn. sed so. bo. ves. con. 58
Nullius pond. es. nov. in ves. dil. ver. vacua 4
Plus sat. egena est benef. record. cuj. tit. ins.. 28
Præter sol. necnon et vot. me. in vir. non 40
Quæris, fr. a me scr. exh. pa. pen. tor.. 55
Quam unica et sing. gra. omn. et sing. ves. 46
Quem for. non ext. pros. ma. pro. hum.. 56
Qui transvad. non pot. flu. occurs. ca. 12
Quibus gratio. aff. dulc. copul. eisdem non 27
Quibus lingua et voce præs. persuad. so. 47
Qui nos. hum. al. mo. ap. sub. ves. rep. 61
Quod fil. hom. non ven. pa. mit. in ter. 62

Digitized by Google

QUUM Is. et Ab. ad Mo. D. asc. sed as. 24
RES hum. qual. in me. div. pen. cons. 30
SACRATISSIMÆ pass. et res. Dom. sol. fer. 43
SATIS am. del. mi cariss. exil, ubi. sup. 19
SCIO quia in consil. just. et cong. ma. op. 37
SERENIOR post nub. di. suc. dul. cr. ex am. 8
SI pat. Dom. me. ser. suo u. pæ. deb. 16
SIpat. mon. pro con. rep. qu. pro gra. 15
SOLET nim. fest. et. sem. qua. jam be. co. 26
SPES quise dif. af. an. Ver. am. imp. sui. 2
STELLA quan. de ces. vid. ad ima sed ec. 10
SUAVISSIMI sap. buc. qu. pan. ol. ore av. in. 33
TIBI an occup. tu. visit. tu. car. imp. de. 18
UT pern. opt. tel. inv. ve. præ. ep. com. 63
UBI ca. pos. per se suf. peco. præ. 59
UT ign. ign scr. T. ves. im. nos. ro. et imi. 32

EPISTOLA IVONIS CARNOTENSIS — Quæsivit a parvit. m.

Digitized by Google

EPISTOLÆ

AD QUASDAM PERSONAS GALLIÆ

DESTINATÆ.

1.

DOMINO SUO CARISSIMO ET PRÆCORDIALI J. EPISCOPO SANCTI MACLOVII, SUUS CHRISTI SACERDOS, ID QUOD EST ET POTEST.

CARITAS patiens, quod mirum dictu est, pene ad impatientiam me impellit. Vidi nuncium vestrum literis vacuum. Quid hoc est? Estne tanta penes vos chartarum raritas? An sic vestra abbreviata est caritas? Quæ tam importuni silentii causa; quæ ratio tam mutae et silentis dilectionis? Estne apud vos consequutivum, ut ubi est sterilitas panis, sequatur etiam defectio cordis? Et panis quidem inopiam audieram, sed famem ex hoc virtutum succedere non credideram. Certe farina et lechytus olei apud Sareptanam, ex quo Helias noster N. de his degustavit, non defecit. Certe non defluit amor noster, sed influit et effluit: et alterum quidem excusat instantia laborum, sollicitudo ecclesiarum, compassio afflictorum, reconciliatio dissidentium; alterum quid vetat scribere, quid impedit literas amicales componere? Desidia? sed hanc studium excludit. Insipientia? sed est ei multa literatura. Ignorantia nuncii venientis? Sed hic

Digitized by Google

nudam salutationem attulit. Festinatio properantis? Sed plura sigilla pluribus attulit. Restat itaque condemnanda in amicis negligentia. Quia igitur oleum non misistis, aculeum sumitis, et ideo pungi meruistis, quia ungi noluistis. Si valetis, bene est nobis.

2. EIDEM IDEM.

SALUTEM QUÆ EST IN JESU CHRISTO.

Spes quæ differtur affligit animam. Verus amor impatientiam sui desiderii quandoque non irascitur commendabiliter superari. Nihil enim pene aliud est in vita hominum, quod qualibet arte mitigari non possit. Spes itaque adventus vestri nunciati quanto uberius animum lætificavit, tanto amplius ex mora dilationis hactenus affligit. Æstuat siquidem animus in revolutione fortuitorum casuum, nunc hoc nunc illud reformidans subito contrarium accidisse. Quid plura? Cogitatio et cogitatio advenit; morarum vero dubitatio nec ad punctum ab animo recedit. Alia inquit, Jam jam venit: alia, Forte non valet. Ista incommoda temporis replicat; illa intolerabile negotiorum pondus anxia suspirat. Ecce quanta caligo, quanta suspicionum tumultuatio. Ubi veritas? An forsitan error est, ubi latet quod verum est, et non sententia? Sed adhuc sub judice lis est. Ex multis enim ambiguitatibus aut vix aut nunquam certum aliquid sine doctoris demonstratione elicitur. Renunciate igitur amicis divinæ circa nos miserationis operam, ut omnimodæ soluto dubitationis vinculo indubitanter aut viam sinistram compassionis aut dextram apprehendamus congratulationis. Satis enim injuriose deturpatur nobilis animus, si se non praeparat mutuis obviare beneficiis, saltem aequis passibus. Turpe etiam estimo non omnimodo cavere supe-

Digitized by Google

rari beneficio. Unicum quid et singulare Natura, sive Creator Naturæ, tanquam speciale privilegium imagini suæ hoc impressit, quatinus commodius et praestantius haberet stricta aequitatis ratione dare quam accipere. Hanc vobis formam nec rubigo exilii nec tinea paupertatis excussit. Ex hoc prodiit quod magna pro parvis, pro vilibus cariora, magnifice rependitis, quinimmo solenne donum absque praecedentis comparatione obsequii misistis. Species quidem doni carius aestimanda, sed affectio donatoris potius incomparabiliter est compensanda. Quicquid namque aliud datur, in comparatione sublimis animi vilipenditur.

3. EIDEM IDEM.

FELICITER SOLLICITARI CUM APOSTOLO IN LABORE ET ÆRUMNA.

ETIAM in amaritudinibus vestris congratulatur anima mea: quanto magis in consideratione remunerationis gloriosæ. Reminiscor siquidem quia justi in paucis vexati, in multis b. d. et quia reddet Deus mercedem la. s. s.; atque ideo non est vana expectatio, ubi tam certa, tam grata, tam larga speratur remuneratio: certa, propter veritatem promittentis; grata, propter consummationem desideriorum recipientis; larga, propter exuberantiam bonorum cœlestium in communicatione Divinitatis. Hæc reposita est in sinu nostro; haec inter ubera commoratur: hac quaelibet insipida condiuntur et gustui nostro commodissime adaptantur. O animae meae dulcedo, quid putatis Deum non attendere miserias compeditorum suorum, non librare in statera eternorum judiciorum pœnas filiorum? Nonne, inquit, haec condita sunt apud me, et s. in th. m.?

Digitized by Google

Miror vos scripsisse destitutum patris nostri Sanctissimi Bernardi solatio, quum sancta ejus anima nexibus expedita mortalitatis, non caritatis, corruptionis non affectionis, necessitatis non voluntatis, liberius aures nunc appellet piissimi conditoris pro necessitatibus populi sui. Non mihi contingat de gratia ipsius diffidere, de orationibus ejus desperare. Nimio vobiscum loquendi tentus desiderio vix finem facio. Quem enim sine fine diligo, nunquam satis ei scribere, nunquam satis loqui valeo.

4. EIDEM IDEM.

Nullius ponderis esse novit in vera dilectione verba vacua et pomposa, qui caritatis medullam vel semel degustavit. Vanum certe et abjiciendae simulationis reputo, amoris elementa quotidie replicare; ex quo fideliter et firmiter radicibus cordis inhaeserit. Metuentis quoque aut diffidentis est, semel natos amores sermonibus velle renovare, quasi vetustas temporis soleat veros affectus antiquare. Non est imaginis Dei ab inceptis deficere: non est virtutis vacillare: non est solii gloriae Dei in diversum se vertere. Annon anima ad imaginem Dei, an non caritas virtus Dei est? an non pura conscientia thronus Dei et sedes divinae majestatis? Ut ergo filius qui est imago patris, quae creavit semel, semper gubernat et regit, utque virtus altissimi, quae operatur, confirmat et perficit, ac denique incommutabiliter manet incommutabilis Dei sessio eternitatis; sic radicata caritas et fundata de corde puro et conscientia bona et fide non ficta ignorat occasum, corruptionem abominatur, mortem non guatat in eternum. Haec interno evangilo suo conjunxit nostros ad in-

Digitized by Google

vicem affectus: haec inter nos mediatrix unico amore adinvicem dulciter et fortiter et sapienter animas nostras conglutinavit. Haec in me vestrum tenaciter amorem effundit, et ad vos non dissimiliter me ipsum totum diffundendo contulit. Ad unicum itaque et specialem amicum singulari spe et unica, rogo, accedat vestra sanctitas. Non diffidat suum esse, cujus veraciter affirmet se esse. Nisi autem justa occasione inventa ad nos veneritis, satis de intensitate amoris nostri diminuetis.

5. EIDEM IDEM.

QUICQUID EST ET POTEST.

Valet Dominus meus? Vivitne? Ut credo. Aut est alteratus hic aut alter a meo est substitutus. Si alter est, mirari, sed non dolere desino: tacuisse, qui loqui non poterat. Nam surrexit novus rex qui non noverat Joseph. Si alteratus, nollem fuisse tantam alterationem, quæ pene accedit usque ad alienationem. Alienum ab amico equidem est, posse dissimulare æque et simulare: non simulat amicus, sed propter veritatem non dissimulat: sed propter respirantem addorem. Quid enim non novit sapientia: quid non potest caritas? Quodcunque est scire, novit Sapientia: quodcunque est posse, potest caritas. Non est scire, scire adulari: non est posse, posse oblivisci. O amice et domine carissime, oblivioni an negligentiæ vestræ objiciam, quod abstinuistis tam a visitatione quam a salutatione amicorum vestrorum ultra tempus et modum? Estne oblivio? Si est, digna est morte; digna exilio; quæ tulit diadema de capite episcopi; quae de pectore sustulit rationale. Oblivio delet et quod praecipuum in honore, et quod fortissimum est in robore, id est sapientiam et memoriam.

Digitized by Google

Reus ergo crimine majestatis, capite plectatur, et non memoretur ultra. Negligentia quid? Non sit dissimilis in poena, quae praecessit in culpa. Talis enim soboles, tali de matre nascitur, ex negligentia scilicet oblivio. Nuntium saltem suae salutis, si vivit, mittere debuit amicitia, cujus naturale est semper odisse absentiam et appetere praesentiam amicorum. Forte occupata est; sed non est grata, quae semper est occupata. Mansio est, immo possessio, non occupatio, quae jugiter retinet. Quid ergo? praeoccupavit, quinimmo possedit amicitiam, ne libertate, ne ingenuitate sua utens, radios suos ad nos usque expanderet? Estne chaos magnum firmatum inter nos et vos, ut hi qui volunt, hinc transire ad vos non possint, neque inde huc transmeare? Sed caritas omnem altitudinem exsuperat; sed aquae multae non possunt extinguere caritatem; sed non est qui se abscondat a caritate ejus, sed attingit a fine usque ad finem fortiter et disponat o. s. In tam sancto Dei famulo quis te, O dilectio, debilitavit, quis obumbravit, quis hebetavit, quis commutavit? In aliis quidem non ignoro, superveniente iniquitate, virtutem tuam debilitari, oblivione lucem tuam obumbrari, negligentia acumen tuum hebetari et totam substantiam posse odio commutari. Sed in sancto quae iniquitas, in studioso quae oblivio, in viro forti quae negligentia, in pleno caritate quod odium? Si quando enim tepescit, si quando flavescit, si quando hebescit in sancto caritas, ea quae extrinsecus sunt accusanda, non quae intrinsecus. Opposita enim obstacula mentiuntur veritatem suppositae lucis, caloris et aciei. Oppone gladio ancipiti ferrum et lapidem durissimum; retrocedit vis impenetrabilis. Murum spissum oppone igni; tardius calefacit. Candelae accensae superpone modium : in luce non gaudebis. Non est proinde putandum non lucere candelam, non ardere ignem, non secare gladium, sed contrariis obstaculis imputandum. Sic sanctorum virtutes a radice sua non evanescunt, sed plerumque propter Sabbatum Judaeorum conticescnnt. Aromata enim sua inter-

Digitized by Google

im in secreto distillant et repraesentant ut quum dies opportunitatis illuxerit, diluculo in effectum desiderati operis prorumpant. Æque tamen repraesentatur et desiderium ardens in otii quiete, et opus fervens in actione. Acceptat namque Deus opus propter affectum, non affectum propter opus. Magnus, immo longus nobis est iste dies Sabbati, cujus ferias et feriales non feriales vel solennes, sed ferales et olentes reputamus. Negligentia siquidem male olet, diligentia semper bene redolet. Iners Judaizantium pigritia non diligit Sabbatum, quia sanctum, sed quia otiosum. Johannes vero stabat in die magno festivitatis et clamabat: Si quis sitit, veniat ad me et b. Magnus dies festivitatis vere magnum habet clamorem caritatis. Jam non taceat caritas vestra, jamjam loquatur, immo veniat, immo accurrat. Desiderat vos anima mea; desiderant vos amici nostri. Ostendite faciem vestram; sonet vox vestra in auribus nostris.

6. EIDEM IDEM.

QUICQUID EST ET POTEST.

Miramur plurimum tanto nos tempore insalutatos a vestra paternitate quasi neglectos fuisse: non credimus ex negligentia, sed forte ex inevitabili occupationum vestrarum pondere sic oppressum siluisse. Clamamus tandem post vos. Voluimus enim suscitare compassionem in vobis passionibus nostris. Neque enim superbe est amicis celandum forte subrepens infortunium, nec contumaciter aut inverecunde petendum necessarium suffragium. Vitium utrumque, sed alterum patienti gravius, alterum roganti ignobilius. Malum namque absconditum urget acrius, indecenter propalatum nocet apertius. Exoritur aliud a nobilitate naturæ, aliud a necessitatis propagine. Semper enim natura suis contenta est limitibus; necessitas vero nul-

Digitized by Google

lis reprimitur legibus. Amicum vel non habet, vel se habere non credit: qui fortunam suam quamcunque dubitat aperire, aut instat tanquam ab invito aliquid extorquere. Amicus nempe tam omnium consiliorum debet esse conscius, quam coadjutor in omnibus voluntarius. Nolo igitur aures vestras implere vastissimis querimoniis, quia stultissimum est vel velle explicare, ubi videtur res fidem dictorum excedere. Haec idcirco diximus, quia nobilis beati Aigulfi ecclesia cum omnibus appendiciis suis prorsus ita combusta est, ut nihil praeter libros et sanctorum reliquias ab incendio servaretur. Praeterea et domos quamplures in cinerem redegit, ut sic appareat in oculis nostris tanquam gallina depilata, nec pennas habens quibus pullos suos protegat nec cibos quibus alat. Non aliquid aliud exigimus a vobis nisi compassionem, orationem, et consilium. Necesse est autem, qui non habet ubi caput reclinet, Aigulfum peregrinari apud amicos et vicinos, et rogare quod solebat rogatus et etiam non rogatus praebere. Si venerit ad partes vestras, suscipite illum tanquam illum. Nostis enim quis sit et quo honore dignus sit.

7. AD ABBATEM CLUNIACENSEM.

DOMINO SUO ET PATRI CARISSIMO P. DEI GRATIA CLUNIACENSI ABBATI FRATER G. SEIPSUM.

Ignículum scintillantis in me spiritus vestri cineres nostri tenaciter evaporant, et carbones Seraphim nunquam extinguendos assidua meditatione renovant. Tetigistis, fateor, in me non labra oris, sed venas cordis. Aculeus siquidem colloquutionis inter nos habitæ nostras interiores medullas perforavit, ac in consideratione sui omnia animae interiora coegit. Revera sermo ille efficax fuit ad torpentis animae excitationem, ad vitae hujus momentaneae inspectionem, ad regula-

Digitized by Google

ris professionis observationem, ad Angelicae puritatis emulationem, ad summae et ineffabilis Trinitatis expeditam contemplationem. Vivus quia de vera vita, purus quia de puritate summa, verus quia de veritate eterna, non parcit malis, sed placet bonis. Remordet vitia, virtutes suadet: adducit in lucem obscura; tanquam speculum perlucidum, vultus prospicientium renuntiat. Fateor, in hujus contuitu rugas meas inspexi, et quod in interiori homine pulcrum prius estimaveram, deforme repperi. In lucerna ista accensa domum everti, et in peculio multo minus quam computaveram accepi. Marcidum inveni quod flor'dum credidi: et quid plura? Faetores niduli mei vix fero, quia ibi reptilia, quorum non est numerus, aspicio. Urticarum ibi punctiones, spinarum compunctiones, veprium complicationes et tam paliuri sollicitudinum quam cardui affectionum non parcentes exustiones. Quid namque peccatum? Quid pœna peccati, nisi stimuli mortis, animam eruentantes, lacerantes et dilanientes? Misera miseriis suis depascitur anima. Mors, inquit Psalmista, depascet eos: et Isaias, Dilatavit, inquit, Infernus animam suam absque ullo termino, quia non habuit populus scientiam. Nimium, nimiumque se certe infernus dilatat, quum etiam quosdam in corpore viventes gehennalibus conscientiis jamjam excruciat. Sed usque ad ost'um seu hostiam crucis, et non ultra cruciatus isti pertingunt.

Cetus namque iste, qui etiam Jonam devorat, omnia rapit, universa devastat, in gutture et ventre malitiæ suæ, quicquid extra arcam 'nvenerit, includit. At quam felicius et quam jucundius anima capientem se caperet, devorentem se absorberet, persequentem se triumpharet. Draco enim sic illuderetur; sic denique mors interficeretur, sic anima liberaretur. Utinam sic se vindicaret anima mea de adversario suo, immo utinam infernales sic absorberet miserias in praesenti, ut nullas in crastinum futuri judicii dimitteret poenarum reliquias. Utinam inquam reliquias Salvatoris quae diem festum agent potius

Digitized by Google

expectaret anima mea, quam reliquias faecis, quae subsidunt in calice, qui est in manu Domini vivi, m. p. mixto.

Reliquias prandiorum tuorum, Domine Jesu, suspiro. Venter meus absque spiraculo en totum se expandit, et de micis sive de reliquiis tuis repleri appetit. Opto quoque a sanguine peccati sanguine tuo mundari. Opto lineis tuis, Jesu, vestiri : quibus in sacris visceribus virgineis insignitus: ad offerendas pro nobis preces et munera processisti. Hanc sacrosanctam oblationem in sacro cœnae convivio exuisti, in cruce conscidisti, in resurrectione innovatam resumpsisti, in ascensione vultibus paternis in propitiationem nostram repraesentasti. Lava me a sordibus, sana a doloribus, mundator es filiorum Levi, reparator filiorum Dei. Quod si manum jam glorificatam clementissime ad tam ulcerosa officia inclinare propter defluentes aegroti assiduas rheumatizationes refugis, habes aliam manum inferiorem quidem sed bene doctam, sed satis piam, sed multum gratiosam, sed similem nobis passibilem. Cui si dederis, immo si jusseris, facile faciles curationes animarum nobis propinabit. Cluniacensem tuum loquor, cui dedisti in corde sapientiam, in ore facundiam, in sermone gratiam, in vultu auctoritatem, in operatione virtutem, in intellectu subtilitatem. Dedisti ei licentiam ut secundum cor tuum operetur et laborantium officinas ingressus manibus tuis confectam medicinam pro cujusque valetudine dispenset fideliter, et minimum gratiæ pro gratia opere dispensationis reportet.

Gravaris quidem, domine et pater carissime, in hac administratione tantæ multitudinis, tam spaciosis discursibus, ut modo ad fines cœlorum curribus igneis amore avido conscendas, modo ad terrae inferiora et partes ultimas sollicitudine populi, proni in culturam vituli comedentis fœnum, resilias : modo tam procul, modo tam prope : modo supra nubes, modo juxta et etiam infra cives, modo supra spiritum, modo infra te ipsum cogaris te levare et deponere laboras ; sed si non amas, laboras,

Digitized by Google

sed si fructum non videas, laboras : sed si finem non speras, laboras : sed si retributionem non consideras. Et de fine quidem scriptum est : quia ecce finis venit—venit finis. Denique appensum est in statera laboris tempus, et inventum est minus habens quam retributionis denarius. Non in dies et annos producitur labor, quia in modico et brevi erit laborum retributio. Iterum de fructu videndum est quod fructus tuus fructus sublimis est, fructus lucis, fructus benedictionum Domini, fructus innumerabilis. Dinumera stellas cœli, arenam maris, et dinumerare poteris fructum horti Domini, scilicet Cluniacensis. Quid dicam de dilectione? Annon amas, pater amantissime, dilectum ex dilecto, vulneratum caritate in ligno? Novi, novi ego, novit et angelus tuus dilectionem tuam, flammescentem in Dominum fortiter, recalescentem in proximum non mediocriter. Denique pius et largus remunerator non solum operum sed et affectionum, ante faciem tuam Christus Jesus accinctus plena manu præcurrit, in latere claro vultu concurrit, et post tergum extenso brachio succurrit ; praecurrit ut praevius, concurrit ut socius, succurrit ut medicus. Praecurrit ut imiteris, concurrit ne lasseris, succurrit ne labaris. Præcurrit prædestinatione, concurrit vocatione, succurrit justificatione. Jacob eum in utero matris prævium habuit, quoniam non ex operibus sed ex vocante dictum est : Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Angelica quoque natura in confirmatione suæ stabilitatis concurrentem gratiam habuit. Saulo nihilominus in languore suæ infidelitatis nonne gratia de cœlo succurrit? Post hunc currens non deficies, cum isto vadens ad omnia sufficies : huic toto totus innixus omnia te posse non desperes. Omnia, inquit Apostolus, possum in eo, qui me confortat. Itineris quoque duriora et asperiora sibi Christus non ignarus sed benignus secernit : non enim est dolor sicut dolor ejus et nobis planiores semitas lapides de via tollens proponit. Unde ait : Pacem relinquo vobis, p. m. d. v. Quasi guerræ vestræ et debiti pœnalis discrimina persolvi, et pacis integræ remedia indulsi.

Digitized by Google

Partem inquam suam non molliorem sed meliorem fecit, quia simul molliorem et meliorem in mundo, ubi pressuram promittit, neminem posse habere docuit. Volo quidem ego meliorem sed ex gratia: eligo sæpe molliorem sed ex humanitatis natura. Non sic vero, non sic legit Deus. Divisit enim aliter: seorsum, sed sursum posuit meliorem; seorsum sed deorsum molliorem: homines autem tanquam molliores, infirmiores seu inferiores adhuc limum plasmationis præ oculis habentes, molliora et dulciora, non meliora et duriora appetunt. Optioni quidem nostræ relinquitur, utrum accipiamus meliora sed duriora, an vero molliora sed deteriora. Video autem humanitatem meam frequenter et diu in hoc discrimine vacillare. Modo enim tentat et attrectat durum propositum, quia melius: modo relabitur ad molle quia delectabilius. In istius contractu placet emptio, sed displicet conditio, in alterius contractu facilis conditio, sed vilis emptio. O anceps, O dubia negotiatio! Superflua carnis equidem delectatio, non usquequaque est omni homini odiosa, sed multum quæsita, multis appetita, multumque a multis amplexata. Sed quousque? modica est, transitoria est et quum videtur esse, non est. Seipsam consumit, seipsam destruit, in se crudeliter saevit. Acerbius tamen damnum quod naturam lædit, quam quod seipsam interimit. Intrat in aliquem hujusmodi delectatio, et natura refugit. Rerum omnium domina ancillam istam velut pestem refugit, velut mortem evitat, velut infernum cavet. Nur quam enim aut raro " in una sede morantur: "
vix aut nunquam simul operantur. Semper namque alia est operatio necessitatis quam et naturæ, alia superfluæ delectationis. Verbi gratia, quum sepelitur aliquis vino, cibo usque ad nauseam ingurgitatur, enervatur luxuria, nonne hinc luget natura, nonne ægrotat, nonne graviter laborat? Cujus procul dubio deserit hunc flos ætatis et morbi sive mortis intempestivæ accersiuntur nuncii. Hæc tamen opera carnis esse sive superfluæ delectationis quis ignorat? Natura vero his gaudet

Digitized by Google

regitur: illa vero abusione. Illa in veritate ambulat, monstri vero hujus facies blanda ut decipiat, sed in posterioribus circumfert aculeum scorpionis ut perimat. Mentum simplicium apprehendit, sed inguina ferit. Cohors et tribunus synagogæ peccantium hujus principatum sibi assumit in caput et regem, et respuit super mulam regis verum Salomonem. O peccatum! O iniquitas! Pater mi, pater mi! currus Israel et auriga ejus! non sileat saltem in ore vestro spiritus justi Nathan, non sinat fieri tantum nefas in Israel Dei.

Sceptrum namque regni superflua carnis delectatione obtinente quæ pax super Israel? Immo quæ jura non subvertuntur? quæ leges non obliterantur? quæ ratio non exulatur? quæ virtus non confunditur? quæ boni species non suffocatur? quod genus erroris non extollitur super omne quod dicitur Deus aut quod colitur? Hæc est radix peccati, totius honestatis tinea, fovea vitiorum, puteus dæmonum, vorago animarum. Recludite, obsecro, recludite feram istam quæ devorat Joseph nostrum, vel potius filios Jacob et Joseph. Certe nimium effertur et rupto propositi ac religionis repagulo usque ad sancta sanctorum Cluniacensis ordinis imperii sui fines propagare conatur. Ubi enim sine licentia carnes comeduntur, nonne Adæ prævaricatio renovatur? nonne voti et sanctæ institutionis paradisus violatur? nonne legitur quod Inebriabo sagittas, m. s. et g. m. d. c? Sanctitatis opprobrium et religionis abominatio est, non quidem carnes edere, sed cum sanguine inobedientia. Unde a sanguine et suffocatis jubet lex abstinere: a suffocatis non abstinet, qui furtim edere non timet. Periculo namque prælatorum fiunt transgressores commissorum. Vasorum custodes sacrorum puniuntur, quum negligentia sua de templo Domini asportantur et usque ad manus concubinarum regis Babylonici humiliantur. Sapentiorem me non doceo, sanctiorem non instruo, ferventiorem non excito, studiosiorem non provoco, sed timores meos manifesto, sed dolores aperio, sed consilium quæro, sed evadendi semitam interrogo. Audio principes populi sus-

Digitized by Google

pensos in patibulo, et affixos contra solem propter peccata populi, et somno vacare valeo? Dicentem Jacob ad Laban in summo articulo judicii lego, Oves tuæ et capræ steriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, nec captum a bestia ostendi tibi; ego damnum tibi omne restituebam: quicquid furto peribat, a me exigebas; die noctuque æstu urebar et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua servivi tibi. Hoc, inquam, lego, et non inconsolabiliter inertiam meam lugeo. Ubinam oves curæ meæ, ubi capræ non steriles? Qui enim a pueritia sua in claustris regulariter eruditi sunt et tunicam vitæ ac conversationis suæ immaculatam servaverunt, oves Domini sunt. Qui de sæculo fætorem luxuriæ fugientes, pœnitentiæ habitum sumunt et servant, capræ Domini nihilominus sunt. Sed ubi Jacob? ubi denique abbas, tam sedulus exhortator, tam fervidus redarguitur, tam cautus provisor, tam benevolus persuasor, tam contra rabiem luporum potens, tam contra morborum pestilentiam sapiens, tam ad aeris intemperantiam patiens, tam ad latronum insidias prudens, tam fidelis in commisso, tam vigil in evitando damno, tam perseverans in incepto servitio? damna Domini mei video, sed quomodo resarciam ignoro. Esset quidem justa recompensatio, si numero numerum æquarem, si pretium par pari pretio restituerem. Nunc vero, quum non sit mihi nisi una anima, nisi perierint per culpam meam tres aut quatuor, quid faciam? Anne triplicatam aut quadruplicatam pœnam persolvam? Quod si quo modo pœnam istam pati possem, centuplicatam forte qua patientia sustinerem? Ista attendens, miror me non mirari, expavesco me non expavescere. Certe non est simplex, sopor est aut lethargia quæ me tenet. Obsecro, mittite antidotum.

Digitized by Google

8 EIDEM IDEM. — DE ELECTIONE ABBATIS.

SEIPSUM CUM DEVOTIONE.

Serenior post nubila dies succedit, dulcedo crescit ex amaritudine præcedenti: ruina statum amplius commendat. Sic in auditu commotionis magnæ, quæ in Cluniacensi electione facta est, non parum concussa sunt viscera nostra, sed rursum in concordia lætatur anima nostra. Ab occasione enim sancti patris nostri prædecessoris vestri, eatenus tanquam parturiens erat donec reciperet virum alium qui consolaretur eam ab operibus suis. In dolore suspirat, sed ecce jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia et libertatem recepit et unum de filiis uteri sui cum principibus populi sui collocavit. Filii enim alieni mentiti sunt ei et claudicaverunt a semitis tuis, quia non ex ore Domini sed propria usurpatione et consilio Achitophel regnare attentabant. Odiosa nimirum præsumptio, Cluniacensem tam castam matronam prostituere, tam religiosam publicare, tam honestam devenustare; reprimenda temeritas, matrimonii leges tam petulanter infringere, ut non voluntas nobilissimæ puellæ quæratur, sed violentia inferatur, chorus immaculatus non cum reverentia poscatur, sed impudice exigatur. Prorsus inaudita miseria, si hac necessitate materfamilias addicatur, ut non tanquam libera cui vult tantum in Domino, sed cui respuit, nolens succumbat familiari immo concubinatus obsequio. Ubi est Non vos me elegistis sed ego elegi vos? Ubi est Non sumat quisquam sibi honorem sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron? An non ista libera est liberam habens electionem in libertate spiritus, cujus et ancilla et sponsa est; ancilla utique ex devotione, sponsa ex caritate? Ubi, inquam, reverentia sponsi, sponsi gloria, quam Johannes Baptista reformidat, Moses velat, Rebecca operit pallio, Cherubim gloriæ obumbrant, a1 quam caro et sanguis, si contingat, ut fumus evanescit? Caro, inquit apostolus, et sanguis regnum

Digitized by Google

Dei promereri non potest. Idcirco Moyses solvit calceamentum de pedibus suis, ne si forte in terra sancta curis carnis impeditus consisteret, faciem in rubo radiantis Dei offenderet. Non estimo leve dispendium flammeum gladium atque versatilem nuda manu arripere, vel cæcis obtutibus fornacem iracundiæ inconsulte transilire. Culmen hujus honoris vel potius oneris tam est pendulum ad casum, quam debile ad statum : urit sollicitudine, pungit timore, urget inquietudine fortuna ; si utrinque et undique versata discutiatur, plus mœroris et minus lætitiæ refert. Jugiter siquidem ratiocinatio supputanda tam accepti muneris quam solvendi debiti ; hinc equitas judicis, illinc difficultas injunctæ administrationis pensanda. Venia etiam speranda, si non obstiterit punienda negligentia. Tempus numerandum, usura replicanda, fructus computandi et totius summa dispensationis colligenda. Si minus inventum fuerit danda ante articulum supremum pecunia ad mensam, renovandus ad nummularios virtutum sive fidei cursus. Gratia pro gravitate discriminis imploranda arbitrium pro posse implorandum, legatio excusatoria pro impossibili mittenda. Ex æquo enim si ad pugnam congrediatur, nulla proportione ad Deum homo miser et invalidus subsistet. Pondus terræ, cœli infinita spatia, diffusiones aeris et maris profusiones, intra pugilli anguxi as facilius coarctabis, quam Deo cœli paria respondere possis. O homo attende, quia fecit tibi magna qui potens est et s. fi. ejus fcc. tibi Deus ut Deus, ut pius, ut bonus : exaltavit humilem, deposuit potentem. Ecce itaque oculus monachorum factus es speculum et exemplum hujus ordinis. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus monachorum, quod est congregatio Domini, lucidum erit. Si autem nequam fuerit, etiam corpus tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. Ut sic loquar, facit audere, quod vestibulum familia ritatis tuæ aliquando penetravi, et religionis sancta devotio.

Digitized by Google

9 AD CLUN. DE DIUTURNO SILENTIO.

EIDEM IDEM.

Justitia vestra superabundare debet justitiæ scribarum et Pharisæorum, non subjacere. Miror justitiam hanc quis novus legislator vel unde attulerit, ut non restituatur a principali debitore pignus fidejussoris a creditore detentum. Miror et novam benignitatem, quæ non semel respondere voluit jam secundo vocanti. Durius hoc silentio quam damno promoveor. Ad damnum enim levius perferendum cooperatur patientia, quum illud noveris resarciendum amici nova et bona gratia. Silentium vero post beneficium, mortui beneficii repræsentat sepulcrum. Malum est tanquam abortivum amici primogenitum facere, quum potius semper obsequii memoria vigere debeat et vivere apud amicos, et damnum damni hactenus patientiam præstabam, sed amicis, sed dominis, sed veracibus monachis, qui et si me ipsum vellent invadiare possent. Sed quid dicam? Plane minus dicam, ne forte et cum pecunia amicos perdam. Valete!

Ecce calami nostri valde fatigati pro labore suo mercedem reposcunt bibere in calice post æstum et hyemem.

10 EIDEM IDEM.

SEIPSUM CUM DEVOTIONE.

Una eademque hora, denique et ore uno, saporis dulcedinem a medullis epistolæ vestræ accepi, et reciproco munere manum ad scribendum deflexi. Semper namque nescio quid plus dulcedinis habet res præsumpta, primo voluntatis appetitu, quam post desiderii tempus. Nolui igitur opportunitatem tanquam recalefaciendam in horas differre, unde fueram quasi monitus ipsa tantæ majestatis dignatione, et primum

Digitized by Google

quidem moram damnosam, sed bene compensatam hac satisfactione remitto: deinde negligens inveniri apud vos in hujus officii munere præcaveo. Chartam et chartæ scripturam satis eleganter compositam suspiciens non semel aspicio, sed diligentiam hominis etiam in parvissimis rebus non prætereundam in memetipsum cum admiratione replico. Exempli est certe compositionis intimæ refiguratur quando habitus in exteriori homine. Etiam vini bonitas calicis accrescit idoneitate. Suggessit ipsa suæ faciei venustate, quod et exhibuit in lectione, magnum quid in absconditis suis repositum apportare, de Paradiso, de Egypto et de quibuscunque locis scripturarum tam pretiosas merces et margaritas plenis marsupiis sese refudit charta vestra, quod ad ipsam coarctata sit intelligentiæ vestræ arca. Sed quid mirum si dominus Abbas Cluniacensis de thesauris suis tot et tanta proferat, quot et quanta Cellensis vix efferre valeat? Nonne sic a quodam dictum legimus: Ex te præbere non poteris ascensores equorum quos ego dabo tibi. Ambulant vobiscum innumerabiles, forte sicut monachi sic et sententiæ. Certe sic est; negari non potest: res in evidenti est. Quis sic ad manum, sic ad nutum cogere tantum exercitum philosophicorum exemplorum tam cito potuit? O vena dives, beatus qui vigilat ad postes ostii tui. Mane panibus vespere carnibus satiari poterit. Pulsavi et aperuistis. Unum loquutus sum quod dixisse me non pœnitet. Una siquidem et modica punctione tetigi vos; quinimmo tetigi acervum Mercurii sive novarum frugum; sed non modica estimatione excepi thesaurum multarum sententiarum. Quid? Mensuram bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem remisistis in sinum nostrum. Proinde exulto ob dignationem vestram; stupeo ad eloquentiam; curro sicut cervus sitiens ad fontem historiarum, ad profunditatem sententiarum, ad suavitatem exhortationum. Interea duo proponitis sumpta a nomine uno, quod est Petrus, fortitudinem scilicet et agnitionem. De utraque exemplificatis non avare. Honesto deinde modo qualis esse debeam instruitis, quum talem esse dicitis,

Digitized by Google

qualem fieri vultis. Modus hic suasibilis ad docendum. Naturale siquidem est animæ rationali, voluntario motu occurrere de se bene opinanti et humeros inclinare indubitatæ affectioni. Pronum sibi quoque redhibet animum ad obediendum, qui prius amicitiæ fidem fecerit et de probitate persuaserit. Crederem vobis, si mihi conscius in contrarium non essem. Utinam, sicut sentit in vobis caritas, sic in me mihi responderet veritas: immo utinam, sicut a caritate vestra profertur, sic a nobis in veritate perficeretur. Sed, ut verum fatear, rara in nobis nominis nostri interpretata veritas. Unus enim est et secundum non habet, cui dicitur: Secundum nomen tuum, ita et laus tua in fines terræ. Quod hoc nomen? Jesus. Quæ ista laus? Salvavit Dominus populum suum a peccatis eorum. Revera hic Jesus, in cujus manu salus nostra est; hic habet nomen, quod est super omne nomen, hic denique virtutem nomine suo non inferiorem, quin potius numero et tempore et pondere excellentiorem. Parum dixi tempore, melius enim dicerem eternitate. Virtus hæc ab eterno, nomen hoc ad ævo, virtus sine tempore, nomen ex tempore. In pondere nihilominus omnia virtus Divinitatis operatur: ipsum quoque nomen Jesu, O pondus quoque nominis Jesu! quis appendere, quis dinumerare, quis estimare valeat hoc nomen in pondere? Nunquam sine pondere nominandus est Jesus: pondere utique sanctuarii, quia nemo potest dicere Dominus Jesus nisi in spiritu Sancto. Et in lege Moysi sic dicitur; Non assumes nomen Dei tui in vanum. Paulus apostolus non in vanum curreret, ut potuit, in vinculis et in catenis per passiones quotidianas hoc nomen semper apposuit et apprehendit: hoc enim est quod ait: Non sunt condignæ passiones hujus tem. &c. et alias de eodem pondere: Stigmata, inquit, Jesu, porto in corpore meo. Alibi dicitur: Dedit ei pater nomen quod est super omne nomen, &c. Præponderat hoc nomen, quodcunque creaturæ nomen est. Hoc compendiose dixerim, ut solum designarem quis secundum nomen habet et virtutem. Rursus reflecto intuitum ad epistolam quæ sicut turris

Digitized by Google

David edificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Ad quid tantus apparatus? Opinor voluistis in me aut terrere sensus hebetes majestate sensuum, numerositate exemplorum, perplexione ratiocinationum subtilium, aut inertem provocare emulatione studiorum, aut mœstum consolari pulcritudine sermonum, aut indoctum edificare persuasione adhortationum, aut satisfacere importunitati meæ abundantiori gurgite auctoritatum.

Sed quodcunque horum attenderitis, optabile et valde carum habeo, quod occupationibus vestris cesseritis, et sicut Rebecca hydriam de scapulis lassitudinis vestræ inclinaveritis. Refluentes quippe procellarum revolutiones, quibus interdum ascenditur usque ad cœlum, et descenditur usque ad abyssum, quis vel ad modicum credat abesse abbati novo Cluniacensi? Quis de abyssis terræ et post tertium diem non miretur emergere? Quis non compatiatur gementi sub aquis? Scribere quomodo valet, quem degrandinat sollicitudo continua et nunquam quieta. Sed ubi obstaculum ægrius, ibi necesse est se expediat ingenium egregius. Proculdubio animi elegantis est curæ sæcularibus hominibus indignari et per medias interpellantium acies, ad lectionum amœnissima prata et solitudinem liberam, velut solutus onager evolare. Contra hanc vim a prætore nullum proponitur interdictum. Hæc vis probabilior est quam desidiosa patientia; vis, inquam, hæc non improbabilis, si rumpantur novi funes contexti et catenati nexibus causarum tamquam a profundo maris emergentium. Est et aliud consilium, ut ubi non sunt vires ad vim faciendam, adsit ingenium ad laudabile furtum committendum, de quo tamen non nascatur actio furti. In evangelio enim commendatur mulier, quæ tangens Jesum virtutem a fimbria vestimenti ejus furto subripuisse commemoratur. Furtum prorsus commendabile, si te ipsum tibi ipsi et domino tuo ab incursu concursantium subduxeris. Aquæ enim furtivæ dulciores sunt et panis absconditus suavior. Valde saporabilis lectio, quam non interpellata sorbet animæ

Digitized by Google

intentio. Studium, lectio, et oratio, turbam non amant: impediuntur plerumque peregrino superventu, quia vix patitur se partiri cum adveniente inquietudine nobilis animæ consolatio.

Forte onera gravia et importabilia, quæ nec digitis tangere possum, humeris vestris impono. Quonam enim modo dominus meus Cluniacensis poterit unquam vel experiri? Immo vivere quomodo poterit, si hoc non fecerit. Si post omnes se habiturus est quando se habebit? Rursum si eum non habuerit, qui sine eo vivere non debent, quanta pestis et iniquitas. Expedit potius ut unus moriatur homo quam tota gens pereat: sed rursum quid prodest, si totum mundum lucretur, se autem ipsum perdat et detrimentum sui faciat? Ecce, ut attenditis, res in arcto posita est; neque ad dextram pro se, neque ad sinistram pro aliis excedendum est. Quid igitur? Medium eligat, et si non potest omnem diem, saltem diem inter diem habeat: habeant eum alii; sed et ipse: habeat se ipsum; sed et alii. Non dividat infantem vivum, ut decreverit Salomon: habeat eum vel mater vel non mater, immo semper habeat mater; non sibi vivat tantum: non aliis tantum, sed sibi et aliis: non aliis tantum, ne ipse pereat: non sibi tantum, ne oves sine pastore succumbant. Et de his hactenus.

Præterea non indignetur dominus meus, si dixero quod sentio. Dicam, sed cum licentia dicam. Quid? Quia deest semper aliquid curtæ rei: hoc forte apud nos proverbium est, sed faciam verbum de proverbio. Laqueum debiti quadam perplexione ratiocinandum differtis, ita scribendo in epistola. Si redditum est, non debemus super hoc inquietari: si propter reddendum quæstio aliqua ventilatur, debet judiciario ordine diffiniri et partium allegatione et judicis sententia terminari. Bone domine, bene docuit nos magister vester proponere, utinam sic bene solvere. Solvere dico debitum, non syllogismum. Viderit non extensa disputatione, sed compendiosa relatione, vel potius ratione, inter quos quæstio hæc versari debet, cui competat actio et adversus quem

Digitized by Google

detur. Principalis profecto debitor et suus credior ad invicem habent actiones, alius directam, alius utilem. Sed quid ad fidejussorem? Semper liberandus fidejussor, proposita actione pignoraticia a principali debitore contra creditorem, soluto prius duntaxat debito ad restituendum pignus et ad liberandum fidejussorem. Hoc fecit dominus Wintoniensis sed non effecit,nam creditorem convenit, sed nobis pignus non restituit, idcirco dixi quod curta res est, donec restitutum sit nobis, quod tenetur pro nobis.

Est et aliud notandum in epistola vestra quod suspensive et indefinite dixistis quid agendum esset, sed non quando: neque diem neque horam posuistis: forte quia non est nostrum scire tempora, quæ in potestate sua habet dominus Wintoniensis. Scio, domine, scio quia in multiloquio non deest peccatum. Ignoscite si quid egressum est de labiis nostris, quod minus rectum appareat in oculis vestris. Ut tamen hoc auderem, vos occasionem dedistis.

11.

VENERABILI ABBATISSAE FONTISEBRALDI M. FRATER G., CHRISTI SERVUS INDIGNUS SUUS IN CHRISTO AMICUS GRATIAM ET GLORIAM SPONSI ETERNI.

Inspector conscientiarum Deus et testis novit quibus dignationem vestram præcordiis exceperim, quam incomprehensibiliter ad considerationem mutui amoris exultaverim, quamque incomparabiliter omni auro familiaritatem vestram prætulerim. Unica siquidem et pura me vobis prius conciliavit gratia, tum deinde ampliandi amoris multiplex supervenit causa. Ubi enim nulla operum præludia, nulla præcedunt officiorum blandimenta, unde amorem dixerim procedere nisi ex gratia? Hæc enim operatur motibus propriis et spontaneis in corde hominum sine pœnitentia, cum multa reverentia et absque invidorum calumnia.

Digitized by Google

Hæc aufert suspicionem, confert affectionem, defert honorem, refert pudorem. Hac interveniente, solvuntur malignantium susurria; consolidatur honorum concordia, et prorsus adimuntur insidiantium malignamenta. Hæc spirituum coagulum ac indissolubile bitumen animarum, diversitates morum ad unam consonantiam reducit, et meritorum in ea qualitates ad equalitatis contemperantiam recolligit.

O gratia gratiosa, sine te omnia mala, tecum omnia bona. Sine te, inquam, inanis universa creatura, et a te repletur angelica cum humana natura. Tu reformas deformia, lapsa reparas, confirmas debilia, clausa reseras, congregas dispersa et obscura illuminas. Tuum est quod sum, quod vivo, quod sapio, quod sanctorum vestigiis devotus procumbo. Tuum, inquam, tuum est quod te in templo sancti tui nominis, quod in sanctuario tuæ glorificationis videre te merui. Si enim sanctius adoraris in animabus sanctis quam in templis lapideis et manu factis, quanto magis iu sacris visceribus virgineis! Nihil enim est tibi his carius! Acceptabilius nihil! Quum æthere nitidius, firmamento reluceant jucundius, cœloque sublimius! Ubinam tale quid inter homines reperies? Credo in illa tua Fontisebraldi Abbatissa, quæ nobilitate carnis nemini secunda; spiritus generositate in multis celeberrima, castitate præcipua, humilitate conspicua, liberalitate profusa, fervore religionis est decenter succensa. Reprimo stilum ne assentatoris sustineam periculum. Parcius enim laudare amicos, amplius amare debemus. Severius quoque mala eorum corrigere quam male sana palpando contrectare. Condemnatus vero non minus desidiæ qui vano timore gloriam Dei reticet, quam invidiæ quem alterius fortuna contorquet. Solem etiam de mundo tollere non immanioris estimo sceleris quam dotem naturæ et gratiæ a creatore in creatura collatam obumbrare silentio malignitatis. Virtutum namque prædicatio Dei est glorificatio. Nec tutum est cuiquam se nescire habere quod habet, quum damnum exinde citius possit evenire. Nos, inquit Apos., non spiritum hujus mundi accepimus; sed spiri-

Digitized by Google

tum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. In filiis hujus seculi hæc comprobatur prudentia, si res familiaris frequenti supputatione creverit multiplicata. Itidem cœlestium negotiator mercedum quotidiana emolumenta assidua ratiocinatione debet compensare et quæ minus ad thesaurum sufficiunt, omni instantia perquirere, Unde Psalmista: Notum fac mihi, Domine, finem meum et numerum dierum m. q. e. v. s. q. d. mihi. Quomodo namque potest scire is quid sibi deest cui non constat quod adest? Itaque requirat sarcinulas, marsupia excutiat, pecuniam appendat in statera, cogitet sumptus, drachmas computet, domum avertat ut sciat quid desit sibi. Si desunt agri primitiarum fertilis videlicet caritas supernarum virtutum: si Paradisus malorum Punicorum, scilicet plenitudo bonorum operum, si fons hortorum, hoc est vena sanctarum devotionum, si reclinatorium aureum, quod est requies omnium affectionum, festinet, discurrat, transmigret per nundinas, per maria, discrimina et per regiones remotas, nisi non sufficiunt propria, succurrunt aliena. Præterea et puella quærat lanam et linum, ut ex uno calidam ex altera faciat candidam tunicam. Martha calida utitur, candida Maria. Hæc enim actioni, illa contemplationi aptatur: hæc orat, illa laborat: sedet ista, illa sudat: hæc quiescit, illa currit: exit ista, intrat illa: ista inchoat, illa consummat. Felix anima, cujus promtuarium talia resudat unguenta, cujus dolium talia refundit libamina: cujus virgultum ejusmodi stillat balsama, cujusque horreum simillima continet aromata. Felicem dixerim et locum ubi tales comparantur species; ubi gemmæ veneunt incomparabiles, ubi exiguo pretio res acquiruntur valde desiderabiles. Vidi, vidi in foro speculum, non alteri quam filiæ regis congruum; vidi monile, non alterum quam intactæ virginis collo appendendum: hoc speculum castitatis est, virtutis et humilitatis, quam terra nostra in publicis contractibus hactenus habere non consuevit. Res siquidem est pretii inestimabilis raro inveniens venditorem, rarius emptorem. In ejus certe compara-

Digitized by Google

tione, cœlestes exhauriuntur thesauri, negotiatores requiruntur ditissimi et divinissimi, comparatores quoque liberalissimi. Cœleste siquidem commercium supercœleste desiderat pretium. Quid nempe virginitate cœlestius, humilitate quid excelsius? In diademate Salomonis præfulget altera, in thesauris regiis pretiosior est altera. Ex utraque tamen omnium artifex Sapientia monile composuit et venale proposuit. Qui potest capere capiat. Ad hoc manus adolescentularum satis ambitiose quasi tentantes emere circumvolitabant, sed audito pretio, statim omnes resiliebant. Ad extremum, pene jam desperato negotio virguncula quædam Andegavensis Comitis filia surrexit, manum ad fortia misit, et nova commutatione pro rege Anglorum regem commutavit Angelorum. Hæc gloriosa dicta sunt de te, carissima domina. Indulge autem mihi, quod sermone diffusiori te plus justo tenuerim, et credas ex abundantia amoris copiam protulisse sermonis. Ora ergo pro nobis.

De componendis autem quibusdam sententiolis sermonis tui non sum oblitus: sed tam cito implere non potui, pluribus impeditus.

72

DOMINO SUO ET PATRI CARISSIMO T. PARISIENSI EPISCOPO FRATER G. HUMILIS, SALUTEM.

Qui transvadari non potest fluvius occursantium curarum tam ab excusatione mandati vestri me inhibet, quam ab impletione desiderii vestri. Sermones enim de adventu redemtoris ut componerem vobis in mandato acceperam, sed malitiæ sollicitudinis continuæ etiam raritatem lucis dies præsens adjunxit. Breves enim sunt isti ad lucendum, grandes et graves ad occupandum, ita ut non sufficiat diei malitia sua.

Digitized by Google

Novit prudentia vestra non concurrere quietem contemplationis et distentionem mentis per occupationes seculi. Coangustatum est pallium; utrumque operire, immo utrumque operari, non valet. Quamvis enim in fronte duos quis habeat oculos, tamen ab uno eos officio disjungere non valet, ut altero cœlum altero contueatur terram : quantominus unam rationis et ingenii aciem simul ad tam diversa porrigere poterit, ut eadem mente cœlestium mysterialiter et terrenorum causas discutiat. Sic, domine, sic, pater carissime, nisi saltem clausero ne dicam eruero oculum qui me scandalizat, scandalum enim est mundus quærentibus Deum, revelata facie gloriam Domini sive faciem Moysi splendidam non contemplabor.

Quale vero aut quam credibile est ejus testimonium, qui nec visa nec audita loquitur. Immo refellendus et repellendus tanquam somnia narrans, qui cæcus et manu tentans, sicut talpa, non de Scripturarum contemplatione asserit quæ dicit, sed idola cogitationum et phantasmatum suorum in templo Dei audet statuere. Non est, inquit, propheta idolum in Israel, quia qui in lege Domini die ac nocte meditatur et legis, vestigia stricto pede observat, non divinationes cordis, sed mentem legis, quando scribit, interpretatur.

Hæc ad excusandam non meam inertiam sed oppressam miseriam prælibaverim. De his quæ circa me sunt credere non debetis. Ipse vobis narrabit de commotione iræ comitis quam nobis suscitavit Latinus ille potius Barabbas quam Abbas.

13. IDEM A. AUTISSIOD. EPISCOPO.

Verum est quod caro et sanguis regnum Dei non possidebunt. Scio, nec de ignorantia excusor. Ambigo tamen, virtus pietatis, in una eademque causa cum affectu carnis concurrens, utrum equiponderet vel præponderet ad meritum. Sine merito namque est sola carnis af-

Digitized by Google

fectio. Aliquando tamen quum exuberat oneratur merito, sed utique malo. Sequela denique quum fuerit pietatis, oneratur merito, sed bono. Ubi autem prævia, tunc in ambiguum replicatur sententia. Semitas cordis mei ad plenum investigare obstante varietatum caligine non queo, quanto minus apprehendere? Sic adstans turba phantasmatum cordi meo audit a conscientia in interioribus, sic refert foris, sensibus rem ut est exquirentibus. Ad quid hæc quasi parabola vel potius ænigma? Ut his, quæ foris sunt et de his judicant quæ intus sunt, satis faciam. O domine et semper pater, quando autem volueritis, amice carissime, qua ascendit spiritus ille infidelitatis ad sanctam animæ religiosæ sedem, ut fidem duobus inhonestissimæ vitæ et famæ haberetis et de amici expressa vobis veritate hæsitaretis? Quæ spes amicitiæ in me potuit subsistere, quum mihi non crederetis et contra me testes falsissimos reciperetis? Excessistis, domine, excessistis. Præsumptuosus nimirum in hoc videor, quod sic ad unguem episcopum abbas, dominum servus, de viis suis redarguere, immo ab eo mihi illatas injurias referre præsumo. Non facerem hoc, nisi auroram resurgentis amicitiæ per concessam et recognitam in literis vestris culpam aspicerem. Nunquam petenti venia deneganda, nunquam pœnitenti culpa est imputanda. Satis est: mittite gladium in vaginam.

14 IDEM H. SENOCENSI ARCHIEPISCOPO.

SEIPSUM CUM DEVOTIONE.

Vineæ Christi devastatores uvas, sive ejus ovilis oves lupi rapaces toto ore devorant, pede conculcant, manu dilaniant, et vestra, benignisme pater, vigilantia obviare dissimulat? Quare non attenditis quid pro officio, quid pro sponsione, quid pro dilectione summi pastoris ovibus magnus pastor debetis? Certe defensionem, certe instructionem,

Digitized by Google

certe sollicitudinem. Sed qualem vel quantam? Sine dubio quantam Christus, qualem Petrus. Christus enim diligit usque ad mortem; pascit Petrus secundum triplicem pastionem. Verbis namque et exemplis et miraculis pavit animas fideles Petrus. Non omnino cuilibet pastori impossibile est pabulum divini verbi ovibus suæ curæ apponere, exempla bona demonstrare, sed grave valde est miracula antiquorum resuscitare. Quid si supra homines hujus temporis sit præstare miraculum? sufficit nobis fidele propugnaculum. Vobis siquidem in Petro dictum est; Pasce agnos meos, sana scilicet doctrina. Vobis rursus dictum est: Infirma fratres tuos, bono utique exemplo: nihilominus claves regni cœlorum tenetis, ut hædos excludatis et agnos admittatis. Interim in agro mundi dum agnus et hædus simul habitant, hædus injustior extollitur et agnus innocentior opprimitur. Dum enim superbit imp. i. p. Quamobrem Rebecca, id est patientia ecclesiæ adversus Abraham, id est pastores suos, conqueritur quod Ishmael secundum carnem ludat cum Isaac promotionis filio. Cujus querimoniæ divinum jungitur mandatum, Ecce, inquiens, ancillam, et f. c. Utinam, amantissime pater, Ismahel nostrum juxta mandatum Domini Papæ ejecissetis. Fiat tamen non mea, sed vestra voluntas. Sacrarium nempe secretorum vestrorum impudens persequutor non attingam, sed humilis supplicator fortassis longa tempora resarciet plena et perfecta justitia.

15 EIDEM IDEM. De amicorum veritudine.

SPIRITUM GRATIÆ ET PRECUM.

Si patientiam monemur pro contumeliis rependere, quid pro gratia nisi gratiam, tum lege naturæ, tum præcepto ipsius gratiæ debemus reddere? Et, si inimicos jubemur amare, amicis quid habemus facere? Credo tanquam animam nostram suscipere. Certa vero perfecti amoris hæc est testificatio, si utilitati amicorum omnis proponatur occasio.

Digitized by Google

Foveat itaque pietas M. H., quem non invenit ingratum experientia vestra, et quum temperet malitiam molestiarum, quia spem habet in protectione alarum vestrarum, facite ipsi pacem, qui nec suæ paci pepercit propter vestram pacem.

16 EIDEM IDEM.

SEIPSUM CUM DEVOTIONE.

Si patienter dominus meus servo suo, ubi pœna debetur, plagas amicales admoveret, et ubi justitia debetur, præmium rependeret, tam facile confiterer culpam, quam secure sperarem veniam. Prius tamen quam pelagus formidabilis censuræ ingrediar, an accusem an deplorem sortem, qua huc delatus serenitatem vestram sive merito sive immerito obnubilatam in me audio, satis anxie delibero. Quo modo enim non accusare vel potius execrare casum illum debeo, per quem tantum casum sentio? Pereat omnis casus, a quo amicitiæ infertur occasus. Sit solitarius nec laude dignus, qui venas interrumpens dilectionis inimicitiarum conglomerat virus. Rursus deploranda forte est sors illa quæ cogit utrinque in præcipitium, ut scilicet pruinam fugiens incidat arcum æreum juxta illud Amos: Dies, inquit, Domini tenebræ et non lux: quomodo si fugiat vir a facie leonis, et occurrat ei ursus, et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber. Ecce amici et domini offendo majestatem, si stetero pro H. Ecce iterum super dissipant is opera sua appellor, si, quod bona fide, justo titulo et more ecclesiastico a me factum est, dissimulavero. Hinc civile jus, hinc naturale de me conquiritur.

Vicem quidem reddere possem in multis, sed infrenat linguam meam sanctissima reverentiæ vestræ auctoritas, et conscientiæ meæ professionisque non rumpenda integritas. Victoriosissimo enim

Digitized by Google

triumpho tripudiat adversarius, si de castris patientiæ non violentam victoriam sed innocentem reportaverit patientiam. Tunc certe solummodo me superatum estimo, quum irritatione quacunque terminos religionis transgredior.

Audiant igitur, audiant obtrectatores mei, Carnem quidem meam diligo; sed post spiritum carnem diligo, scil. secundum Apostolum carnem diligo, sed non supra modum. Carnem tuam, ait Scriptura, ne despexeris. Beatus quoque Gregorius dicit: Sunt quidam qui diligunt; sed per affectionem cognationis et carnis, quibus sacra eloquia non contradicunt, et Apostolus : Nemo unquam carnem suam odio habuit. Non itaque evangelii seu canonum contemptor iniquitatem patrocinandam suscepi, qui de lege Domini iota unum aut apicem pro temporis opportunitate volens non præterivi.

17 MAGISTRO JOANNI SARESBERIENSI.

IDEM MAGISTRO J.

Favus distillans lab. t. m. et lac s. l. t. Ut litteras tuas vidi, cor meum jubilo, os meum repletum est risu: miscuisti siquidem jocos seriis, sed temperatos, et sine merito dignationis et verecundiæ. Sales tui sine dente sunt, joci sine vilitate. Sic decurrit oratio tua tanquam illa quæ aliquando nubes capite tangit, aliquando vultum in terram demittit. Invenit hæc gratiam in oculis meis: mecum manebit et apud me tota nocte erit. Est namque vox tua dulcis in auribus meis; et monitus tui satis amabiles in faucibus meis. Insurgit autem sæpe contrarius ventus; sæpe imbrium turmæ quatiunt domum, et bruchus et locusta, eruca et rubigo, hortuli mei areolas devastare tentant. Sed angelus magni consilii surgit de navi, et facit tranquillitatem ventorum, serenitatem nimborum, exterminationem inutilium vermium. Quum enim Deus pro nobis, quis contra nos? Sunt certe mortis pericula,

Digitized by Google

sunt in deserto serpentium venena mortifera. Sunt prorsus amaritudines aquarum, sed serpens æneus, sed virga Moysi, sed columna nubis per diem, et ignis per noctem, amarum vertit in dulce, eripit a morte, liberatque a morsu. Sumus quasi nihil habentes et o. p., quasi morientes, et ecce vivimus ! Hæc consolatio mea est in loco peregrinationis meæ, quia nihil intulimus in hunc mundum, sed nec quid referre possumus, quia volucres cœli non serunt neque metunt; et tamen pater cœlestis pascit illas. In baculo meo transivi Jordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. Quum denique via sit brevis, locus prope quo tendimus, quare tot onera humeris debilibus imponimus? Quare incassum multa portamus? Certe si Dominus fuerit mecum in via ista qua ego ambulo, non deerit mihi panis ad edendum et vestis ad induendum: his paucis natura contenta erit. Tu autem pars magna deliciarum mearum; in te opes meæ: tu capitis mei recliuatorium aureum. Utinam corporum eadem semper, mediante Christo, propinquitas esset quæ et animorum. Nolo ut piger sis, non valens ad os manum mittere, id est, tonum quod doces facere. Delitiosus enim et improbus monitor est, qui in eo quod alium docet, seipsum non docet.

18 MAGISTRO J. DE SARESBERIA.

SUO CLERICO SUUS G.

Tibi an occupationibus tuis visitationum tuarum raritatem imputare debeam, non plene discerno: hoc unum perpendo, quod literarum tuarum ad nos rarissima pervenit salutatio, et fortassis fluctus marini hoc faciunt. Sed quas absorbuerunt? Ostende mihi chartam caritatis deperiisse, et non me causabor oblitum fuisse. Rursum quem mittas non habes, et unde hæc inopia nisi forte ex copia? Certe ante te currunt plures, post te innumerabiles; dicis huic : Vade, et vadit, et alii : Veni

Digitized by Google

et venit. Ignoras qua me requirere debeas? Plane in medio populi mei habito, non in secessu silvarum, non in voragine terrarum. Potesne te excusare et dicere Domine, Babylonem non vidi et la. n.? Sed hic, hic, tu mecum frequenter sedisti, dormiisti, fuisti. Taceo quod aliquando præ multis aliis locis et terris dilexisti: his verborum retiaculis alius quilibet irretitus et illaqueatus, cessante excusationum suarum ratione, humiliter misericordiam peteret, et patientiam imploraret. At tu cornu legum seu dialecticarum argumentationum armatus, velut fila araneæ ista contemnis, et in alia exire contendis via. Est, inquis, mihi Dominus; sunt et alii amici, quibus trahor vel necessitate obedire vel caritate providere. Bene. Nonne prius et plus omnibus amavi? Nonne dextras societatis et ipse dedi? Equidem tibi lucra fœcundiora apud alios reperisti, sed non fidem, sed non amorem. Plus quidem donare, non tamen plus possum amare. Communicavi quidem tibi non solum substantiam, sed et animam. Non est occultatum os meum a te, non consilium, non denique quantumlibet remotissimum arcanum et tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam? Addam, si potest addi, ad animam. Quid inquis quæris? Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, non eruendum sed impendendum, non extrahendum, sed conferendum. Ad Dominum Papam appellatus sum pro cæmeterio Sancti serenide cantumerula quod imminuere vel auferre nobis nititur canonicorum et Abbatis nimis præsumptuosa superbia contra privilegium Anastasii Papæ, quod tu ipse vidisti, et partim fabricasti contra jus antiquissimum nostrum. Lucæ Evangelistæ coarctavi terminum, quem ipsi produxerant in primam Dominicam adventus Domini. Causa ista tua est: cogita tanquam tuam vel de tua. Non vadam, sed mittam juxta consilium tuum. Valete!

Digitized by Google

19 EIDEM.

SUO CLERICO SUUS G.

Satis amœnum delegisti, mi carissime, exilium, ubi superabundant gaudia, licet vana; ubi exuberat plus quam in patria panis et vini copia, ubi amicorum frequens affluentia, ubi sociorum non rara contubernia. Quis præter te alius sub cœlo Parisios non estimavit locum deliciarum, hortum plantationum, agrum primitiarum? Respondendo tamen verum dixisti, quia ubi major et amplior voluptas corporum, ibi verum exilium animarum, et ubi regnat luxuria, ibi miserabiliter ancillatur et affligitur anima. O Parisios, quam idonea es ad capiendas et decipiendas animas! In te retiacula vitiorum, in te malorum decipula, in te sagitta inferni transfigit insipientium corda. Ita Joannes meus sentit, et ideo exilium nominavit. Utinam scholam istam, sicut est, exilium vere deputares et ad patriam non verbo et lingua, sed opere et veritate festinares. Ibi in libro vitæ non figuras et elementa sed ipsam sicut est divinitatem et veritatem oculo ad oculum cerneres, sine labore legendi, sine fastidio videndi, sine fallacia et errore intelligendi, sine sollicitudine retinendi, sine timore obliviscendi. O beata schola, ubi Christus docet corda nostra verbo virtutis suæ, ubi sine lectione apprehendimus quomodo debeamus eternaliter bene vivere. Non emitur ibi liber; non redimitur magister; scriptorum nulla circumventio disputantium; nulla sophismatum intricatio: plana omnium quaestionum determinatio, plena universarum rationum et argumentationum comprehensio. Ibi plus vita constat quam lectio, plus prodest simplicitas quam cavillatio. Ibi nemo concluditur nisi qui excluditur. Uno verbo omnis ibi solvitur objectio, quum male malam vitam objicienti respondetur, Ite, maledicti, in ignem e. qui p. est di. et a. ej.; quum bene opponenti dicitur, Venite, benedicti. &c. Utinam his melioribus studiis sic intenderent filii hominum, quomodo vaniloquiis, quomodo scurrilitatibus vanis et pes-

Digitized by Google

simis. Certe fructus exinde uberiores, certe favores excellentiores, certe honores majores meterent, et finem consummationis, i. e. Christum, quae in his inventuri non sunt, sine dubio perciperent.

20 NICOLAO.

SUO SUUS, SEMPER SUUS.

Stella quandoque de coelo videtur ad ima, sed oculis insipientium, defluere; coagulis tamen ea et divini clavis mandati sic defixa in eternum coelo adhaeret, ut prius sicut liber idem coelum convolvatur quam stella ab ipso divellatur. Sic sic, mi carissime, ex quo Deus in firmamento cordis nostri stellam amoris mutui impressit, etsi fefellit oculum ignorantis leges amicitiæ repentina scintillatio instabilis fortunæ, non tamen cessit aut decessit igniculus stellæ. Unde et tunc quum quasi lædebam, non quasi sed revera diligebam, et quum avertebam oculum non evertebam animum. Deo autem gratias, quia in plenilunio suo reformata denuo quasi viribus resumptis radios priores solito splendidiores tanquam in invidia prioris defectus, amplificato affectu remisit. Procul jam deinceps sit tam noctis tenebrosa interpolatio, quam diei nubilosa caligo. Sed de his hactenus. Quia vero minus jacula feriunt quæ prævidentur, mando et moneo ut caveas tibi a labiis iniqui et a l. d. Apud nos enim quædam de te disseminata sunt, quibus forte nisi clipeum cautae provisionis opposueris, laedi in curia poteris. Summi nempe quidam viri cuidam de curia qui apud nos est, ut ipse audivi, insusurraverunt te de curia dixisse quaedam inhonesta, et te falsum legatum domini papæ in his partibus gessisse. Quæ nescio utrum sint magis falsa quam maligna vel e converso. Sapiens es, esto tibi in his sapiens. Valete.

Digitized by Google

21 MAGISTRO JOANNI SARESBERIENSI.

MAGISTRO SUO J. DE SARESB. SUUS G. SACERDOS QUICQUID MELIUS EST IN VITA PRÆSENTI SIVE FUTURA.

More sitientis sub æstu et præstolatione diu desiderati potus jam jam supra modum fatigati, vasculum literarum tuarum amanter suscipiens, ardenter relegens, frequenter resupinans, et quasi novi gustus iteratione in dulcedinis abundantia ad fundum usque ebibo. Duplicatur immo triplicatur, legentis affectus, ubi materia gratitudine dilecti animi et stili jucundam lepiditatem optatam narrationis seriem præfert. Sensibus philosophicis quæ scribis condiuntur, rhetoricis coloribus vestiuntur, decentissimis legum ornamentis decorantur, columnis evangelicis fulciuntur, et quod ad amicos attinet, mellito sapore decentissime dulcorantur. Si lucrum quæro sententiarum, si doctrinam, si voluptatem, si verborum juncturam. si amoris veritatem et dulcedinem, in literis tuis hæc abunde reperio. Navis ibi ad natandum, hortus deliciarum ad deambulandum, mensa plena et parata ad convivandum, lectulus floridus ad quiescendum, gymnasium ad Philosophandum. Non est idolum mendacii, non fallaciæ lenocinia, non denique adulationis profunda vorago. Non lasciviose diffunditur ab exigua cordis vena verbum promissivum, juxta illud, Qui dicunt et non faciunt. Sed quid? Latior in corde, rarior in ore amor: ardet sine fumo, currit sine spuma: movet alas, sed silenter; petit ima sed tam sublimiter pro animi generositate quam fortiter pro integritate: accendit, sed non incendit: nam calorem facit, non cinerem, finem que novit sed cum termino consummationis, non consumptionis. Qualem loquor scribendo amorem, talem in amico cogito, immo recognosco. Felix anima mea, quae talem peperit et saltem reperit amicum! Domine Deus cordis mei, tuus erat Joannes, et mihi eum dedisti. Proinde tuus sum, ego dicam, amicus: utinam vel servus: certe servus, sed empticius. Siquidem redemisti me, filium

Digitized by Google

tuum; profecto et emisti dando mihi famulum tuum. Praecipua hæc inter cætera beneficia, quæ etsi modo reticeo, non tamen prætereo, non denego, non obliviscor. Nam et ipsa consignata in thesauris memoriæ consepelio ad convivendum et commoriendum. Sine his enim nec vivere valeo, nec mori volo. Ad Joannem meum accedo, quem a manu gratiæ accepi tanquam gratiam a gratia, sed tamen non pro gratia. Vacuum namque gratia invenit me gratia denique et plenum sed culpa et pœna. Jam pœna extenuare, culpam vero evacuare cœpit, quum Joannem in amicum subrogavit, qui nescientem instrueret, laborantem juvaret, errantem corrigeret, pigrum excitaret, exulantem foveret, dolentem relevaret. Quem respiciunt hæc universa? Te, Deus Domine et summe, principaliter; te, carissime amice secularis, et multipliciter. Sub modio humilitatis nostræ aliquando latuisti, jam lucerna ardens conscientia sed non adeo lucens fama. Posuit autem te Dominus in lucem gentium, ut sis oculus cæco, pes claudo, lingua stulto, auris surdo, manus manco, ut seculum nomen tuum gratia in prædictis suppleat quod natura minus præstat. Profecto licet doleat absentiam tuam, tamen in his consolabitur anima mea, jura publica non ignorans præferenda privatorum utilitatibus. Sic cœpisti. Caviam appone in sacrificiis Dei tui. Hæc juxta capellam Sancti Aigulfi scripsi tibi opportunitate nuncii nunquam fraudari volens: quin aliquid rusticitatis nostræ ad rusticandum mittam.

Cras in decentissimo tumulo, videlicet capsa nova, reposituri sumus sacratissimum corpus domini tui beati Aigulfi, cujus caput et corpus habemus. Vale!

22 DE COMBUSTIONE SANCTI AIGULFI.

EIDEM IDEM.

Ecce in cineribus beati Aigulfi cum beato Job lugens et dolens, debe-

Digitized by Google

one studere verborum elimatis splendoribus exquisitis phaleris? Quin immo juxta viscerum commotionem lugubris, ut sic dicam, et fumoso sermone afflictum represento animum. Mi carissime, curro et discurro quasi vagusfet profugus, si forte dispersos cineres a quatuor ventis cœli recolligere possim. Hinc est quod non cineres sed fruges pretiosas, etiam ubi non seminavi, videlicet de Anglia, metere volo. Manipulos enim eleemosynarum gentis illius ut metat beatus Aigulfus injungo. Quid mea interest falcem intendere, ubi nunquam vel arare potui vel seminare? Sed non usquequaque absurdum quod facere propono, quia etsi terram illam non colui, te tamen quasi areolam aromatis pro tempore consevi bonis speciebus quum mecum fuisti, quum tecum habitavi, quum et amavi, quum te retinere promerui. O bone Deus, quam feliciter prosperata est bona ista area, immo pinguissima oliva! quo modo sursum germinavit et radicem deorsum misit, quomodo ramos suos expandit, quomodo jam replentur famelici de fructu propaginum ejus! Gustavi et vidi quia bona est pinguedo ejus et fructus ejus dulcis gutturi meo. Non est conversa in amaritudinem vitis alienæ. Jam in umbra ejus quam desideraveram sedeo, jam umbracula ejus ab æstu, a turbine et a pluvia me defendere sufficiunt. Dies illa sit benedicta; hora nunquam pertranseat cum defectu temporis, qua Joannem meum feci, qua talem et tantum amicum in filiis hominum apprehendi. Tibi, Deus, custos animæ meæ, tibi commendo illum, tu ei vitam, tu bonam vitam, tu prosperitatem dones: tu inter brachia tua, tu sub umbra alarum tuarum semper illum conserves. Quid enim melius optari potest amico? Ut nihil aliud quæram, vel mihi vel amicis meis, isti quos nunc aspicio cineres monent. Retro paululum laquearia, trabes, postes, et ligna robusta erant, qui modo pulvis tenuissimus et cinis vilissimus est. O munde aut res, mundare quid est? Immo, quam vane nos decipitis! Certe non estis, quod esse videmini. Certe in vobis videtur pulchritudo aliqua, dulcedo et utilitas, sed, veritate requisita, neque

Digitized by Google

pulcritudo neque dulcedo neque utilitas vera est in vobis. Vera est, vera est de vobis sententia, quia quum sit in vobis vanitas, cor vanum facitis quod possidere poteritis. Sed de his hactenus. Ut ad rem accedamus, scito, amice, quia pretiosum martyrem Aigulfum in vase non vili ecce ad peregrinandum in egestate sua destinamus. De manu mea in manum meam illum depono. Quodcunque volueritis, quodcunque disposueritis de nuntiis ratum habeo. Generalem administrationem et curam in his amicitiæ tuæ assigno.

23 EIDEM IDEM.

BONUM QUOD EST SUPER OMNE BONUM.

Aliter fit frequenter in rerum eventu quam perpendat hominis providentia. Ea præcipue est in causis quare amatores veritatis quandoque loquuntur, etsi non contra veritatem, tamen extra orbem veritatis. Unde si hujus rei in luce exprimatur continentia nec mendaces dicendi sunt, quia contra veritatem non loquuntur, nec proprie veraces, quia aliud quam contingat opinantur. Itaque sicut præcipitium falsitatis usquequaque devitare volo, sic veritatis ripam, etsi non contingo, saltem affecto. Reducor proinde a falsitate volens, a vero nolens. Teneo autem medium, imo retineor a confinio hujus et illius dolens, quia semper quod est vel futurum est tam vellem amico dare quam scire. Scio equidem non imputandum alicui malum quod patitur sed quod facit vel meretur. Similiter estimo asserendum in eo, qui tantum ex insidiis fortunæ fallitur et nunquam ex proposito fallit, ut dignus sit compassione non condemnatione.

Hæc, amice carissime, præmiserim, quatenus noveris retentum me invitum ab exequutione sponsionis, quia vel nuncios nostros vel cineres beati Aigulfi mittere debui. Intervenerunt plurima, quæ huic

Digitized by Google

prævalide obstiterunt. Unum horum fuit quod W. vester, immo vere noster, a Roma per nos redire debuit, et juxta suum consilium disponere negotium illud distuli. Non autem per nos venit. Itaque mitto fratrem W. monachum nostrum, ut juxta exemplar quod ab ore tuo detulerit omnia faciamus. Ad nutum enim tuum semper facturus sum, præcipue in Anglia, quicquid dixeris. Neque enim volo esse tibi oneri hoc genus negotii, quod omni honesto viro molestum esse non dubito. Cujuscunque namque emolumenti lucra reportaturi sunt, pro vilislimo stercore habiturus sum, si vel ad modicum fides vel pudor faciei tuæ contra senserunt. Mando igitur, immo adjuro amicitiam tuam sanctissimam, ne de statu tuæ rectitudinis propter me pedem moveas, sed quod justum et bonum in oculis tuis fuerit, indubitanter remandes, pace et patientia in dissimili juxta verba oris tui alterum quod libet accepturus sum : scilicet mittere vel non mittere prædicatores. De his hactenus.

Cæterum exultat spiritus meus in Deo salutari meo ; tam de uavissimo bonoodore opinionis tuæ quam de prosperitate tua. Unus es mortalium omnium cui pene invident omnes amici nostri non immerito, si quanta prærogativa præ omnibus illis sedem tuam in principali nostro collocaveris attenderent. Inter tres priores tu princeps et ad te nescio si aliquis pervenire possit. Magister W. et magister R. amicitiam quam ad te habent in negotio Hauwidis neptis nostræ comprobaverunt. Steterunt enim pro marito sive matrimonio ejus, ne scinderetur tam constanter in curia quum fideliter. Non iis modicas grates referas. Dominum archiepiscopum ex parte nostra salutes et omnes amicos nostris.

24 FRATRIBUS DE MONTE DEI IDEM.

CARISSIMIS SUIS H. PRIORI CLAR. G. CELLERARIO, H. NEPOTI EJUS ET T. INFIRMARIO FRATER G. SACERDOS, CAPUT, MEDIUM ET CAUDAM HOLOCAUSTI MATUTINI OFFERRE IN ODOREM SUAVITATIS.

Cum Isaia vel Abraham ad montem Dei ascendi, sed asinus cum

Digitized by Google

pueris carnalium sensuum in convallibus me expectat. Quum hostiam jubilationis immolavero, iterum rediturus sum. Sed ubi est victima holocausti? An de grege omnium bonorum meorum dignum aliquid inveniam sacrificiis tuis, Deus cordis mei? Totum maculosum, totum vario colore respersum quod apud Laban servitute dura et gravi hactenus merui. Ubi enim cordis puritas, ubi oris veritas, ubi operis simplicitas de toto tempore conversationis meæ? Simulatio in religionis ostentatione, in ore dolus, negligentia in observatione regulæ, circa commissa torpens sollicitudo, ad extranea negotia vigilantia indecens, mordax aliorum reprehensor, priorum largus dissimulator. Ecce gregis mei animalia quæ non sufficiunt immo nec offeruntur ad holocaustum. Maledictus enim qui offert Domino claudum, debile vel cœcum, habens in grege suo masculum. Recordor hujus auctoritatis, quum ad labores seculi promptos et infatigabiles convolare quosdam a custodia matutina usque ad noctem intueor, ad susurrium vero auræ lenis psalmorum et lectionum sic obdormire, sicut Adam in Paradiso, ut de iis tollatur costa virtutis et fabricetur mulier fragilitatis. Bases enim et plantæ non subsistunt, donec compleatur evangelium in choro quæ totam litem finierunt inferibiles in foro. Oculi gravati sunt in primo psalmo qui continuaverant in fabulis et ludicris usque ad galli cantum tempus diurnum cum nocturno. De his propheta: Ephraim vitula docta: dilige triturам, quorum primus vel certe unus ego sum. Certe ad opera carnis robustior sum, debilior vero ad ea quæ neque in carne sunt neque de carne studia. Hanc confessionem in conspectu Dei et vestrum effundo, ut sciatis quare venerim ad montem Dei, ut scilicet fœtum meliorem Rachel pariat mihi quam hactenus Lia conceperit. Rachel enim continuo murmure, quod eam despicerem et nunquam copularer ei, aures meas implebat. Ut una igitur nocte indulta tentabo, si de ventre ejus Joseph aspectu decorum seu Benjamin filium dextræ generare possim: et Joseph quidem propter famam bonam, Benjamin vero,

Digitized by Google

propter conscientiam. In aspectu enim fama, in abdito conscientia. Fama ad sacrificium, conscientia pertinet ad holocaustum. Fama est aries qui cornibus hæret inter vepres malorum hominum, inter quos apostolus inquit, Lucetis sicut luminaria in mundo. Conscientia est Isaac unigenitus Abrahæ, in quo benedicentur qui benedicuntur a Domino. Amen! Hujus caput, medium et caudam ostendit apostolus dicens: De corde, inquit, puro et conscientia bona et fide non ficta. Orate pro servo vestro. Salutate dominum abbatem.

25. HORTATORIA.

P. CLERICO SUO CLAR.

Excusationis procemium sive velamentum rusticitati meæ superinducerem, si clerico scholari, non modo Claræ vallensi, si spumanti in secularibus, non sudanti in regularibus, si denique Seirenarum oblectamenta captanti, non aspera quæque per desertum sectanti, scriberem. Nunc autem quia id solum quod honestum est bonum esse non dubito, omne vero verum honestum, si verum dixero, ab honesto recedens, confusionem non timeo. Scio itaque manum te ad fortia misisse et satis perplexum antiquo sophistæ sophisma fecisse. Crede mihi, frendens et rugiens quærit solvere quod nequit ex ratione refellere. Callidus est et in aure perversæ calliditatis potenter callens, utpote cui ab incomprehensibilitate retro labentium temporum annus — mensis — dies — hora — vel brevissimum momentum non est elapsum absque hujusmodi conflictationibus. Quoties vicit et victus est, dejecit et dejectus est, obruit et obrutus est. Non est ei pudor, timor procul abest, spes evertendi semper adest, fulminat timens, attrectat timens, recedit sperans, accedit dubitans. O astutia simplicitatis inimica, malignitatis filia unica, totius religionis tinea. Patrem nostrum a Paradiso exclusisti, nos beatitudine spolias, miseriis cumulas,

Digitized by Google

a Deo separas. Quid tibi et nobis? Cepisti et decepisti, sed non recepisti. Qui enim fecit, ipse recipiendo recepit. Seductor igitur, carissime, cavendus est et laqueo suo capiendus et gladio suo detruncandus. Sicut fecit nobis, sic faciamus illi. Si malum est esse homicidam, sed non diabolicidam. Caput ergo ejus contere, caudam apprehende, corpus medium scinde, et sic vespere et mane et meridie narrabis in confessione, annuntiabis in satisfactione, exaudieris in oratione. Sophista iste male proponit, pejus assumit, pessime concludit, suggerendo prava proponit, ad delectationem trahendo assumit, in consensum dejiciendo concludit. Si itaque suggestionem prudenter prævidens scuto sacræ institutionis propuleris delectationem, fortiter memoriam passionis Christi excusseris, consensum constanter timore et amore Dei negaveris, tendiculas ejus tanquam fila aranearum abrumpens, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon.

26 HORTATORIA.

Suo R. Clar. suus G.

Solet nimia festinatio etiam semicruda quasi jam bene cocta præ nimio appetitu insumere et tanquam famis necessitatem interdum temperare. Instas et ostium amici necessitate hospitis supervenientis inquietare non cessas. Credo potius ex crassitudine animæ quam ex necessaria paupertate id te actitare, ut neque importunitatibus tuis occupationes meæ satisfaciant neque voluntati tuæ sollennes istæ feriæ silentium imponant. Quid igitur? Experior nunc quod in Isaia jam ante legeram: Venerunt filii usque ad partum et tempus sive virtus pariendi non est. Æstuo siquidem novi amici novam et primam promissionem adimplere, sed contradicentium irruptiones vix valeo mitigare. Quis itaque a quo vel quid petas mihi consideranti offert ratio copiosam fortunam petitoriis pauperem postulanti difficultatem petitionis. Quis

Digitized by Google

enim est petitor nisi qui ambulat in medio lapidum ignitorum, nisi qui cedrorum medullam consuevit lambere, et præclara sententiarum stipendia de castris philosophorum reportare? A quo nisi ab eo qui inter sentes ne dicam sententias delicias reputat dormire? A quo nisi ab eo qui neque ungulam findit meliorum dictorum distinctione neque ruminat siqua contigerit audire vel legere? Quis a quo nisi doctus ab indocto, nisi plenus a vacuo, nisi videns a cœco? Non leve vel simplex fateor impedimentum sustineo, ne intrem in sanctuarium Dei ut de manu Cherubin carbones consolatorios tibi accipiam. Obstat hinc flammeus gladius atque versatilis sollicitudinum usque ad medullam animæ penetrantium, illinc caterva Philistinorum puteos meos terra mortuorum replentium. Præter hæc tanta certe confusio concurrentium ad me fit quum incipio scribere, ut pene syllabæ singulæ nova cogantur habere principia. Ecce monachus confitetur, ecce alius diffitetur, ecce miles fabulationes narrat, ecce clericus salutat, ecce famulus inquietat, ecce nunc ius corvum frequentius quam columbam resonat. Mi dilecte, quid interim cor humanum congregare poterit Sanctarum Scripturarum, quid meditationum, quod componere commonitorium? Sed forte hæc ipsa non monendo monent, inquietando suadent quietem, in diversum decerpendo verum id ipsum quærere admonent. Sic enim esuriens panem quæro, aquam sitiens, algens ignem, caligans lucem, deficiens refectionem. Verum tu aliud habens melius et verius commonitorium rursus aliud mendicaris potius ex voluntate quam ex necessitate. Exemplo credo apostolorum id facis qui quum Jesum haberent patrem nihilominus videre cupiebant. Domine, inquiunt, ostende nobis patrem et sufficit nobis. Nondum noverant quia cui filius non sufficit, nec patrem habere poterit. Plena etenim filii cognitio universæ rationalis creaturæ est plenissima recreatio. O quam jucunda Claravallensium commonitoria. Quid enim lacrimæ hujus nisi compunctionis sunt incitamenta, quid alterius continuæ orationes nisi

Digitized by Google

supernæ contemplationis adjumentum? Hujus humilitas superbiam confundit apostatæ angeli et hominis obedientia illius pendentis in cruce Christi emulatur obedientiam. Iste Jacob assimilatur in laboribus, simplicitas Joseph hunc exornat, zelus ordinis in isto Moysen reddit. O David mansuetudo, O fervor Heliæ, O Danielis abstinentia, O castitas Samuelis, et, quod majus est, O Christi caritas, O Mariæ virginitas! Castra Dei sunt hæc: quid videbis in Sunamite tua, in coccinea tua, nisi choros castrorum? Chorum alium video præcedentem adversus phalangas vitiorum innumerabilium, dum iste non quærit quæ sua sunt: spiritum avaritiæ strangulat iste mundi gloriam calcans, superbiæ principem suffocat iste carnem macerans, luxuriæ caput detruncat et cuicunque obviaverit quisque de adversariis sine misericordia fortiter in ore gladii enecat. Pluunt denique instanter post terga hostium sagittæ, vibrant hastas, frameam effundunt, et sive leones sive unicornes cum omni bestia saltus exterminant. Non est deficiens neque laborans in iis. In dextro cornu iterum considero alium in equis albis chorum certantem non jam pro victoria, sed ad coacervanda pretiosiora emolumenta, quum jam prægustat alius mercedem labiorum suorum, alius gratiam labiorum consequitur. Alius de ligno quod est in medio Paradisi super extensus in ulteriora velaminis per oblivionem terrenorum et contemplationem cœlestium edit. Isti sunt qui stolas suas dealbaverunt in sanguine agni, resistendo usque ad sanguinem vitiis et pertingendo usque ad patientiam agni immolati. Hi docent te arcum et sagittam: hi sanguinem uvæ et mori propinant. Arcum pravum isti non intendunt, sed spirituali subtilitate etiam capillum minimæ cogitationis in arcu propriæ reprehensionis citissime ferīunt. Prorsus reversi sunt in diem belli, quia neque in incerto currunt, neque segniter vivunt. Ad hæc te mitto commonitorium. Omnia enim eorum commonent sive confessus sive incessus, sive sermo sive silentium, sive jejunium sive prandium. Ecce m. clipei pendent non solum ad te commonendum, sed etiam ad

Digitized by Google

muniendum, et tibi post hoc, fili mi, ultra quid faciam? Habes quoque et alium per ..... tanquam aliud commonitorium quod prope est in ore et in corde tuo ..... unctionem spiritus qui docet de omnibus. Habes sapientiam quæ non invenitur in terra suaviter viventium, quam filii Agar non inveniunt, de qua philosophorum abyssus loquitur nec est mecum; Liga eam in corde tuo jugiter per amorem describere eam in tempore otii, tripliciter, cogitando, loquendo, operando, discurre Scripturarum amœnissimos campos: lege tanquam apis et reconde in alveolo memoriæ suavissimi odoris flores, castitatis lilium, olivam caritatis, patientiæ rosam, uvas spiritualium charismatum. Considera diligenter quæ apponuntur, quia quædam ad consolationem, quædam ad correctionem sunt, alia ad sanitatem, alia ad satietatem, alia ad suavitatem. Spes præmii promissi mœrentem consolatur, corrigit comminatio eterni supplicii, medicamine pœnitentiæ sanantur omnes languores, præsentis justificationis exultatio famelicum justitiæ satiat, adveniens gratia virgam timoris amovet et sua infusione animam lætificat. O Jesu convivatoribus tuis quis sapor in faucibus? quis odor in naribus? quis splendor præ oculis? quæ auditus modulatio? quæ cordis jubilatio? Nihil infra votum supra omnia abundant, immo superabundant gaudia. Explicat et extendit se voluntas ad volendum et etiam ad volandum. Sed non sufficit: supercurrit oleum quia vasa deficiunt. Hic hic manus dantis largior et accipientis rarior. Sola hæc ministrorum indignatio, quia pauci sunt quibus fiat cœlestium ferculorum distributio. Longos fac funiculos tuos, extende pelles tuas ne pereas, quia dilataberis ad orientem divinæ contemplationis, ad occidentem humanæ per Christum reparationis, ad septentrionem dæmoniacæ dejectionis, et ad austrum gloriosæ ascensionis. Vale, nec sine recompensatione paupertatem vel accipere, carum nostrum subpriorem ex tota virtute saluto et cæteros amicos nostros.

Digitized by Google

27.

Suis carissimis H. subpriori T. et as. Clar. frater G. humilis Christi sacerdos, gratiam pro gratia.

Quibus gratiosiori affectu dulcius copulamur, iisdem non immerito meliora et dulciora scribimus. Ut enim dignior animus quam corpus, sic animi potiora sunt bona quam corporis. *Fidelis vero sui ipsius interpres est animus. Itaque nos potius quæ ad animum pertinent colimus quam quæ ad corpus. Nam si de affectu non secundum affectum scribis, utique mentiris. Igitur affectus, quum de se loquitur, se et non alium loquatur. Est enim hypocritarum aliena tanquam sua, sua tanquam aliena dicere. Nihilominus et simulatorum est neque simpliciter diligere, neque veraciter ad amicos loqui vel scribere. Quamobrem in Christo et in conscientia vera pronuncio quod erga mea sinceriorem et piorem habeatis affectum ut credo quam ego ipse. Nam quo purgatior est in nobis oculus mentis, eo perspicacior est etiam in amicis diligendis, et quo expeditior ad clare vivendum, eo liberior ac justior ad de omni causa decernendum. Solummodo siquid corporum nebula obstat, ne se vicissim meus et vester spiritus sublatis impedimentis clare videant, at tamen, ut in corpore mortali immortalia corda et ad se per amorem accedere et sese per mutua desideria possunt contingere, sic unica et speciali dilectione quotidiano recursu a suis commeant regionibus, quatenus datur ad se salutandos et osculandos affectus nostri. Quoties enim vos recogito, toties pedibus animi vos adeo. Itaque, fratres carissimi et desideratissimi, vestras consolationes et sitienter suscepi et ardenter perlegi et velociter complevi; et attendite etiam in his quam bene cohæreant, quam perfecte sibi consentiant conscientiæ nostræ. Quando enim scribebat dictante animo digitus vester, jam cogitabat animus noster et quod scribebat digitus hoc elegerat animus.

Digitized by Google

Plane prius quam audirem obedivi; antequam consilium daretur acquievi. Tanta dilectionis velocitas ut audire non expectet quod facere debet. Lædi namque se estimat, nisi amicorum voluntates procurat. De merito suo plurimum sibi præripi gemit, nisi etiam motum voluntatis vigilanter præoccupaverit. Tunc læta, tunc gratulabunda quum præcesserit veniendo et quodammodo excesserit majora faciendo. O excessus caritatis, O excedens caritas. Sola in omni genere virtutum excedendo non excedis, ascendendo non corruis, descendo ascendis. Ad modum proprium cohibetur humilitas, terminos suos habet castitas, ad malum non laxamus obedientiæ habenas; ad fines suos nec ultra extenditur largitas; ad fines mendacii non accedit veritas. Sic denique et aliæ virtutes cursus suos tantum excurrere, sed non transcurrere debent. Constituti sunt iis termini, qui præteriri non poterunt. At caritas usque ad cœlum, immo et supra cœlum, veluti cui lex non est posita, conscendit, usque ad infernum et etiam in inferno ipso aliquando descendit, amicos amplectitur, nec ab inimicis arcetur. Quum se extendit, non læditur; quum se superextendit, non rumpitur. Semper crescit, nunquam senescit, anni ejus non deficiunt sed proficiunt. Quo enim vetustior, immo diuturnior, neque enim veterascit, eo carior et clarior, et sicut vinum Libani semper novatur, semper confortatur, semper cumulatur. Vires semper accrescunt; splendores faciei ejus nunquam deflorescunt. O virtutum virtus, semper in me sic excedas ut nunquam discedas. Non sinis decedere, in quo dignaris certos excessus creare. Sic novit apostolus mente excedere et cœlum tertium penetrare; sic propheta in excessu mentis supra hominem de cœlo sentire. Præ stupore Petrus in consideratione glorificatæ majestatis sic excesserat, quum dicebat Faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, M. un. et He. un. Secundo etiam et tertio sic excessit, vel quando Christum non sustinens mori dicit, Absit a te, Domine! vel quando abscidit auriculam servi, et etiam in captura piscium quum dicit, Exi a me,

Digitized by Google

Domine, quia homo peccator sum. O quoties sponsa ad sponsum excurrit, aut, ut verius dicam, se ipsam et omne quod creatum est, præ amore sponsi excedit. Quantumcunque enim vel de sponso vel ad sponsum loquitur, per excelsum transvolare videtur. Hos saltus sive excessns non novit, nisi qui experientia didicit. Quapropter de his mihi parcius loquendum, vobis idoneum est latius et largius agendum, potius quam disserendum. Valete! Quam citius potero veniam ad vos.

28. GRATIAS AGIT PRO BENEFICIO.

Domino belluacensi frater G. suus semper salutem — Plus satis egena est beneficiorum recordatio, cujus titulus inscribitur saltem verbo tenus gratiarum actio. Proinde stylo ferreo in ungue adamantino profundæ memoriæ mandavi manipulos libertatis nostræ ut nullo capitis vertigine vacillare, nullo temporalis revolutionis diluvio absorberi, nulla denique oblivionis rubigine valeant obfuscari. Clarum novum et recens penes me retineo semper beneficium acceptum. Quo animo gratiosus quum accipere inclinabar in dati et dantis devotionem, eo nulla senescentis gloriæ defœcatione mutato robustius proprio ad obsequium verius eliquesco in amorem benefactoris totum animi balsamum. Superaccessit dono vestro vultus hilaris, animus gratus, modus honestus et manus quidem larga in beneficium totam se expandit, sed voluntas in circumstantiis doni se super mensuravit. Quid enim fuit convocare diœcesianos abbates et priores? quid iterum judicii amoris expressit tam benigna personæ et negotii nostri commendatio? Quis non est admiratus tam despectam personam a fratre regis sic honorari, ab episcopo Belluacensi sic amplecti, a tanto homine tantillum monachum sic nominari? Non sustinui quæ de me supra me efferebantur præ

Digitized by Google

ruboris verecundia, immo pro veritatis conscientia, quæ admonebat me non esse illum de quo talia dicebantur: Fugi, recessi, sed non longe, quia majora pati cogebar instanti necessitate. Necessitate revera pallium erubescentiæ illo tempore rejeci, quum amicorum fores ut acciperem intravi. Certe accepi a multis multa, sed a nullo tanta quanta a domino meo. Vicit notos, vicit alios amicos, vicit omnes vicinos, et summa doni et modus donandi. Non sum loquutus, sed quia veni, optime recessi locatus. Non enim beneficium rogando, sed veniendo. Prævenit spondens lingua linguam rogantis. Pepercit regia nobilitas teneritudini frontis cito se in ruborem verecundiæ conspergentis. Hæc omnia beneficia tua, Domine, signata sunt in thesauris meis. Quid ergo retribuam Domino meo pro omnibus his quæ mihi tribuit? Meipsum sine dubio; non contra legem me liberum in servitutem distrahendo, sed servum amicitiæ tuæ in libertatem vindicando. Potius enim libertate ista gaudeo, si servus tuus sum munere amicali, quam libertate qua sim alienus ab officio serviendi tibi.

29. MAGISTRO JOANNI SARESBERIENSI.

UNICO AMICO SUO J. DE SAR. UNICUS SUUS G. UNICAM ET ETERNAM SALUTEM.—

Munera tua frequentissima non magis sua refricatione animum nostrum in amorem tuum semel et semper accensum propensius ardere faciunt, quam numero et pretio faciem meam confundunt. Quum enim nihil remittam et frequenter accipiam, videor aut nihil habere aut minus amare. Sed quæ sine pretio et supra omne pretium diligo, novis rursum redimere munerum blandimentis supersedeo. Thomam nostrum quantacunque instantia poteris revocare intende: doles enim de lapsu ejus. Pro archiepiscopo oramus et orabimus. Valete!

Digitized by Google

30. SUBPRIORI SANCTI AIGULFI, QUUM VELLET IRE AD MONTEM DEI.

PRIORI SUO SUUS G. — Res humanæ qualiter in mente divina pensentur, conspectibus hominum in hac volubilitate mundanorum absconditur. Solummodo angelica puritas his prout datur admiscetur arcanis, ac de profundo mysteriorum edocta, quibus dignum videtur revelare sufficit. Interim temeritas vestra sic in se ipsa obscurata confunditur, ut nec remota sensibus aliquatenus apprehendat, nec saltem vicina cognitione perfecta contingat. Digna hæc ultio in præsumptorem, ut et de præteritis arguatur et a futuris coerceatur. Timore hujus periculi, mi dulcissime, admonitus, de præsentibus quidem angor et tamen futurorum præsentiens caliginem, vias incognitas reformido. Gratia vero divini auxilii si adfuerit, nec profunda pelagi pertimesco nec etiam quæque intentata arripere diffido. Etsi enim parum roborata trepidat affectio, poterit sine dubio consolidari insuperabili superni luminis patrocinio. O Jesu, cui vanum fuit ad te confugere, cui male cessit te et inter vepres hærentem cornibus quærere. Te quidem nec pietas deserit nec omnipotentia, atque ob id tuis nec pium ferre recusas suffragium, nec de impotentia prætendis suffugium. Sua potius perit, quicunque periclitatur, diffidentia quam tua inclementia. Nostro si dignaris obsequio mentem nostram compunge tactu interno, et in funiculis amoris tui reduc a seculo et deduc in eremum. Tumultus non quiescat, donec tanquam spumam ad littoris quieta nos ejiciat. Fiat, fiat super nos misericordia tua, Domine. Non convertatur amaritudo potionis, nisi omnia expurgaverit superflui humoris, honoris ambitio, carnis delectatio, amicorum confabulatio, consanguineorum visitatio, subjectorum prælatio, majoris potestatis ostentatio. Ut quid? nonne his anima compeditur, ne ad superna evadat? nonne his complicatur, ne virtutum pennis cœlestia petat? Et homini quidem finis erit, sed sine pœna dura-

Digitized by Google

bit. Alterum horum fieri necesse est; aut vincere hæc aut ab his vinci, aut superare aut subdi, aut fugere aut includi. Sanius est igitur nudum enatare quam vestitum submergi; solum effugere, quam cum multis periclitari. Quid, cor humanum? expavescis? quid refugis? Fructus solitudinis non est quidem mollis, est tamen fortis; non est pinguis, est tamen dulcis; est durus, sed in cortice; est acerbus, sed in superficie; est novi saporis, sed inchoantibus; est conterens dentes, sed non consuescentibus. O cor humanum, cur times renovari? cur abhorres reparari? Velis nolis, hinc abire compelleris; velis nolis, sine mora emigrabis. O cor excors, cur non curris ad Deum cordis? cur omnia colligis et te ipsum non colis? Dignitate præcellis, potestate excedis: auctoritate, quicquid creatum sub cœlo est, vincis. Nobilitatis tuæ progenies quanti sit, ob ignobilem conversationem non attendunt, qui post corpus suum te ponunt, exemplar tuæ formationis non meminerunt, qui inter corpus et spiritum quæ sit differentia non animadvertunt. Natales tuos relege, et de quam expectabili sis genere recole. Generi tuo maculam servitutis noli irrogare, quia servitus tibi non a te debetur. Etenim tu in loco sublimi sedere, cætera vero tibi debent assistere. Tuum est mandare, cæterorum ad mandatum venire vel post contemptum vindictam excipere. Tuum est injungere, subjectorum sine discrimine injuncta effectui mancipare. Soli Deo si dignum præstiteris obsequium, tuum ad omnia valebit imperium. Hoc interim confabulatorium omittam, et tempus et locum constituam: quo narrationes, rationes, allegationes, utrinque liberius audiam. Valete!

31. PRO SIMONE, QUUM IRET AD MONTEM DEI.

DOMINIS SUIS ET PATRIBUS PRIORI CUM CÆTERIS DE MONTE DEI, FRATER G., HUMILIS CHRISTI SACERDOS, USQUE AD MONTEM DEI OREB — Aliud materia, aliud suadet scribere vestra reverentia. Et

Digitized by Google

materia quidem, quæ est carissimi filii nostri translatio ad vos, potius semper silere vel instantius flere quam scribere admonet. Sanctitatis enim vestræ reverentia sancta et digna exigit. Itaque non quælibet levia et secularia, sed fortia et cœlestia debet assumere, qui vobis proponit scribere. Quid autem caritate fortius, quæ fortis est ut mors? quid cœlestius, quæ etiam cœlestium omnem exsuperat sensum? Et de hac quidem quantum ad nostrum se inclinare dignata est sensum! evangelium illud dicimus, quia majorem hac n. h. u. a. s. po. q. p. a. s. Quanti igitur apud meam humilitatem vestram profecerit dilectio, estimare poterit, qui quod pro ea reposuerim pretium diligenter pensaverit. Certe non aurum, sed virum secundum cor meum, certe non argentum, sed quem habebam tanquam unigenitum, certe non lapides pretiosos, sed lapidem quem erexeram mihi in specialis amoris titulum in hoc propositi commercio. Scio, nec prorsus dubito, quod si omnem substantiam domus meæ dederim pro sancto amore vestro, nihil tamen in operatione illius attulerim. De monte namque Dei non amor mundi, sed amor cœli descendit, non carnalis amor, qui tanquam nubes matutina pertransit; sed eterna caritas, quæ nunquam excidit. Non enim recipit estimationem, quod omnem excedit attendentium licitationem. Divini siquidem amoris suavitatem sanctarum animarum pius redolet amor: et quid? humana paupertas dignum recompensationis non dicam ad supernum amorem, sed saltem ad quamlibet sanctorum dignationem, in omni thesauro inopiæ copiosæ abundantis reperire poterit. Sane nil sanioris mihi videtur ad hoc consilii, quam ut gratia ependatur pro gratia, ad illius imitationem, qui potius ex abundanti quam ex indigenti, non aliud quam gratiam solet dare pro gratia. Itaque et ego gratiæ vestræ gratias ago, non tamen vanas, non vacuas, sed ultra facultatum mearum sufficientiam largas et divites. Non enim de arca sed de conscientia, non de fundo marsupii, sed de intimo cordis, non de suppellectili domus, sed de intimis visceribus profero

Digitized by Google

quod accipitis. Si enim aliter fieri posset, si aliud pretium quantumcunque magnum vestra sanctitas exposceret, si aliquam commutationem commercium istud admitteret, O quam libenter darem, O cum quanta gratiarum actione numerarem! O Deus cordis mei, quanta animæ meæ usque ad mortem in hoc partu angustia, quam importabilis, nisi tu mecum portaveris, in separatione ista affectionis semper duratura ærumna! Jesu bone, indubitanter pro te aliquid me fecisse jam deinceps fateri non erubesco. Sed quid aliud facerem? Tuus est ille; tuus sum ego; et utinam tuus sic ego, sicut ille tuus! Et qua fronte tibi de tuo tuus contradicere præsumam? Non resisto voluntati tuæ contumaciter, ut tu adsistas desolationi meæ misericorditer. Vide humilitatem et l. m. et d. u. d. mea. Domine, Domine, nonne totam mitius a me tolleres animam quam partem dimidiam? Placeat tibi saltem non deserere partem residuam, quia tibi assumis præcipuam. Vere nunc experior quod separare veneris hominem adversus patrem suum. Vere hic gladius Salomonis vivus et efficax, et p. o. o. g. a. par. u. ad. d. a. et s. Quare propter te et per te divisa est maceries animorum, præsentia corporum? Tu mediator; tu lapis angularis; tu dispersos Israel congregans; tu Deus unus: ad te et in te utraque faciens unum: quare sic facis? vel si non facis, quare pateris, ut caream baculo meæ debilitatis, ut suam columnam sua deserat basis, ut sine Aaron non Moyses, sed tuus miser, cogatur sustinere quæstiones sive molestias, hujus talis ac tantæ multitudinis? Pie Jesu, non sustineat pietas tua sine consolatione meam diutius fragilitatem conquassari, sine visitatione fatigari.

Quid est hoc? Vobis cœpi scribere, vobis loqui, et sic in mediis sermonibus cum tanta mora meas miserias misericordissimi Dei conspectibus explicui? Certe ut videatis, certe ut intelligatis, quis sit dolor filium dextræ amittere, et nec saltem, sublato Joseph, Benjamin retinere. Quinimmo ut Deum totius consolationis meis compatiendo mœroribus dulcius et obnixius pro me exoretis. Est enim benignus piorum exau-

Digitized by Google

ditor, largus pro se aliquid facientibus remunerator. Orate itaque, ut et istum, quem quasi in vinculis Christi retinetis, non amittam, et ut optando scripsistis pro Samuele nostro prophetam non inferiorem recipiam. Sic enim dote bona ditatus, consolationem aliquam vestris orationibus accipiens, potero expectare illam veram et eternam, pro qua desolationem suscipio temporalem et transitoriam. Valete!

32. EISDEM RESPONDET AD QUÆDAM.

DOMINIS ET PATRIBUS SUIS DE MONTE DEI, FRATER G. DULCEDINEM GRATIÆ QUAM REPROMISIT DEUS DILIGENTIBUS SE.

Exultat spiritus meus in Deo salutari meo, tum quia videre et audire vos vel semel merui, tum quia familiaritatis gratiam gratia superna largiente inveni. Accedit huic beatitudini meæ dulce adinvicem commercium literarum: unde et amaritudinibus meis mitigativum paratur lectuarium, et inquietudini sopitivum medicamentum, et hebetudini non mediocre eragmamentum. Denique quoties formam et vultum inspicio sermonum nostrorum, magna virtute veneniferos morsus evado rugientium curarum; inundationes contempero influentium occupationum; assultus reprimo internarum et veternarum inimicitiarum. Placet sensus profunditas, dictorum veritas, morum informatio, errorum redarguutio, amputatio vanitatum, condemnatio ambitionum. Plus medullæ farinæ, minus corticis et furfuris habent. Facile ex his perpendi potest, quid in se de se anima religiosa sentiat; quid supra se de creatore suo obstupescat; quid infra se de peregrinatione mundi et tentatione carnis pertimescat. Plane ad se ipsam conversa conturbatur, ad factorem suum suspensa dilatatur, ad corpus reversa confunditur. Quid enim corpus nisi terra inanis, quid anima nisi abyssus impenetrabilis, quid Deus nisi lux incomprehensibilis? Igitur ut caro

Digitized by Google

sterilis et infœcunda impinguetur, jejuniis et vigiliis affligatur: ut anima tetra et tenebrosa clarificetur, pristinis vitiis et phantastica ignorantia exuatur: caro abstinendo fiat paradisus deliciarum, anima orando et contemplando efficiatur serenissimum cœlum: custos et operator Paradisi deputetur ratio, protector et inhabitator animæ ipsius creator: adhibeatur corpori diligens disciplina, ne tanquam puer immaturus in perniciem sui immaniter efferatur: cultura impendatur, ne velut ager neglectus mala prole urticarum inutiliter occupetur, vomere et sarculo scindatur, et bono semine impleatur. Nam hujus naturæ est hoc corpus, ut quo magis opprimitur eo amplius multiplicetur. Terra hujus carnis nisi aratro disciplinæ convulsa fuerit, quasi clausa vulva inutilis erit. At ubi fortiter concussa vel conscissa semen Domini exercituum exceperit, germinare secundum genus suum incipit; denique secundo vulnerata tanquam gladio ancipiti, amore videlicet et timore, uberes fructus justitiæ, largissimas aquas internæ compunctionis, immo sanguinem et aquam in redemptionum suarum prævaricationum et emendationem originalium delictorum, in vitam eternam saliendo profluit. Alteratur itaque contritione valida, ne insolescat et pro frumento bonorum operum spinas et tribulos desideriorum malignorum afferat. Fodiatur, immo confodiatur, lancea Salvatoris, ne animam in sepulcro viciorum defossam eternis addicat incendiis. Duobus funiculis David admetiatur, uno ad mortificandum, alio ad vivificandum, ut quod naturæ est conservetur, et quod vicii destruatur. Sic sic quantumcunque lapidosa, fiet mollis et tenera; quantumcunque salsuginis plena, fiet dulcis et bona. Fiet inquam de benedictionibus cœli frugifera: fiet quasi horti juxta fluvios irrigui, quasi areolæ consitæ a pigmentariis, quasi mons coagulatus et pinguis, tanquam vallis nemorosa, velut terra sancta et uberrima. De hac solummodo oritur veritas, in hanc justitia de cœlo prospicit: hanc inhabitat et inambulat sanctitas. Ferrum de hac tollitur; malleus universæ terræ et securis sug-

Digitized by Google

gestionis diabolicæ in ea non auditur. Hac terra benedictioni proxima est; hæc, inquam, accipit tanquam lac duorum uberum primam benedictionem in justificatione, secundam in glorificatione. Omnis igitur juxta apostolum qui lactis est particeps, velut ab uberibus maternæ gratiæ exsugat ab ista lac sanctificationis, ab illa consolationis. Hoc enim est, quod ait Apostolus: Habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam eternam. Sic sic vivitur, et in talibus vita spiritus: sic vivunt parvuli tui, Domine Deus, ab ubere præsentis visitationis: sic ab ubere futuræ expectationis.

Hæc duo sicut duo hinnuli capreæ gemelli, quia ex abundantia Divinæ jam prælibatæ dulcedinis et ex indubitata certitudine sequentis remunerationis, jam ad Deus sicut cervus in æqualitatem adversitatum transcurrimus, jam super montes aromatum mundarum orationum præ alacritate transilimus exclamantes cum apostolo: Quia non sunt condignæ p. h. t. a. g. q. r. m. w. Cujus o. a. fratres, lac esuriatis hæsito; quia ad humanos usus non simplex; sed aliud ovinum, aliud caprinum, aliud vaccinum, a Deo creatum perpendo. Habet et humana infantia lac proprium, et ætati suæ congruum mamillarum maternarum. Ex qualitate vero substantiali uniuscujusque lactis, cui magis personæ vel ætati quodlibet horum competat, ut est difficile disserere. Est namque caprinum parum nutritivum, sed satis digestivum; vaccinum multum nutritivum, sed durum ad digerendum; ovinum ex his medie contemperatum. Quamobrem ex alio servi, ex alio filii, itemque ex alio pascuntur domini. Qui domini nisi qui dominantur in universa Ægypto carnis suæ. Qui filii nisi qui nati sunt de ventre gratiæ? Qui servi nisi quorum manus servierunt in cophino veteris vitæ? Servi necessitate indigentiæ, filii suavitate indulgentiæ, domini deliciarum plenitudine, lac edere solent. Utinam mihi peccatori indulgeatur lac veniæ, vobis jam expiatis lac gratiæ, tandem expiratis lac gloriæ. O clarum lac! O suave! O jucundum! clarum, quia per veniam transferimur

Digitized by Google

de regione tenebrarum ad lucem gaudiorum: suave, quia per suavitatem gratiæ ab amaritudine tentationum ad dulcedinem deducimur immarcescibilium delectationum: jucundum, quia a seculi tristitia evadimus ad eternum et incommutabile gaudium. O abundans jucunditas! O jucunda abundantia! In die enim illa nutriet homo vaccam boum, ut ait Isaias, Et præ ubertate lactis comedet butyrum. Quæ namque est vacca boum, nisi anima consors naturæ et gloriæ cœlestium et spirituum? Quam homo Christus nutriet, non sicut nunc in umbra sacramenti obumbrata veritate, sed in declaratione veritatis et in detectione reserati per clavem David mysterii de mensa corporis, et de vino pretiosi sanguinis, de vestimentis gloriæ, et de lacte matris suæ gratiæ, quod præ ubertate misericordiarum vertitur in butyrum beatitudinum, quia, omni fluxibilitate et mortalitate de medio sublata, omnimoda commutatione transformabitur a claritate in claritatem et sic in Deum. Tunc erit Deus omnia in omnibus.

Quid hoc butyro pinguius? quid hoc melle dulcius? Hoc mel cœleste est, non campestre, non denique silvestre. Joannes in solitudine mel silvestre edit satisfactionis: Jonathas in procinctu belli campestre justificationis: puer Jesus in virgine et de virgine mel cœleste integerrimæ incorruptionis. Sufficit enim lucernæ, quæ lucet et ardet in campis silvæ, pœnitentiam prædicari, et quomodo fugiat a ventura ira populum edocere, juveni qui in agone fideliter et viriliter decertat in virga, videlicet justitiæ summitate, futuram dulcedinem prægustare. At vero Christo Jesu, qui lux est illuminans, non illuminata, creatrix non creata, propter altitudinem divitiarum sapientiæ et scientiæ thesauri absconditi, parum est ut sit prædicator, nisi sit et dator, non solum veniæ sed et gratiæ. Denique ut de maximis ad minora trahamus exemplum, cor cujusque religiosi ad similitudinem Baptistæ Domini a strepitu seculi quietum, in baptismo devotionis emundatum, in mortificatione carnis præparatum, in amore verbi Dei confirmatum,

Digitized by Google

in religione angelorum stabilitum, etsi nondum cœleste mel pleno ore et ventre eructuat, silvestre saltem prægustat. Aliter enim gratia sapit in patria, aliter in exilio, aliter rara, aliter larga, aliter continua, aliter interpolata, aliter in corpore mortali, aliter in immortali, aliter invisibiliter clara, aliter visibiliter administrata. Calore igitur caritatis liquefacta et collatorio discretionis eliquata, nihilominus et infusorio exquisitæ veritatis infusa homini gratia asperitates fantium in confessione mitigat, stomachum receptivum innumerabilium cogitationum mundificat, discretivam cerebri rationem ad certam mensuram modificat, et vitalem venam ad veram immortalitatem cordi subministrat: hic autem interim nos cum turba tanquam in campestribus ad gratiam suspiramus, ibi velut in montem contemplationis glorificatam Jesu faciem suscipimus. Hic expectamus, ibi spectamus: hic petimus, ibi accipimus: hic rogamus, ibi erogamus: hic inopes, ibi locupletes: hic pauperes, ibi divites: hic cum Joanne in deserto, ibi cum Jesu in regno: hic in carcere Herodis, ibi in palatio eternæ hæreditatis: hic ad reparationem gratia commodatur, ibi ad refectionem præstatur; hic in mensura, ibi supra mensuram, hic in utre, ibi in ventre, hic in cortice sacramenti, ibi in manifestatione summi et incircumscripti luminis. Ecce lac, immo butyrum, ecce mel vel potius favum mellis, offert servus noster mensæ dominorum suorum. Ad quid iterum nobis vas aquæ cum amphora vini? O domini et amici carissimi, puteus altus est et lapis superpositus, quem mihi angelus nondum revolvit, Jacob nondum amovit, et quomodo dicam Bibe, Domine, et camelis tuis potum tribuam? O ardens desiderium! Fossoria habetis, venas aquarum viventium possidetis: puteos quoque fodit Abraham et filii ejus Isaac et pueri ejus habetis et adhuc aquam de cisterna quæ est in Bethleem suspiratis. Equidem hæc aqua etsi bona ad bibendum, sed difficilis ad inveniendum. Iter prolixum et obsessum, locus remotus et ignotus, vires paucæ et raræ, undique hostis et ensis, nox instans

Digitized by Google

et præ foribus tenebræ. Nisi itaque ad incomparabilem thesaurum obtinendum, tanti labores non sunt insumendi. Quid dicam? memento tamen sui hæc purissima gutta superat laborem: quia sitim satiat, sordes lavat, æstum temperat, humectat arida, dura emollit, sterilia fœcundat. Ex hac lagenas oculorum suffusas in libamentis nostris effunditis et cum hac altissimo Deo vota placabilia offertis: hæc ignem inextinguibilem extinguit et rigorem judicis ad pietatem inflectit: hæc Cherubim et flammeum gladium atque versatilem ne lædant compescit: hanc in vinum Salvator convertit et suo more potiora exhibet in benedictione quam in creatione. Proculdubio sunt nobis plures fortes ad bibendum vinum et ad miscendam ebrietatem: ad hoc autem poculum quis idoneus? Verus Noe noster qui requiem nobis dedit ab operibus mortuis: hac imo debriatus turpitudinem humanæ infirmitatis in cruce denudavit, et a medio filio qui neque calidus est neque frigidus irrisionem sustinuit. Ideo pauci procedunt ad emendum, pauciores ad possidendum, paucissimi ad bibendum, fere nemo ad debriandum. Potator hujus vini potens fuit filius fabri. Post hunc emigraverunt ad vineas Engaddi, qui bibebant vinum libaminum. Quia igitur nunc non est relictus in Sion, et residuus in Jerusalem qui de manu Domini calicem vini meri suscipiat, accedite vos qui estis de domo Dei, et bibite et inebriamini, carissimi.

33. IISDEM ITERUM RESPONDET AD PROPOSITA.

DOMINIS ET AMICIS SUIS PRIORI ET CÆTERIS FRATRIBUS DE MONTE DEI, FRATER G. SUUS SEMPER, BRAVIO DIVINI DENARII NON FRAUDARI.

Suavissimi saporis buccellas quasi panis oleati ore avido in mensa literarum vestrarum prægustans jucunditatem spiritus cœpi eructare, et iterum atque iterum præ desiderio spiritum bonum attrahere. In cras-

Digitized by Google

situdine quippe animæ bene pastæ, in abundantia dulcedinis Dei scripsistis, et sicut adipe et pinguedine spiritualis lætitiæ fauces meas replestis. Sermo nempe vester non est talis, qui, adulterinis formis superinductis, speciem pietatis repræsentet et virtutem abneget. Hoc enim illorum est, qui in corde et corde loquuntur vel qui molliunt sermones suos super oleum, quum ipsi sint jacula. Non autem verbum nostrum sic insulsum, sic infatuatum, sed sale salitum, sed gratiæ plenitudine confortatum, viscera replet sanctorum, vires reparat animarum, languores sanat ægrotantium, fortitudinem conservat sanorum. Præterea delicatorum sufficit gulositati, et nauseantium medetur rejectioni. Pascit ut panis, ut vinum lætificat, ut paradisus deliciarum exuberat in omni suavitate, ut templum speciosissimum refulget in omni pulcritudine. Plane suadibilis ad commonendum, rectus ad componendum, efficax ad commovendum, potens ad corroborandum, dulcis ad demulcendum, ardens ad inflammandum.

Quum enim pure de puro vase purus effunditur sermo, quid ad emundandum aptius, quid ad informandum apertius, quid ad omne opus bonum utilius? Sane verbum bonum de bono Dei verbo frequenti meditatione decoctum, exercitatione corporali et spirituali, tanquam mola inferiori et superiori molitum, continua examinatione cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, cribratum, ossibus humiliatis confert medullam, et animæ esurienti adhibet satietatem bonam. Decoquitur vero panis iste, aut in clibano profundi mysterii incarnationis Christi, aut in sartagine vivificæ crucis, aut in craticula mortis et sepulcri cum vita nostra loquutio vestra, cogitatio vestra, commoritur, concorporatur vel consepelitur. Christo novo generi uniendi videte panem de clibano. Memor esto Dominum Jesum r. a. ex s. David: comedite panem de craticula. Quum adhuc peccatores essemus, Christus pro impiis mortuus est. De sartagine frixum apprehendite. Cum iniquis deputatus est, et vere languores nostros i. t. et in. n. i. p. m. cor. suo super lignum crucis. Panis iste triplex itinerantibus per desertum ad viam

Digitized by Google

trium dierum non deficit, quia etiam tertium cœlum petentibus, seu penetrantibus, fides incarnationis passionis et mortis, tanquam scala Jacob, vehiculum existit. In introitu vero tabernaculi non manufacti, id est non hujus creationis, quod scilicet fuit Deus et non homo, porrigitur panis de duabus decimis simile id est consolatio eterna, pro legis et evangelii consummatione, nec non pro carnis perfecta incorruptione et vera sanctitate animæ. Hastam aut gladium ad quid petitis? quem interficere vultis? quem ferire? Ubi est vel quis est adversarius vester? Nonne vos confugistis ad tutissima loca Engaddi? Nonne Christus est vobis petra refugii? nonne turris fortitudinis? nonne omnis armatura fortium? nonne inattingibile propugnaculum? nonne gladii duo, scutum, arcus, et sagitta? O fortissimi milites Christi! hastam protensam habetis in orationibus continuis, gladium in mortificatione carnis, panem sanctum in spe eternæ glorificationis: hasta vestra non est aversa in aversitatibus mundi, quia rectos facitis gressus ad cœlum: gladius non declinat in conflictu desideriorum et impetu suggestionum: quia ante Deum est omne desiderium vestrum: panis non inveteratur ex dilatione præmiorum, quia revirescit caritas certa spe promissorum bonorum. In calore namque suo perdurat panis, quia caritas non tepescit in cordibus vestris. Non habetatur acies gladii, quia non defervescit rigor disciplinæ ac sancti propositi. Hasta non infringitur, quia oratio vestra, acumine suo cœlum penetrans, nullis obstaculis reverberatur.

O bellum grande et grave, in stationibus dissimile, in viribus inæquale, in armis incomparabile! O rector et moderator omnium, quam nisi a te fieret ridiculosa pugna, vermis et gigantis, hominis et dæmonis, animalis terreni et aerii, velocissimi et tardissimi, stultissimi et callidissimi, antiqui et moderni, mortalis et immortalis! Stat ille in superioribus, jacet iste in inferioribus: pennas ille habet, iste nec pedes: videt ille quæ persequitur, iste sentit nec attendit a quo tam crudeliter verberatur. Mole carnis molestatur iste, bonitate Creatoris ex creatione sua

Digitized by Google

libero volatu quo libet devolat ille. Utitur hostis mundo isto ut decipiat, utitur homine adversus hominem ut occidat, utitur eodem adversus eumdem ut absorbeat. Sensibus suis tanquam propriis armis triumphat, et transgulat captivum, quum spiritus in servitutem non redigit mortale corpus suum. O pestis iniqua! O sors hominum misera! Non est tibi in te virtus: non in arcu virtutis tuæ, neque in hasta liberi arbitrii tui salvat Dominus. Sic collisa inter scopulos, sic confracta inter populos, habes tamen prœlium cum filiis Enachim, quibus comparata viculis quasi locusta, habens capitale duellum cum principibus tenebrarum, victori vel victo proposita morte et vita. Non resurget, non qui ceciderit, sed qui cesserit: non addet qui destiterit, non rursus accedet qui elapsus fuerit. Primo quidem victus est primus homo: sed, quia secundus Adam venit de cœlo, habuit jacens in sterquilinio sublevantem se. Denuo autem si succubuerit contumaciter, non reparabitur, quia alius deinceps non generabitur ex virgine Dei filius. Voluntarie enim precantibus non relinquitur hostia pro peccatis. Instantius itaque agendum in præsenti stadio, ne urgeamur redire, quum inclusi in monte iterum non sinemur tunicam oblitam repetere. Tunicam enim pœnitentiæ qui neglexerit in corpore, opportunitatem nullam habebit post transitum vitæ.

Ecce, domini et amici mei carissimi, statim ut vidi angelum vestrum, cucurri ad armentum cum Abraham, vocavi Saram memoriæ et puerum cordis, et miscui vobis farinam, ut facerem succinericium: habetis itaque cilicium vestrum; habetis et succineritium nostrum. Cooperantur hæc duo ad extrahendam peccati rubiginem, ad delendam pruriginem, ad extergendam sorditiem. Idcirco sana et sancta potuit veraciter exclamare conscientia, vasa puerorum munda esse. O gemma pretiosissima et præclarissima, pro qua si dederit homo omnem substantiam domus suæ, tamen nihil estimatur in comparatione illius. Detineo sancta corda, mundos oculos, puras manus, plusquam debeam

Digitized by Google

a pabulo vitæ, ab introitu gulæ, a contemplatione faciei Jesu jam glorificatæ et Deificatæ. Sed nunc jam remitto et ut me commemoratione pia in humeris vestris perferatis ad thronum gloriæ deposco. Valete.

Fratrem Simonem, lumen oculorum meorum, partem viscerum meorum, attentius vobis commendo.

34. EISDEM, DE IMAGINE ET SIMILITUDINE DEI.

SUIS DE MONTE DEI, SUUS G., A CLARITATE TRANSFERRI IN CLARITATEM.

Venerunt filii usque ad partum, et tempus non est pariendi: manus ad rescribendum parabatur, animus ad dictandum, locus ad sedendum, et ecce ventus occupationum nuncii vestri, vela occupans navigii nostri, ad portum silentii retorsit. Quid enim? Nonne jucundius et voluptuosius paulatim vinum bonum, quod servastis usque adhuc, per tempus et tempora degustabitur, quam uno haustu cum damno optandæ suavitatis deglutitur? Etsi enim vel in transitu desidero vos videre, saltem nolo in transitu scribere: gustavi et vidi, quia bona est negotiratio vestra. Nequaquam manus vestræ in cophino serviunt; nequaquam civitates Ægypti in luto et latere construunt, sed quæque pretiosa et speciosa requirunt: sed fusum et fusum ad nendum sive contexendum rationale et superhumerale, et cætera summi pontificis insignia ornamenta apprehendunt: hinc est quod non de stupis synagogæ peccatorum grossiora vestimenta animæ vestræ delicate apponitis: neque contra legem ex lana linoque vestimento induimini, sed abdicantes occulta dedecoris faciem lavatis, caput ungitis, et de velleribus ovium vestrarum venientes ab aquilone calefacitis: quum etiam de confessione vestræ integerrimæ simplicitatis exempla sumuntur sanctæ

Digitized by Google

religionis. Sic est, dilectissimi, sic est. Accedit homo ad cor altum, et exaltatur Deus. An non in luna, quum lumini solis appropinquat, sic evenit ut eo a suo fulgore videatur deficere quo fuerit effecta vicinior? Cæci domus non ideo pulcra quia deformitatem ejus non videt: non ideo sana, quia ubi ventrem faciat non considerat. Cani juxta prophetam: In Ephraim effusi sunt, et ipse ignoravit. Doletis fœtorem Lazari: truncum jam emortuum miramini revirescere: muros Jericho non patimini consurgere. Facitis namque quod ait Naum propheta: Aquam propter obsidionem hauri tibi: intra latum et calca, et subigens tene laterem. Intelligitis obsidionem principis hujus mundi: aqua de cisternis sicut nec de cellis deficit. Lutum carnis ut fortius prematis et validius calcetis intratis: sed subigendo tenere lapidem memineritis. Non itaque usque ad internecionem desæviat mucro vester. Tolle, ait Dominus, grabatum tuum et ambula: id est corpori indulgeas, non servias. Quam suaviter in impetu spiritus evehor, dum vobis scribo, tam ægre fero dum in medio itineris subsistere cogor. Ad quæstionem responde, parco quia non perfunctorie eam tractare dispono. Valete.

35 ITEM.

Destitutus spe ulterius procedendi subsederet non volens, sed propter eum qui quasi media via me deserebat. Interim flavit spiritus bonus, et dum illius cassavit propositum, nostrum complevit desiderium. Moram proculdubio timebam, et temporis sive portatoris importunitatem ad meam referri ignaviam, satis pertinaciter devitabam. Ut itaque meam insipientiam oculis amicorum et dominorum meorum simpliciter prodam, non quod ex promptuario aridi pectoris sed quod de horreis Joseph in saccis filiorum Jacob mutuam proponam. Apponam vero prius in mensa ista panes propositionis vestræ, ut cum his sumantur

Digitized by Google

legumina decoctionis nostræ. Quosdam vestrorum ita scribitis sentire de verbis apostoli, ubi ait; Renovamini spiritu mentis vestræ, et alibi, Etsi homo qui exterior est corrumpitur, sed qui intus est renovatur de die in diem, et de Paradiso deliciarum in quo Adam positus est, sive etiam de hoc quod homo ad imaginem et similitudinem Dei conditus asseritur, ut sub eodem sensu omnia ista accipiantur. Addunt etiam bona deliciosa bifarie debere accipi; scilicet secundum substantiale bonum et accidens; referentes ad essentialia dona imaginem, similitudinem vero ad ea quæ adesse et abesse possunt. Priusquam his bonis coloribus et a doctis pictoribus imaginem sensuum istorum compositam in sacrario Dei statuam, quæro de origine, de auctore et de virtute vel etiam utilitate ejus. Ut enim religiosum sit quod adoratur in templis, non nova, non ignota, non denique ficta debent esse numina. Israel, ait Propheta, si audieris me, non erit in te d. r. n. ad. d. a. Non minus abominabile est simulacrum in ecclesia Dei vivi, quam de Sancta Scriptura sensus perversus in anima Christiani. Delectus tamen et hic habendus est. In his siquidem, quæ ad sanctæ Trinitatis vel incarnationis fidem seu sacramentorum ecclesiæ pertinent, errare periclitari est. De multiplici vero sensu Scripturarum vel judiciorum Dei, quæ nunc plura fiunt, quasi diversa, non tamen contraria sentire, non est a fide exorbitare. Hic enim sonus est alarum animalium in Ezechiel se ad invicem percutientium, quia sanctæ animæ de thesauro sapientiæ et scientiæ Dei largiter accipiunt, unde corpus ecclesiæ in augmentum corporis Christi diversarum gratiarum compagine satis eleganter componunt. Itaque frater ille suo bono quidem sensu domum sibi eburneam fabricaverit, et bicameratam sive tricameratam arcam in diluvio aquarum multarum præparaverit. Miror illum tamen tantum ædificium parvis sumptibus extruxisse, et quum illud fundamentis solidissimis apostolorum et prophetarum firmare, floribus doctorum fulcire, malis martyrum stipare, ut sapiens architec-

Digitized by Google

tus debuisset, oblitus paxillos æreos auctoritatum veteris et funes argenteos novi Testamenti inserere, quasi clipeis denudavit parietem. Sed ut de proprietate hujus nominis quæ occurrunt in instanti edisseram, sciendum est quod proprie imago relative dicitur ad aliud cujus similitudinem gerit et ad quod repræsentandum facta est: sicut imago Cæsaris quæ ipsius similitudinem præferebat. Improprie autem imago dicitur id ad quod aliud fit: sicut exemplum quod sumitur proprie dicitur exemplum, exemplar a quo sumitur, tamen abusive aliquando alterum pro altero ponitur. Secundum istam rationem proprie imago patris dicitur filius. Juxta alium vero modum, quo unum nomen pro alio ponitur, dicitur homo imago Dei quia videlicet imago Dei in eo est. Sicut imago dicitur tabula et pictura: sed propter picturam quæ est in ea simul et tabula imago appellatur, ita propter imaginis Trinitatis etiam illud in quo est imago imaginis nomine vocatur; homo itaque imago et ad imaginem filius imago non ad imaginem. Volo denique, si placet, et in quo similitudo differat ab imagine brevi exemplo signare. Pone autem lapidem pretiosum et imaginem aliquam in eo expressam, a qua similitudo secundum imaginem impressa ostendatur. Nonne aliud est imago exsculpta et aliud similitudo ab imagine redempta? Sit igitur bonitas Dei causa hujus similitudinis, quia cum benevolentia sua quæ Spiritui Sancto attribuitur Deus Deum hominem post Deum facere vellet, et naturaliter id fieri non posset; non enim naturalis Deus est, nisi is, qui Deus natus est, non factus, concessit ut saltem similitudinem Dei haberet. Quæ similitudo Dei ut sedem vel receptaculum haberet, imago sive figura substantiæ Dei, quæ est filius animæ hominis, impressa est, ut a suo spiritu prædictam similitudinem reciperet, quomodo pretioso lapidi foramen aperitur, per quod gracilem auri virgulam recipiat, qua constringatur et teneatur. Ad imaginem itaque secundum naturales animæ virtutes, memoriam scilicet, intelligentiam, et dilec-

Digitized by Google

tionem, ut optime dixit tractator noster, et ad similitudinem secundum innocentiam et justitiam, quæ in mente rationali potius naturaliter quam accidentaliter insunt, conditus est homo. Stupeo siquidem ore audivisse, quod nollem vel somniasse, similitudinem Dei donum esse accidentale; quod adeo non accidentale, sed veraciter substantiale, novit qui Apostolum intelligit. Scimus, inquit, quia quum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Quid est Similes ermus? nisi similitudinem ejus habebimus? Quam enim similitudinem in creatione accepimus, eandem in resurrectione prima, denique et in secunda, sed aliter habituri sumus. Nam in creatione ita collata est quod amitti potuit, quum etiam peccare potuit vel potius deformari, sed in vera immortalitate, quum nec mori nec peccare homo poterit, de similitudine Dei eternaliter gaudebit. Quid igitur? Itane summa illa beatitudo et gloria sanctorum accidentalis erit, ut possit adesse et abesse præter corruptionem subjecti? Hoc enim accidentale est. Ubi es, homo? Nonne in mortalitate vel potius in morte? Quare? Nonne quia amisisti Dei similitudinem? Quid enim Deus? Nonne vita? Et quæ est similitudo vitæ nisi vita? Aut quæ dissimilitudo nisi mors? Mortem namque invenit qui similitudinem Dei amiserit. Quod si ideo Dei accidentale similitudo Dei quia auferri potuit, non vera est consequentia. Sic enim sequeretur quod accidentaliter viveremus, quia mori possumus. Naturæ siquidem accidentis est ut possit adesse et abesse, præter subjecti corruptionem. Quod quis sani cerebri vel cordis sentire audeat de virtute, justitia, bonitate, et amore virtutis in anima? Prorsus, ut ait Augustinus, ut vita corporis anima, sic animæ vita Deus. Vera quoque virtus, vera bonitas, vera justitia, immo ipsa veritas est Deus. Sine his igitur si fuerit anima, moritur, et ducis esse accidentalia dona? Vertens iterum oculos, et relegens apices nostros, inveniensque non donum sed bonum accidens, majores phantasias admiror. Nonne enim similitudo Dei Deus est?

Digitized by Google

Æque bonum Dei nunquid aliud a Deo est? Clamat Augustinus, Quicquid de Deo dicitur Deus est, et nihil secundum accidens dici de Deo et dicis secundum bonum accidens dici similitudinem Dei. At, inquis, quid dico similitudinem Dei donum esse accidens? non ad Deum dantem, sed ad hominem accipientem respicis. Mihi vero videtur satis ex superioribus probatum neutrum esse verum. Hæc sufficiant de similitudine.

Nunc revertamur ad imaginem, et audiamus quid nobis dicat imago vera. Sic enim loquitur: Qui me videt, videt et patrem. In quibus verbis desiderantibus faciem patris videre omnimodo simillimam et in nullo disparabilem imaginem semet ipsum repræsentans desideria cordis eorum de bonis suis satiare voluit. Rursus hæc eadem imago renovare volens imaginem suam in imagine sua: alias dicit, Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Tanquam bonus pictor animarum Deus primam animam in primo homine cum omni benedictione spirituali, ad quam meliorem et formosiorem invenit imaginem, non unam creatis pingendo creavit, et creando depinxit. Creavit, inquam, in anima imaginem suam vel potius animam ad imaginem suam. Depinxit iterum in anima similitudinem suam, vel magis animam ad similitudinem suam, Fumo autem iniquitatum et transgressionum suarum decoloratam et usque ad extremam deformitatem fœdatam, auctor et amator suus eam voluit reparare. Ex qua æque idoneus pictor, neque in cœlo angelus, neque in terra homo justus, neque subtus terram aliquis spiritus inveniebatur: accessit imago ad imaginem, formosa ad deformem, justa ad injustam, nobilis ad ignobilem, pia ad impiam, eterna ad transitoriam. Venit reparare quod perierat, venit reficere quod defecerat. Hæc imago Dei invisibilis filius est Altissimi. De filio namque ait Apostolus: Qui est imago Dei invisibilis. Sanius vero nihil creditur, nihil dicitur, quam unam esse imaginem totius Trinitatis, Patris scilicet, Filii, et Spiritus Sancti. Unde Beda super Faciamus hominem ad

Digitized by Google

im. et s. n. In eo quod dixit Faciamus, una operatio trium personarum ostenditur. In hoc vero quod dixit ad ima. et s. n., una et æqualis substantia trium personarum monstratur. Ex persona enim patris hoc dicitur ad Filium et Spiritum Sanctum, non, ut quidam putant, ad angelos, quia Dei et angelorum non est una et eadem similitudo vel imago. Proprie itaque Filius dicitur imago Patris, Trinitatis essentia minus proprie, homo improprie. Sic autem homo dicitur imago Dei, quia similitudinem ejus in se gerit, sicut imago Cæsaris, quæ similitudinem ejus præfert. Hucusque satis dilataverim philacteria mea et magnificaverim fimbrias. Siqua tamen durius dixerim, obsecro indulgeatis.

36. EISDEM.

DOMINIS SUIS DE MONTE DEI SUUS G. PORTAM ATRII INTERIORIS PENETRARE.

Etsi apices salutationum a vobis mea humilitas accipere non mereatur, mereatur saltem munera orationum. Utrumque enim, si fieri posset, satis gratanter acciperem, alterum tamen ambitiosius deposco, si ad utrumque non valeo. Lætificarent me literæ, si scribitis, sed juvant orationes, si eas pro me funditis. Insipientia mea indiget bonorum instructione; infirmitas animæ meæ devota et assidua oratione. O utinam prospiceretis plagas animæ meæ miseræ et desolatæ in vastitate hostili! Certe, si eam diligeretis, super eam lugeretis. O domini et patres carissimi, cur non liberatis animam quamvis miseram, tamen vestram? cur non eruitis de ore leonis jam semipastam? cur non redimitis sub vinculo captivitatis usquequaque humiliatam? Sufficiat vobis ad commovendos pietatis affectus recordatio antiquarum miseriarum, a quibus redemit vos qui passus est pro vobis. Ultra extenditur cumulus peccatorum meorum, et nisi Dominus juverit sanctissimis orationibus vestris interpellatus, jam inferno appropinquant.

Digitized by Google

37. GRANDIMONTANIS.

Carissimis patribus et dominis suis de Grandi Monte frater G. Christi sacerdos orationes fideles.

Scio quia in consilio justorum et congregatione, magna opera Domini. Ideo, patres sanctissimi, longe licet a vobis remotus, tamen animæ meæ intentionem et supplicationem in præsenti conventu transfero, quatinus portiunculam cujuslibet cœlestis benedictionis referat unde consoletur et longo tempore confortetur. Credo enim si vel unam oratiunculam angeli illi vestri, qui faciem patris semper vident in cœlis, ad ipsum patrem luminum et ad thronum gloriæ filii ejus ab ore et corde vestro pro me detulerunt, quod faciet fructum sursum et germen ponet in terra deorsum. Hinc vero fructus vitæ et spes misericordiæ egeno et pauperi erit. Manus igitur illas vestras puras ab omni sanguine et crimine, et oculos columbinos ad fenestras cœli, per quas ad propitiatorium et ad sancta sanctorum intrare soletis, levate, nec aliquo modo deponatis, donec vos exaudierit qui desiderium pauperum exaudit Dominus. Vester sum, sed tunc dignius et affectuosius. Valete.

38. PRO LARGITATE GRATIAS AGIT.

Domino et patri suo carissimo E. Lugdun. archiepiscopo frater G. Christi sacerdos omne bonum a Domino Deo.

De superabundanti bonorum cœlestium gratia, eatenus tam vultus quam manus vestræ resudant, ut, nisi verecundia his temporibus ab humana regione se subduxisset, suffunderentur maximo rubore noti et amici vestri, in benedictionum vestrarum largitione. Equidem malim

Digitized by Google

dicere in dando vos pluere quam seminare. Nam qui seminat, primum in spe percipiendi fructus seminat, denique non fundit sed spargit, postremo non nisi cultæ terræ semen suum credit. Horum nihil imitatur pluvia, sed se ipsam, ut sic dicam, perdit in terræ visceribus, ut postea resurgens cum maxima frugum prole afferat fructum tricesimum, sexagesimum, et centesimum. Aliud rursum caritatis indicium in pluvia reperio, quia sine delectu rigat fœcunda et infœcunda, fertilem agrum et sterilem, granum electum et germen reprobum. Estne virtutis an vitii hæc bonitatis et beneficiorum prodigalitas? Sed hoc Dei nec aliud invenitur in eo in evum, nisi quod benignus ad ingratum, largus ad avarum, pius ad impium existit. Ista sua vitia comparant mansuetissimo innumera convicia. Aliquando moti sunt pedes nostri mitissimi David, quia eruperat pluvia mansuetissimi Dei super malos et injustos, ita ut diceret, Sine causa justificavi cor meum et lavi inter innocentes manus meas. Exciderat a mente, quod in libro Sapientiæ dicitur, Tu autem Deus noster suavis et verus es et sapiens, et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam. Et si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati. Ecce cujus imitator reprehenditur, qui de bonitate sive largitate redarguitur. An non Ecclesiastes in concione sua proprio decreto et sententia hoc malum estimat sub sole, ut cui dedit Deus divitias et substantiam et honorem, non habeat in iis potestatem, sed extraneus illas rapiat? Ad quid hæc vobis verborum congeries? Ut ignis perpetuus de sancto altari cordis vestri non deficiat, sed hac congerie magis ac magis convalescat, donec holocaustum vestrum pingue in nebula in qua habitat Deus suscipiatur, et a cineribus omnium superfluitatum facies altaris ejusdem expietur. Ostiolum, per quod aditus ad sancta sanctorum patet, de lignis est olivarum, quia proculdubio, juxta sacræ fidei tenorem, non ei negabitur sanctorum ingressus, qui ab operibus misericordiæ non fuerit alienus; suppresso pudore in auribus domini

Digitized by Google

mei id persuaserim, non mea tamen præsumptione sed alterius suasione. Nequaquam tamen difficilis ad perruadendum extiti : faciei vestræ sermonis et totius gestus insignia penes me retinens, nec me in humilitate similem reperisse de filiis hominum conjiciens. Non ei igitur scribere vereor, quem nisi malis et superbis verendum non reor.

Et de his hactenus. Cæterum culpari non debet servus de contempta mandati, cujus mens et voluntas nulla negligentia revocatus ab impletione voluntatis Domini.

Ex vestra dignatione in mandato ab anno præterito accepi, quatinus Carthusienses fratres expeterem, et de maturando negotio vestro eos commonefacerem. Erat autem negotium, sicut scitis, quatinus ad vos mitteretur frater Rogerius ad locum ordini illorum in partibus vestris perquirendum et præparandum. Disposuerat namque in animo vestro plena et perfecta caritatis effusio nova seminaria, de omni genere sacrorum ordinum seminare provinciam vobis a Deo commissam, ut exinde fructus qui permanent in eternum susciperetis, et manipulos justitiæ de laboribus eorum ad eterna tabernacula reportaretis. Jam non solum in herbam, sed et in spicas, Cisterciensis sive Clarivallensis ordo ibi multiplicatione excrevit, nihilominus et religio Præmonstratensis. Quia igitur gustavit et vidit prudentia vestra quod bona sit negotiatio ista, ad ulteriora manum porrexistis, et de illo ordine qui, quasi Cherubin sive Seraphin, in mediate residenti agno, qui habet oculos septem et cornua septem in throno gratiæ accedunt, gazas vestras exornare voluistis. Ecce factum est ut imperastis. Acquievit sanctus Carthusiensium fratrum conventus justis petitionibus vestris. Equidem res impetratu difficilis ; sed quis vobis negaret quod forte Spiritus Sanctus in sancto templo suo suggerebat ? Certe nec illi nec noc diffidimus servum suum fidelissimum et amicum Domini vos possidere, cujus famam et operationem præclarissimam reclamat mundus.

Quod cœpistis tam avide, et tam sancte, tamque quodam modo in-

Digitized by Google

temperanter, præ desiderio animæ sic effectui mancipate, ut melior sit finis orationum quam principium.

39. THEOBALDO CANTUAR. ARCHIEPISCOPO.

DOMINO ET PATRI CARISSIMO T. CANT. ARCHIEPISCOPO ET APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO FRATER G. QUALEMCUNQUE MINISTER SEIPSUM.

Facti sumus sicut consolati in consolatione sanctitatis vestræ tam affectuosa, tam pia, tam plena dulcedine et caritate. Reddat vobis Spiritus Paracletus consolationem suam, quia respicere misericorditer voluistis desolationem nostram. Suscitavit siquidem corda nostra, etsi non emortua, jam tamen prælanguida, susceptio literarum vestrarum. Dominis et amicis nostris hanc vestram dignationem et consolationem ostendimus, et in spe viva ex consilio eorum martyrem nostrum peregrinari ad vos destinavimus. Excipite illum, et quia vix in terra sua habet ubi caput reclinet, interim sub umbraculo vestro militet et stipendia ad nos condigna reportet. Confidimus equidem in bonitate Dei et in liberalitate animi vestri, quam jam prægustavimus: quia quamvis in baculo suo transeat mare vestrum, tamen sit rediturus in turmis multarum benedictionum. Discretioni sanctitatis vestræ fratres vestros et nuncios disponendos committimus. Dominum quoque et confratrem in omni oratione et beneficio omnium nostrorum vos adnumeramus. Valete!

40. REPREHENDIT EOS QUIA NOLUERUNT RECIPERE TEZELINUM.

FRATER G. CHRISTI PRESBYTER DILECTIS FRATRIBUS ET AMICIS CAZIACENSIBUS SAPIENTIAM SCRIBERE IN TEMPORE OTII.

Præter solitum, necnon et votum meum, in virga, non in Spiritu

Digitized by Google

mansuetudinis, scribere vobis proposui: qui paterna præcordia aculeis literarum vestrarum absque misericordia perfodere non timuistis. Movet me et commovet plurimum pia senectus in patre, miseranda compassio in fratribus abjectione, sæva et intemperata oratio in paginatum sene. Dissimulare nec tam manifesta redarguere, pars ejusdem criminis videtur esse. Quis enim iste impetus? quæ ista ebrietas? quod suffigium mentis et sensuum fratrem abdicare, patri contradicere, jus ordinis monastici sic perturbare? Dura et dira, fratres mei, æmulatio vestri, morte tristior, inferno inferior, saxo durior, amarior absynthio, felle acetosior. Quid enim? Pietas negatur: necatur misericordia; honor paternus conviciatur; insimulatur amor fraternus; societas repellitur; regula violatur. O irreligiosa religio! O ficta sanctitas! O invidiosa caritas! Siccine, fratres mei carissimi, siccine Christum didicistis? Nonne Deus noster Deus pacis est et non dissentionis? O stulta vecordia illorum, qui parem suam dicunt, si fratrem non receperint mortem si viderint prosperitatem si socium exterminaverint devotionem, si opus devotionis condemnaverint. Hæc in te pestis Joseph crassatur: hoc in tuum caput infortunium sine culpa refunditur. Vendere enim te fratres volunt, quem videre nolunt. Paternæ gratiæ impedimentum sibi credunt quia patri gratiosum sentiunt. Sic sic fratrum ingratitudinem mercatur gratitudo patris. Si defuerit, inquiunt, amatus filius, ad nos resiliet paternus affectus. Dum Joseph visibus sistitur patris, rarior ad nos deflectitur dulcedo paternitatis. Tollamus fratrem et habebimus patrem. Quam justius et jucundius faceretis, si vobis filialem devotionem invisceraretis. Hoc nempe affectum multiplicaret, non devastaret. Boni fratres et amici carissimi, currebatis bene. Quis vos fascinavit sic patri scribere, sic fratrem proscribere? Quid enim Tezelinus mali fecit? quid tam immanissimum suum facinus, ut sic contra legem, sine lege, vestro judicio non rediret? Ubi sunt misericordiæ vestræ antiquæ, quibus veniam criminosis indul-

Digitized by Google

sistis, quibus sceleratis commissa facinora remisistis? O quanto impuriores, quantoque indignioris vitæ pluribus et locum misericordiæ impetrastis et gratiam immeritam prorogastis? Ubi fornicationes? vel ubi inordinatæ commestiones? ubi ignominiosæ operationes! ubi innominandæ confusiones? Opera lucis, non tenebrarum opera, vel opera diei non noctis, opera prædicanda non præjudicanda. O livor! O invidia! quo ausu ingressa es sanctuarium Dei, cubile Altissimi, thronum regis eterni? Qua tyrannica præsumptione sanctorum præcordia rupisti? Ecce pondere tuo gemitum et clamorem validum de corde amicorum meorum expressisti. Unde namque ustio illa cordis, unde angustiæ mentis, nisi te succendente, nisi te constringente? Prorsus usque ad internecionem omnia comburis, et ex hoc paupertas et angustia cordis. Non, fratres, non adversum me ira sive commotio vestra exardescat. Nequaquam tacere vobis debui insipientiam vestram. Acquiescite tamen consiliis meis, et quod inconsulte factum est consulto corrigere ne differatis. Quam citius ergo poteritis, ad pedes domini abbatis simul procumbatis, satisfacientes pro erratu non levi, neque surgatis nisi benedictionem ab ore paterno reportaveritis. Mihi quoque, si in aliquo excesserim, obsecro indulgeatis. Diligo enim vos, Deus scit. Valete!

41. FRATRIBUS CAZIACENSIBUS PRO ABBATE SENE ET UNANIMITATE ELECTIONIS.

Fratribus, filiis et amicis suis carissimis Caziacensibus frater G. Christi sacerdos salutem.

Non levitas aut levis necessitas ut loquar suadet, patris languorem, matris desolationem, fratrumque attendens commotionem. Verum est, verum est, fratres carissimi, illud evangelicum, Percutiam pastorem et

Digitized by Google

dispergentur oves gregis. Quid autem horum gravius, percussio pastoris an dispersio gregis? Equidem divisim sine dubio alterum satis grave, simul vero utrumque pene damnum intolerabile. Immorabor igitur plangendo patris passionem, an consequar revocando fratrum exterminationem? Sed, ut verum fatear, utrumque, si utrumque contigerit, lugebo. Sed alterum affectuosius, alterum ambitiosius. Nam patri uberius lacrimas profundam laboranti in defectu naturæ; fratribus emittam intentius redargutionum sagittas propter excessum culpæ. Morbis nempe naturæ compassionem, corruptioni animarum debemus reprehensionem. Condoleo, dum non imputandum est seni, si egreditur mundum; imputandum vel potius amputandum in Christiano, si erumpere tentat dilectionis vinculum. Re integra, fratres carissimi, nondum imminentia lucrosius evitantur pericula, si adfuerit et oculus providentiæ et manus vigilantis cautelæ. Casus fortium terrere debet fortunam pauperum,

Nam tua res agitur, paries dum proximus ardet.

Quantumlibet potentissima regna in brevi contentionum molestia succrescente corruunt. Mundi ipsius machina stare non poterit, si elementorum contemperantia se conturbaverit. In proximo Cluniacensis ecclesia antiquitate senior, religione ferventior, rerum abundantia plenior, multitudine numerosior, quid fecit? Scandalum parvulis, piis mœstitiam, religiosis verecundiam, amicis pudoris jacturam, universæ ecclesiæ velamen opprobrii. Ubi enim ambitur honor secularis sub tegumento religionis, quando ab eodem arcebitur crudus animus in maturitate dilectionis? Si ita favus mellis acescit, quid absynthii amaritudo? quid aceti faciet acredo? Proverbium est: Suaviter corrigitur qui exemplo aliorum emendatur. Maneat igitur in vobis unitas, pax et concordia, ut id ipsum dicatis omnes et non sint in vobis schismata. Quamdiu patrem vestrum, immo nostrum, vobiscum retinere poteritis, alium non cogitetis. At ubi inevitabili cogente necessitate aliter dis-

Digitized by Google

ponendum fuerit, spiritus Paracletus invocandus, cœtus sanctorum convocandus, et vir bonus, religiosus, discretus, literatus, pius, et in sancta religione enutritus, qui patris nostri imitator sit, omnimodo investigandus. Valete!

42. AD NOVUM ABBATEM HORTATORIA.

VENERABILI MOLISMENSIUM ABBATI FRATER G. SALUTEM.

In omni possessione præcellit amicorum possessio: potest enim parari sed comparari non potest amicus. Nam quod incomparabile est comparari quomodo potest? An non vero incomparabile est quod nondum habitum emi non potest, perditum æque redimi non valet? Talem amicum frequenter quæro nec invenio, etiam in grege amicorum. Egregium, non de grege gregalem, desidero amicum. Numero gaudeant amicorum, qui unum nesciunt habere amicum. Ut enim ait Seneca, Plura habeant hospitia, raras amicitias. Non aliter amicis utuntur quidam quam hospitiis. Si nocturnum bene se præbuerit hospitium, mane laudant et abeuntes commutant; et quot dies erunt peregrinationis, tot numerabuntur relevationes itineris. Ad tempus occurrit hospitium, nec sui causa petitur, sed tantum ut fessi releventur. Non ita perfunctorie amicus forte occurrens recipiendus, sed cum labore quærendus, cum deliberatione admittendus, cum studio retinendus, cum omni vigilantia, læsus, reconciliandus, cum instantia, forte elapsus, prosequendus et revocandus. Non possideas amicum tanquam prædium. Nam infructuosum respuis aut alienas a te prædium: lucrosum studiosius colis, et ad possidendum avidiorem intendis animum. Ita qui in amico requirit non animum, sed aurum; non fidem, sed faciem; non mores, sed vestes; non naturam, sed fortunam; causa propriæ utilitatis, non naturalis bonitatis, amicum quærit. Repentina quoque non omnimodo approbanda est

Digitized by Google

amicitia, sed quæ germinat cognitione, crescit familiaritate, frondescit consuetudine, germinascit cordis amplitudine, fructificat perfecta identitate. Hic arbor fici plantanda et circumfodienda est, ut dulcedinis fructum in agro amicorum afferat. Hic triplici filo contorquendus est dilectionis funiculus, ne facile rumpatur: funiculum hunc torquebo ut potero, quum ad me per obsequium, per recompensationem, per vicissitudinem forte torquendus occurrerit. Verso enim jam pollice, de amicitia scribendo, filum contorqueo. Si placet pactum coagulandæ societatis, præfigantur termini arcentes præsumptionem odiosæ prævaricationis. Liceat tamen metas transire sine reprehensione proficientem, sed impune non liceat deficientem. Illa namque bona est non transgressio, sed progressio, quum justam mensuram impleverit amicorum adinvicem fidei promissio. Semper in amicitia minus pollicendum, amplius præstandum.

Jam igitur amico loquar ut amico. Amice carissime, gratiæ suæ Dominus addidit novam gratiam, quum te de priore abbatem, de ove fecit pastorem. Recole statum, reminiscere meritum, attende donatorem et datum. Donum Dei Deo resignes, non homini. Tanquam de summo Dei vertice coronam avellit, qui quod a Deo datum est ab homine recognoscit. Idololatria est Deo debitam homini rependere gratiam. Novi quorundam blanda lenocinia, novi vanitates et insanias falsas. Quidam sic, si molestum fuerit claustrum, dicit, Ego nocte et die ad Deum manus, ut hanc tibi potestatem concederet, expandi, et singultibus continuis, donec id efficeretur, aures Divinas pulsavi. Alius autem sic: Ego ille proloquutor, ego persuasor, ego aliorum monitor, universorum animos ad te inclinavi, et modo quod volo impudenter negas. Alius "Te Deum laudamus" recinit; alius nominationem a se vel concessionem factam improbe meminit. Sic plures sunt tui abbates quam quorum tu sis abbas. Non ita, domine et amice carissime, fiat ut, quod ab uno habes, a multis te habere credas. Non monachus qui

Digitized by Google

oravit, abbatem constituit, sed Deus qui concessit; non qui voce nominavit, sed qui cordibus intimavit. Non ista scribens ad ingratitudinem provoco, ut immemor sis beneficii; non in arrogantiam extollo, ut non respuas devotionem congregationis te sibi præfici rogantis. Hoc enim non esset amicum instruere, sed destruere; non veraciter bona suadere, sed nequiter vicio nequissimo subdere. Ad quid ergo ista præstruxi? Ut vana loquentes compescas; ut statum dignitatis et officii tui importunitate aliquorum non minuas; ut solum Deum auctorem hujus tuæ sublimationis recognoscas, et ad ejus gloriam et honorem omnia facias. Obnoxium te habeat congregatio pro devotione sua; sed cum auctoritate tua monachus te propitium inveniat; pro deprecatione sua, sed cum integritate tua. Sis benevolus, sed et rectus; sis pius, sed et discretus; sis compatiens infirmitati, sed impatiens mali; sis bonis consentiens, sed inordinatis non parcens; sis humilis, sed non dejectus; sis largus, sed non prodigus; sis providus, sed non avarus; sis in templo Domini basis argentea per patientiam; sis columna marmorea per inflexibilem justitiam; sis capitellum habens sculpturam liliorum per contemplationem assiduam; sis arca testamenti per abundantem gratiam; sis virga Aaron per disciplinam; sis mensa Domini per doctrinam; sis candelabrum de auro mundissimo per bonam famam; sis propitiatorium per misericordiam; sis tabula testamenti per veteris et novæ legis scientiam; sis cortina per caritatem; sis saga cilicina per humilitatem; sis templum Domini per continentiam et castitatem. Non habitet juxta te malignus; non audias vocem sanguinis, non sermonem susurrii. Fortissimi in Israel et doctissimi ad bella, id est honestissimi et probatissimi monachi, lectulum tuum ambiant propter timores nocturnos. Malæ suspicionis homines non tibi cohabitent, non coambulent, nisi forte raro, ut secretius corrigas et benignius corripias. Aliquando enim sic emendantur mali: dum pietate revocantur pastoris. Quæ namque cum aliis, vel saltem post alias oves, non re-

Digitized by Google

currit ad ovile? si ex infirmitate, portanda: si ex malignitate, cogenda est. Ad te confugientes per humilitatem, inveniant matrem, a te resilientes per contumaciam, sentiant severum patrem. Non sis præceps in judicio, non invitus in consilio, non verbosus in convivio, non arrogans in publico, non detrahens in secreto, non avarus in proprio, non prodigus in alieno, non contumeliosus in capitulo, non negligens in monasterio, non effusus in refectorio, frequens in oratione, discretus in confessione, assiduus in lectione, profusus in lacrimarum effusione; largus in pauperum miseratione, ardens in contemplatione, affabilis in hospitum susceptione. Pauca et vera sint eloquia oris tui. Procul a te simulatio, dolus nunquam in corde, fraus nunquam in corde tuo. Præ oculis timor divinus, præ manibus beatus Benedictus. Extra Deum nihil agas, extra Benedictum nihil præcipias. Valete!

43. PRIORI MOLISMENSI RESPONDET AD EA QUÆ SCRIPSERAT EI.

Frater G. Christi servus priori Molismensi salutem.

Sacratissimæ passionis et resurrectionis Dominicæ solennes feriæ dies cum suis horis, membra cum suis officiis non immerito hactenus vindicarunt. Quid enim digitis meis cum calamo scribæ in die qua distenditur in cruce dilectus ex dilecto, qui factus est sponsæ suæ fasciculus myrrhæ? Manus Domini tornatiles aureæ plenæ hyacinthis clavis perforantur, et manus mea ad aliud quam ad myrrham distillandam probatissimam occupabitur. In uno oculorum et in uno crine colli sponsæ vulneratum est cor ejus, et cor meum inania et supervacua medicabitur. Potius resignet dies hæc in affectu Christiani affectum morientis Christi, compassionem in membris, mortificationem in concupiscentiis, expiationem a vitiis, conformationem in officiis caritatis.

Digitized by Google

Ecce cur non responderim epistolæ tuæ die sequenti postquam eam accepi. Accepi namque eam, quum de vituli saginati pelle detrahenda et de agno assando jam ageretur, et manus ac pedes junioris filii Rebecca parabat supervestire vestibus Esau valde bonis ut sacramentis ecclesiasticis. Jesus vestimenta sordida non propter peccati contaminationem, sed propter mortalitatis conditionem deponebat, et sacram manuum ac pedum ablutionem, non carnali depositione sordium sed conscientiæ bonæ interrogatione in Deum intitulabat. Jam ex odore unguenti a peccatrice, sed pœnitente, in caput vel pedes Salvatoris effusi implebatur domus: jam convivium pinguium, convivium medullatorum apponebatur; vinum meracissimum crateribus infundebatur. O bone amice, quis tunc scriberet? Immo quis non biberet? Comedite, amici, et bibite et inebriamini, carissimi: continuabatur et de morticinis pellibus atramento liniendis cogitaretur.

Ecce quare non statim respondi, quum libentius illis pulmentis intenderem quam de responsione vestra cogitarem. Quid de Sabbato dicam? Quid inquam dicam nisi quod Sabbatum est? Sabbatum revera sed delicatum, sed sanctum, sed gloriosum. Non licet igitur digitum extendere, et loqui quod non prodest. Deinde die sequenti resurgente et cum spoliis multis Domino redeunte aliquid de præda pretiosissima veniens in occursum deposco. Cursum intueor, triumphum excipio: renascentia secula post solis ortum et auroram nascentem, in thesauris meis consigno, ut spes hæc reposita in sinu meo doceat quod

Flebile principium melior fortuna sequatur.

In diebus his nemo alius scripsit nisi tantum Pilatus: quinimmo destructum est quod adversum nos erat chirographum. Post hæc vero tandem quum exivit homo ad opus suum, et ad operationem suam usque ad vesperam, recogitavi somniorum atque sermonum epistolæ tuæ, et extrahens eam de tenebrosis ad lucem deprehendi non esse meam. Ubi enim mea quæ de me in principio narrat super id quod

Digitized by Google

vidit aut audivit ex me? In medio fingit me dixisse vel fecisse quod non est verum, in fine comparat se illi qui sine peccato est: non sibi convenit imago epistolæ tuæ, bone frater et amice. Proinde vinum ponis; deinde acetum superponis: ad ultimum mixturam myrrhæ et aloes apponis. Non projicio usquequaque laudem mihi propinatam, amplectens dicentis benevolentiam, non dicti conscientiam. Languor enim ille fortissimus, quo sub sole universa vanitas hominum laborat, et me cum aliis corrumpit, quatinus suaves illas aurium mordificationes necdum propulsare didicerim. Naturale est vitium, et non ait Seneca Naturalia corporis aut animi vitia leniri arte possunt, deleri non possunt? Hæc autem scabies est, sed differenter occupat. Invadit quandoque inferiora, quandoque superiora, quandoque totum simul et superiora et inferiora.Superius est in animo quod ad rationem pertinet, inferius quod ad sensualitatem, totum quod ad destinationem seu deliberationem. Fallaci igitur supposito, dum alias animus forte ad quædam majora et meliora occupatur, subintrat inanis gloriæ amor et foliis ficus turpitudinem suam obumbrans in latibulo anguli sedet, ut, quum domina sua ratio absens fuerit, viro, id est naturali appetitui, sese misceat, et ex tali concubitu Ammonitæ et Moabitæ, qui non intrant in ecclesiam Dei usque ad tertiam generationem et quartam, procreantur. Quid enim ab initio conceptionis et generationis viciosum erit, ad innocentiæ gloriam quomodo intrabit? Nunquam igitur opus vanæ gloriæ numerabitur in remuneratione eternæ gloriæ. Ideo Abrahæ dicitur, Ejice ancillam et filium ejus, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. Deinde, quod periculosius est, ascendit sursum hæc scabies, et tangit ipsum verticem sanctum animæ, ubi est imago et similitudo Dei. Quærit suam, non Dei gloriam; abutitur voluntate Divinæ tam generationis quam regenerationis. Non nominat filium suum, id est opus, Joannem sed Zachariam. Hæc non jam celat, non velat, sed revelat turpitudinem suam, et juxta sapientissimum contra animam

Digitized by Google

suam Adonias petit Abisag Sunamitem, quæ regi David solebat obsequia præstantissima et incentiva castissima præbere. Unum est, inquit Salomon, ac si regnum petat. Adonias cupidissimus regni est ratio infecta amore privati boni. Ambit iste Abisag sibi assumere, quum tota ratio absorbetur a voragine cenodoxiæ: sed occiditur quia a Deo separatur; hoc malum sub sole est.

Adhuc amplius malum est quum tota hominis attentio et operatio ad hanc iniquitatem et negationem contra Deum se incurvat. A laqueo sic contorto triplici funiculo cave tibi, O amice; quia malum est oblatis hominibus delectari, pejus negatos appetere, pessimum pro sublatis in iram prosilire. An erat meum abbatiam dare cui vellem, subtrahere cui vellem? Et quis ego et quid ego? Præcipue comparatione tanti archiepiscopi scilicet Lugdunensis, episcoporum quoque Ling. et Augustudunensis, abbatis quoque Molismensis et Sancti Joannis Quintiacensis, quid ego nisi pulvis et cinis? Cœlum et terram cum istis testes invoco, nisi forte evanuit ascensibus meis quod de persona tua nil inhonestum, nil criminosum in eorum aures deposueram. Revera non statim acquievi. Abiit autem extemplo sermo in regionem longinquam et simul cœpit et desiit. Nominatus est iste abbas, sed non dissimulavi dicere quod audieram vel videram, reticui tamen quod ignorabam. Nominatus est et Petrus de Vivariis: heu mihi pro quo contra amicos et episcopos et clericos et familiares alia vice fortissime steteram et constantissime, nunc quoque ut potui steti: tamen quia non obtinui ut esset abbas, vertit ad me cum quibusdam suorum terga et non faciem. Hoc anno multa horum similia non per visum, sed per sensum et experimentum, passus sum. Amici quondam mei a longe steterunt, et jam non ambulant mecum. Quid itaque faciam? Vocatusne ibo? sed inobediens ero. Non ibo? sed superbus apparebo. Tacebo? sed conscientiam timeo. Tacebo? sed pecuniam Domini abscondo. Tacebo? sed callidus vel stultus reputabor. Utrique placebo? sed hoc erit si-

Digitized by Google

mulatio: sed hoc erit impossibile. Quid igitur? Dirige, Domine Deus meus, in conspectu tuo viam meam. Quid inquam? Da sermonem rectum et bene sonantem in os meum. Hucusque satis. Nam parietem litcarum fodere, ne dicam impugnare parco: rimas tantum et quasdam scissuras per circuitum obambulans designo, sed et resigno. Nam quod fractum est, siquid tamen fractum est, malo resarcire quam nova damna facere. Fiat pax.

44. AD NICOLAUM: OPPOSITORIA SIVE RESPONSORIA.

Suo suus.

Bestia quæ tetigerit montem, lapidabitur. Cacumina, dilectissime, literarum tuarum in tantam nubium densitatem sublevata secæ recipiunt, quod conatibus difficillimis vix acumen luminum meorum quoquo modo admittant. Nunc enim volas et prævolas in sublimitate cedrorum: nunc nidificas in altissimis cavernis maceriarum; nunc ambulas super pennas ventorum; nunc denique curris et discurris incomprehensibiliter super montes aromatum. Si invenias semitam, per quam ambulaverit homo, sive non invenias, non multum curas. Nec mirum: nam tuus ille cæteris familiarior Seneca hominum ingenia per tria dividit genera. Primum ponit ut tuum vias sibi ad comperiret quæcunque in propria penetrare. Secundæ sortis non adeo quod perire nescit, si qui tamen non intumescit. In felicioris tertium fortunæ dicit quod nisi coactum manutactum currui impositum ab inertia sua minime concalescit et exilit. Hinc me larga manu natura obligavit. Primum et etiam secundum mihi invidens ingenium, quasa adstrictissime, ni fallor, obligavit, et funiculo suæ dimersionis in hæreditatem confirmavit præclaram sigilloque communivit. Tibi quidem oculo nequam nequaquam invideo: attamen mihi condoleo, quia quanto sors tua meæ vicina velucet splendidior, tanto ipsa sublucet obscurior. Dum ergo repagula ori induxisti,

Digitized by Google

dum oculis dormitationem indulsisti, dum manum ad pharetram non adduxisti, magna majorum celeritate verborum effabar; perspicacitate ingenii non adæquabar; locupletem me scientia scripturarum arbitrabar. At vero, ubi figurate cœpisti tonitrua sententiarum vibrare, jacula argumentorum pluere, monita dulcium exhortationum seminare, tardior lingua, sensu pauperior, stylo rusticior inventus sum. Video igitur meam paupertatem mirantem, non migrantem in abundantiam tuam, suspicientem non suscipientem scientiam tuam: confortata est nec possum ad eam. Quanta enim putas profunditate, caligine, obscuritate recondatur corpus est vivens anima viva. Deus vita Deum abyssus a. invocat. Vivens inquit ex vanitate, vivum ex simplicitate, viva ex unitate. Hic, hic tenebræ, nubilosus aer in meridie. Sed quæ culpa solis, si non illuminor obductis oculis? O dignum (fortasse inquis) risu hominem, qui diem noctem, umbram lucem, tenebras autumat solem! Neque (inquam) solem, neque diem, neque lucem, sed plane palpabilem obscuritatem. Quum enim corpus ab anima, animam a Deo, Deum vitam habere a semet ipso irrefragabiliter credatur, nonne, etsi rusticius, tamen et verius diceretur, corpus vivificatum ab anima, animam vivificatam a Deo et vivificantem corpus, Deum omnia viventia vivificantem in se, et ex se vivum et viventem? Sed rursum quid est corpus vivens ex vanitate? Corpus, inquit Apostolus, mortuum est propter peccatum. Quid ergo apostolus mortuum vocat propter peccatum, tu vivens dicis ex vanitate: an non vanitas peccatum? An idem simplici sensus intellectu operatur mortem et vitam? Odit Deus observantes vanitatem. Dilectio autem Dei vivificat: odium mortificat. Non ergo est aliquid vivens ex vanitate, sed ex veritate. Quod factum est in illo, id est verbo veritatis, vita erat. In se et per se profecto creatura nulla terrestris vel supercœlestis vita est, quum in illo universa, sive vivens, sive vita carens, vitam suam habeant. Addis vivum, id est animam, ex simplicitate, vitam, id est Deum, ex unitate. Istis non sic in

Digitized by Google

spiritu vehementi offendor, sed nec penitus assentio. Nam anima ex unitate immortali et indissolubili, sicut et Deus, suo singulari et alio modo immortalis est et indissolubilis, ex nihilo creata esse creditur. Idcirco namque ad imaginem et similitudinem suam creavit eam Deus. Per hoc etiam, quod per omnes particulas corporis tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major, sed tamen, ut Augustinus testatur, in aliis intentius, in aliis remissius, effectus suos exercet, quam in singulis particulis corporis essentialiter sit, unitate magis quam simplicitate obnoxia perpenditur. Omnis enim res, simpliciter simplex, una et unum est: non autem, si una, statim et simplex. Unde dicitur Deus simplex, non ab aliud, teste Isidoro, nisi quia non est aliud ipse, et aliud quod in ipso est. Rem vero unam convenientia duo simul, vel plura, aliquando faciunt ut unum corpus ex quatuor constans elementis. Anima itaque quamvis diversarum compactionem partium in sui confectionem non recipiat, sicut denique incomprehensibilis est pro sui immensitate, sicut etiam divisibilis pro sui simplicitate, quia tamen aliud ipsa et aliud in ipsa est, secundum auctoritatem prælatam, potius ex unitate quam ex simplicitate congruit ei esse. Hac etiam eadem rationis demonstratione Deus ex simplicitate diceretur magis proprie, quum pene nil, aut prorsus nil, de eo dicatur nisi improprie. Quid enim quod dicitur Deus ex unitate vel ex simplicitate, nisi Deus ex Deo, pater scilicet a se ipso, filius a patre, Spiritus Sanctus a patre et filio? An desipiat ita quispiam, ut participatione simplicitatis simplicem, participatione unitatis unum, participatione bonitatis bonum estimet Deum, sicut sapiens participatione sapientiæ efficitur homo et cum hujusmodi. Quod in Deo est Deus est. Sapientia in Deo est, et Deus sapientia est: potentia in Deo est et Deus potentia est: bonitas in Deo est et Deus bonitas est. Non magis ergo Deus ex unitate quam ex simplicitate.

Jam extorsissem digitis stylum, et ori meo imperassem tempestivum

Digitized by Google

silentium, si non decrevissem expirare his, quicquid de amico remordet animum. Durius siquidem pungitur cor meum, dum uspiam pingitur Filius medius inter Patrem et Spiritum. Prorsus idolum abominationis conflaret, qui sculptile quodlibet sic sculperet vel depingeret. Consubstantialis enim coeternitas et coæqualitas unius Trinitatis et trinæ Unitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti: non recipit prius ac posterius, majus ac minus, inferius et superius: sed totus pater in toto Filio, totus Filius in toto Patre, totus Spiritus Sanctus singillatim et communiter: in uno quoque et in utroque simul hæc sancta et semper cum tremore nominanda Trinitas, ubique tota per essentiam et potentiam, non per gratiam diffusa, non spatiosa magnitudine, quemadmodum lux visibilis vel aliud visibile, sed sicut sapientia in homine. Vides enim duos homines unum parvum et alium magnum corpore in sapientiæ tamen participatione pares esse. Sic divina essentia uniformis et unius modi est et in maximis et in minimis. Sicut denique incomprehensibilis est pro sui immensitate: sic etiam indivisibilis est pro sui simplicitate. Intelligamus, inquit Augustinus, Deum, quantum possumus, sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatorem, sine situ præsentem, sine loco ubique totum, sine tempore sempiternum. Juras credo sic te nec aliter credere vel credidisse. Protestor et ipse in fide mea, si lingua quia in udo est erravit, corde sic tenuisse. Simplex enim res refugit et respuit omnem prorsus admixtionem, omne consortium.

Ne diu tamen a cogitationibus turberis revolvens ubi hoc dixeris, in sermone de S. victore scribis: Ubique autem est in medio: nam in illa Deitatis essentia est medius Filius inter Patrem et Spiritum: meminisse debes nunc quia mediator unius non est Deus aut unius est Patris et F. et S. S. Quod si creatum non increatum Spiritum ideo quia sanctum non subjunxisti intelligendum aliquis estimat, regulam Hieronymi de significatione hujus nominis penitus ignorat; ubi inquit, Spiritus

Digitized by Google

sine adjunctione aliqua in Scripturis ponitur, Spiritus Sanctus recte intelligitur. Si autem intellector jam dictus de creato Spiritu dictum prorsus contenderet, nec minor abusio quam de increato superius ostensum est remaneret. Qui enim pugillo concludens omnia extra et intra infra et supra est, qua ratione medius dicatur et qui comprehendat nemo est. Clamitas totum me effudisse spiritum meum. Quid enim ? Quum tibi effundo, non effundo, sed infundo.

45. AD EUNDEM DE QUÆSTIONE QUADAM.

Nicolao suo G. suus.

Mirabili conditas sapore literas aviditati meæ opponitis, quoties scribitis. Ut enim veraci amico veraciter loquar illud pene proprium apud me habent, qui edunt me adhuc esu et qui b. m. a. s. Ipse autem etsi imperitus sum stylo rescribendi non tamen scientia reclamandi. Scio quem amare debeam, quare et quantum et quamdiu. Quem nisi servum Dei, nisi qui diligit justitiam et odio habet iniquitatem ; nisi denique qui in Deo manet et Deus in eo ? Quare, nisi quia conservus est, frater est, nisi pro quo Christus passus est ? Quantum, nisi quantum me filius Dei, quantum me ipsum, quantum manus oculum ? Quamdiu, nisi usque ad mortem, nisi usque in seculum seculi, nisi usque in eternum et ultra ? Generaliter sic afficiuntur, qui non quæ sua sunt quærunt sed quæ Jesu Christi, qui pleni caritate et dilectione in cubilibus et in hortis aromatum, in meridie cubant et pascunt. Isti sunt tui, immo mei, Clarævallenses. Hi sunt qui non, sicut ille negaturus Jesum, a longe sequuntur, non sicut alii appropinquantes stant, vel ab eo recedentes post Satanam redeunt, sed sindone rejecta nudi post nudum ambulant; agni vestigiis inhærentes, ad cœlum transvolant, et donec ad sedentem in throno accedant, et regi opera sua dicant, super montes aromatum

Digitized by Google

transilire properant. Hi sunt cervi montium, capreæ camporum, hinnuli silvarum. Denique ipsi sunt lilium convallium, cedri Libani, olivæ uberes in domo Dei. Pulcræ sunt genæ eorum absque eo quod intrinsecus latet. Amplior virtus quam fama; flamma non tanta quantus ardor. Laus eorum confortata est, nec possum ad eam. Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua et opera manifestum te faciunt. Sic ergo, ut prædixi, mutua dilectione adinvicem specialiter afficimur, et quis et quare et quantum et quamdiu firmiter conservabimus. Pene tanquam oculis captus, non attendens quis et cui scribam. Qua enim fronte insipientiam meam, turpitudinem meam, tarditatem meam, non abscondo, non operio, non celo? Et si oculis insipientium illudo, capere et linceis oculos, sic quoque decipere posse præsumo. Sed ne decipiaris plus in me aliquid quam audis sensus et ingenii suspicans prorsus paupertatis meæ inopiam aperio. Nempe quia fodere non valeo, mendicare non erubesco. Aperi igitur manum, resera os, ut parturiat sapientiam. Quæro autem quid sit quod ait Hieronymus in epistola ad Rufinum exponens judicium Salomonis super quæstione duarum meretricum. Tertia die postquam ego peperi peperit et hæc. Si consideres, inquit, Pilatum lavantem manus atque dicentem Mundus ego sum a sanguine justi hujus, si centurionem ante patibulum confitentem Vere hic erat filius Dei! si eos qui ante passionem per Philippum Dominum videre desiderant, haud ambige primam pepulisse ecclesiam et postea natum populum Judæorum pro quo Dominus precabatur Patri Ignosce illis &c. De centurione et de his qui Dominum videre quærunt quod ecclesiæ filii sint, non tam durum mihi videtur, sed de Pilato prorsus incredibile estimo. Sequitur in eadem epistola, Nulla, inquit, dubitatio est quin cuncta quæ dicuntur non Salomoni mortuo sed Christi conveniant majestati. Simulat ignorantiam et humanos pro dispensatione carnis mentitur affectus &c. Si Dominus noster Jesus Christus quicquid humanæ na-

Digitized by Google

turæ est præter peccatum assumpsit, et humanos affectus non fallaciter sed veraciter habuit, quomodo ergo mentitur humanos affectus ?

46.

Fratribus in christo dilectissimis frater G. christi sacerdos spiritum dilectionis et pacis.

Quam unica et singulari erga omnium et singulorum vestrorum salutem affectione et sollicitudine teneor, unicus ille spiritus novit qui scrutatur etiam profunda Dei. Non ignorat hoc ipsa quoque anima mea quam utinam sicut est intueretur oculus mentis vestræ, et sine dubio compateretur doloribus meis. Præsumo etiam in conscientiis quorundam manifestos nos esse, quibus idem suadet puritas sua et veritas mea. Nullus vos circumvenire adulationibus nullis allicere fomentationum fallaciis, fratres carissimi, volo : sed ut pax vestra firma sit ad Deum, et me non estimetis a cordibus vestris alienum, hæc scribo. Cæterum, si quis aliter sapit, desipit. Itaque resipiscat animam suam lædere, immo damnare, qui pacem vestram et meam quærit perturbare. Non designo aliquem vel impropero cuique stultitiam suam. Sufficit enim accusatio propriæ conscientiæ et ad tormentum pro malis et ad primum pro meritis bonis. Prorsus nemo ex hoc inter vos conturbetur, quia inanis nunquam erit pœnitentia : duntaxat si fuerit vera. Filio virginis castas mentes præparate : filio Altissimi humiles animas exhibete : angelo sanctitatis habitacula cordium vestrorum emundate Valete.

Digitized by Google

47.

CARISSIMIS FILIIS ET FRATRIBUS SUIS PRIORI ET CÆTERIS CELLENSIS MONASTERII MONACHIS FRATER P. ABBAS SUUS SALUTEM ET IN CHRISTO VERAM DILECTIONEM.

Quibus lingua et voce præsens persuadere soleo morum honestatem, ordinis observationem, hospitum susceptionem, dilectionis integritatem, in Divinis laudibus jubilationem, obedientiam in invicem &c. evangelii et regulæ beati Benedicti præceptorum adimpletionem, absens nunc corpore, non spiritu, scripto vestræ fraternitati eadem replico, et visceribus vestris mandare tanto studiosius exopto, quanto remotus a vobis introitum et exitum vestrum videre non valeo. Prorsus, fratres mei carissimi et amantissimi, non est elongata a vobis anima mea. Inter vos, intra vos, vespere, mane, et meridie ingreditur oculus animæ meæ, ut videat quos tanquam seipsum diligit, sanctas animas, puras conscientias, orationes devotas, suspiria cœlum penetrantia, lacrimas thronum agni petentes. Quare ergo egressus sum? Coram Deo in Christo Jesu testimonium mihi perhibente conscientia mea, fateor, non me mores vestri, sed moles seculi expulerunt, quas misera illa anima mea præ tædio jam ferre non valens dormitat, et gemens incolatum suum prolongari miserabiliter proclamat. Quis me liberabit de corpore mortis hujus, immo de onere oppressionis hujus? Ecce, boni filii et amici, ingredior pro vobis ad solitudinem, non Sinai, sed montis Dei, si forte manus graves ad propitiatorium extollere possim, si forte Amalech devincere, si forte fimbriam miserationum Dei apprehendere, et in ictu oculi, in toto tempore isto contingat mihi. Juvate me, quia non mihi soli laboro, sed vobis omnibus; et utinam sicut affectu, sic effectu, omnes vos inveniam mecum in visceribus Jesu Christi. Laborate instantius in jejunio et fletu et planctu, ut, quum rediero, palmas in manibus vestris tam lætus aspiciam quam desideratus venero. Vere enim me

Digitized by Google

desideratis, si in pace et sancitate proficitis. De me autem nulla vobis suboriatur suspicio, quasi deserturus sim vos. Mors tantum me separabit a vobis, et modo, credite mihi, retorto capite ad pennulas, non die, non nocte, recedit a vobis anima mea : sed modo oratorium, modo claustrum, modo capitulum, modo refectorium, modo dormitorium, modo cætera officia circuibo, et ad inordinationem quidem molestabor, ad bonam vero conversationem hilaris et gaudens congratulabor.

Ecce singulos singillatim manu propria saluto, omnes simul toto corde et ore saluto semper.

De nova illa propositorum institutione iterum commoneo, ut non sit vobis molestum. Illis in communi mando, et auctoritate qua possum præcipio, ut simul in bona pace et concordia maneant, et negotia vestra bene procurent. Valete et orate pro me.

48. ABBAS CELLENSIS CONVENTUI SUO. HORTATORIA.

Fratri P. carissimo in Christo fratri A. et ejusdem ecclesiæ universo conventui semper quod bonum est imitari.

Vobis otia et negotia mea debeo : quibus astringor dilectione sollicitudine, sed et defensione in magna judicii Dei discussione. Vos itaque in otio cellæ, de cœlesti beatorum spirituum otio non otioso, et pro officio injuncto, et pro negotio suscepto commonere, bona spe mercedis in tempore suo metendæ, aggredior. Fratres mei dilectissimi, regnum Dei pacatissimum pacificos recipit filios, clarissimum castos, amœnissimum jucundos, vernans floribus plenos virtutibus, irrigatum fluminibus inebriatos compunctionibus, latum, longum et immensum dilatatos in caritate, patientia extensos, perseverantia longanimes, in spe vel proposito, usque ad finem vitæ. Reviviscat igitur spiritus vester, carissime, contemplatione et expectatione tantorum bonorum, quia omnia ista

Digitized by Google

filiorum Dei sunt. Vos autem filii Dei estis, si habitat in vobis spiritus Christi. Qui enim habet spiritum Christi, hic ex Deo est et Deus in eo est. Humiliavi, fratres, stylum ad eam quæ ab omnibus simplicibus capi possit materiam, vulganter scribens ad intelligentiam omnium, quatinus me modo scripto audiant et capiant qui præsenti sermone non possunt. Vadit et venit ad vos et a vobis quotidianis, immo assiduis recursibus, animus meus, de vobis cogitans, pro vobis ~~orans~~ vos, et quæ circa vos fuerit præ nimia sollicitudine nescio vere aut ficte somnians. Non enim somnia observanda sunt. Affinitate tamen nescio qua somniis quandoque admiscentur quædam inter veritatem et falsitatem media, quæ etsi non exprimant ipsam veritatem, simulacrum tamen veritatis quarundam imaginationum coloribus nonnunquam refigurare solent. Sicut enim plerumque inter vigilantes evenit, ut et mendaces quandoque vera dicant et vaniloquia seria:

Ridentem (enim) dicere verum

Quid vetat?

Sic caligo phantasticorum somniorum naturali quadam cerebri fumigatione expressivas subinde formas rerum, quæ fiunt in abscondito vel futuræ sunt, aliquo modo nescio quo spiritus præsagax conjicit. Idcirco præmiserim, si vos certificem non solum de his, quæ a me vigilante fiunt, satis utique, gratia Dei juvante, prospere, sed et de his quæ dormientem tangunt. Quadam nocte videbar esse vobis in monasterio præsens cum quibusdam fratribus, et quantum de somnio dici potest, conventus forte in choro, altareque majus paratum quasi ad missam, et super pallas altaris, nescio quo casu, corpus Domini de pyxide elapsum jacebat. Quum ergo quæsitum reperiretur, inventum est a muribus et muscis corrosum, et infectum stercoribus muscarum, et de rotunditate hostiæ aliquid detractum. Hoc evigilans somnio valde permotus sum timens ne minus quam decet honestas conscientias ad inviolabile et cum timore nominandum, multo magis sumendum, Dominici corporis mys-

Digitized by Google

terium aliqui ministrantium deferrent. Mures enim et muscas quam indecens sit hæc sancta mysteria contingere lippis etiam et tonsoribus patet. Multo sine dubio periculosius mens mala ad hoc vivificum mysterium accedit, quæ sola inter creaturas alias sortem sub sole habentes aut pro bonis remunerabitur, aut pro malis operibus eternaliter condemnabitur. Non, inquam, accedere aliter decet, nisi prius devotione in aspersione sanguinis ejusdem agni ab omni macula criminalis peccati fuerit mens emundata ; nisi fuerit confessione lota ; nisi oratione detersa, nisi sole abstinentiæ desiccata; nisi veste caritatis induta ; nisi amictu castitatis ornata, nisi gratiæ inunctione perfusa. Vas enim tam mundum, linteum tam purum, stratum tam honestum, in Pascha suo, immo et nostro, non aspernatur neque corpus, neque spiritus Christi Vas equidem calix est, linteum corporale stratum, patena vas aureum vel argenteum ad minus, sicut etiam apud cellistas nostros instituimus, debet esse. Similiter patena linteum, lineum, albissimum, mundissimum, splendidissimum, et juste plicatum. Si senex vel negligens est sacrista vester, corripiatur ab omnibus, judicetur ab omnibus, quia solus omnium in his periclitatur. Commune autem damnum communi studio resarciendum est. Viscera mea in Domino, fratres dilectissimi, qui habet aurem audiat et me a visibilibus ad invisibilia oculos levare intelligat. Quasi enim scalam itineribus eternitatis posui ; quibus, pede infixo, a corpore ad animam prius ascendatis, deinde ad corpus Christi ex quo anima vivit, post ad animam mediatoris Dei et hominum hominis Jesu Christi, tandem ad dextram patris, ubi sedens interpellat pro nobis. Sed quomodo fient hæc ? Bene et ordinate, si corporis primitiva elementa et posteriores reliquias in statera juste animandum, si omnis compensaveritis. Sunt autem primitiæ ejus semina ut ait Scriptura immunda maris et feminæ. Unde Job Quis potest f. m. de immundo e. s. ? Quæ vero reliquiæ ? Cadaver utique exsangue, putredo, vermis, cinis, pulvis. Unde psalmista, Mane, i. e. in juventute, floreat et transeat

Digitized by Google

vespere, i. e. in senectute, decidat in morte, induret in insensibilitate, arescat in pulvere. Talis est materia corporis nostri. Inde ergo humilietur et conglutinetur in terra u. noster. De anima vero quid dicam ? Natura animæ angelis comparatur, sed reclusione corporali compedita, gemit in laqueo isto, evolare cupiens ad fratres et ad patrem Deum, et benigna quidem expectat patienter, ut possit corpus suum ita purificare, quatinus corpori Jesu valeat conformari. Ejus natura immortalis immortaliter, aut beate, aut infeliciter facit sine fine eam vivere. Hoc de anima nostra, quæ vivit in corpore. De corpore Jesu quid dicam, quum Scriptura dicat Generationem ejus quis enarrabit? Dicam tamen de illo aliquid, etsi non ut est vel quod est, nequaquam tamen quon non est. Dicam inquam quod fides mea sentit sic corde credens sicut ore proferens. Corpus Jesu, quod de Virgine sumptum est, ut ita dixerim, de purioribus et principalioribus guttis naturæ humanæ eliquatum, fidei virginalis coagulatione et Spiritus Sancti obumbratione in utero puellari conceptum est, et in virgine quidem, eatenus originali obnoxium culpæ, quatinus nondum verbo unitum fuit. Nam in Jesu jam assumptum nunquam in hora, nec ab hora conceptionis peccato extitit subditum. Nunquam enim simul fuit caro Jesu et caro peccati : hoc corpus gestatorium, immo reclinatorium Divinitas fuit. In eo enim habitavit Divinitas, non sicut in aliis omnibus creaturis, substantialiter et potentialiter, vel sicut in quibusdam per gratiam singulariter et potentialiter. Nec fuit reclinatorium hoc divisum vel divisibile ab ea filii divinitate, quæ in eo indivisibiliter quievit, quia in cruce in morte in sepulcro unita cum eo inseparabiliter permansit. Hoc tabernaculum Dei est ubi habitavit in hominibus homo Deus : Hoc a morte resurrexit, hoc cœlos ascendit, hoc ad dextram Patris sedit, hoc corpus, fratres carissimi, in mensa altaris conficitur, contrectatur, sumitur tam ab indignis quam a dignis sacerdotibus. Nec a malo minus nec a bono majus aliquid aliis exinde ministratur sed sibi melius : sed sibi pejus ministrat

Digitized by Google

quantum ad susceptionem, non quantum ad consecrationem minister dignus vel indignus. Hoc de corpore Jesu, cujus figurabatur nostrum vermiculosum corpus in die virtutis, in splendoribus sanctorum, si tamen in passionibus et in morte ejus complantatum similitudini mortis ejus fuerit repertum. Etiam in hoc spes mea: portio mea in t. u. Anima Jesu, te adoro, te laudo, te glorifico, quia Tu portas æreas et u. f. confregisti: Tu viam in inferno fecisti, qua regressus pateret ad Superos, Sanguis Jesu in quo tu eras. Omnis enim anima in sanguine est tecum fusus, per te et in te vera divinitate habitante: in te salvavit, redemit, justificavit nos. Tu vita vivens, tu vita vivificans, vivifica animas nostras. Si enim non proposuero te in p. l. m. ad l. m. f. meis. Quid ultra te? Divinitas? Utique. Sed tamen in unitate personæ immediata sunt anima et divinitas Jesu. Nam animam Jesu sine divinitate non habebis: nec divinitatem ab anima separare poteris. Amplius adhuc, anima mea, in animam Jesu rapitur, illi quodammodo cumulatius dedicans labores nostræ restaurationis. Quæ enim, ut dicendi compendium faciam, de tribus in Jesu unitis substantiis, i. e. divinitate, anima et carne, durius pro nobis dolores carnis sensit? Caro? Sed sine anima non sentit. Divinitas? Sed absit ut passibilis sit. Ergo anima, quæ sentit per se et carnem sentire facit, totum sentit quod caro et amplius quam caro. Unde tristis est anima mea usque ad mortem. Ipsa inquam est quæ miserendi, quæ redimendi, quæ reconciliandi, quæ salvandi affectus tanquam propriam Salvatoris pecuniam de suo marsupio protulit. Caro enim sic erat pauper, ut non haberet vel ubi caput reclinaret. Divinitas affectuum marsupium non novit. Non enim proprie affectus habere dicitur Deus, quum nullus sine passione quadam cadat in aliquam affectus. Anima vero ipsa proprie affectus sustinere dicitur. Omnes itaque in Jesu affectus secundum animam fuerunt. Unde et de quibusdam dicitur: Non est anima mea ad populum istum: quod absit a populo nostro. Itaque anima Jesu, spongiosis quibusdam affectuum

Digitized by Google

tota referta cavernis, pie refluxit ad cicatricum nostrorum vulnera medicinalia, quæ a manu Divinitatis sumpserat antidota, atque compassionis affectione prolambens apostematum putrefactam saniem, vere languores nostros sanavit et dolores nostros portavit, immo potavit et absorbuit. Quid igitur retribuam tibi, anima Dei, pro his quæ retribuisti nobis? Quid? Animam pro anima; Tua sit anima mea. In manus tuas commendo spiritum meum, animam meam et congregationem meam. Hæc de anima Jesu, quæ in sacramento altaris in corpore Jesu sine dubio adest. Hæc quia cubicularia Trinitatis est, ad cubiculum intra cubiculum deducat animas nostras. Ibi cubantem, immo manantem, ostendat nobis Patrem in Filio Filium in Patre, Spiritum Sanctum procedentem ab utroque. Caste igitur, quiete, mansuete, verecunde et modeste stantes ibi secretum illud importunitate nulla interpellens. Potens enim est et forte crapulatus a vino gloriæ usque mane non evigilabit, ut aperiat arcana illa servis suis. Satis autem deliciarum et gloriæ in foribus et atriis venientibus peregrinis defixit. Sunt autem fores et foris ista cœlestia sacramenta, quæ animam interim, donec potiora et nova superveniant, abundanter, sed et delectabiliter pascunt. In hoc igitur atrio anima calice aureo utatur ad bibendum, patena argentea ad comedendum, linteo lineo ad dormiendum, patiens in calice, diligens in patena, casta in linteo. Ecce, O anima, Christus rex, concupiscens decorem tuum, in deliciis istis, ad amplexus tuos, immo sinus tuos, inter ubera tua tibi uniendas, illa hora sacrificii sumendi, de sanctis suis sedibus accurrit in altari, non quidem sedes illas evacuans et deserens, sed de valle plorationis te majestate indicibili elevans, ut sedeas cum principibus populi sui, ut pullos desideriorum ponas sub altare Dei, donec milvus iniquitatis transeat. Non te ergo aggraves, anima, non recuses cursus Dei ascendere, non tergiverseris, quasi existimans nondum te posse videre quod Deus velit ostendere. Immo intra, et vide situm et dispositionem

Digitized by Google

civitatis, cujus plateæ sternuntur auro mundo, ubi vitreis canalibus immo crystallinis, i. e. inspiratione invisibili, aquæ vivæ de terno ad singulas sanctarum conscientiarum, tanquam cellas in plenitudine gratiarum profluunt, sive ad bibendum propter delectationem, sive ad lavandum propter munditiam, sive ad irrigandum propter fœcunditatem. Meliora et majora his videbis, O anima, illa hora Eucharistiæ, si cor mundum habueris, si intraveris in abyssum malitiæ. Quid tunc phantasmata vanitatis auditæ vel visæ clamoris scilicet de capitulo generali vel pascantiæ de refectorio, somnii de dormitorio, signi vel risus de claustro, speciei male blandientis viri vel feminæ de foro? Quid enim ad te? Immo quid ad hostiam immolationis hæc? Revera, muscarum superflua sunt, immunda sunt stercora murium hæc et similia. Graviora autem, quæ nec nominentur inter vos, comparantur potius venenosis effluxionibus serpentium, quam his minimis muscarum. Fiat autem cor vestrum et corpus immaculatum, tam ab his quam ab illis. Sed novi vos, quia et me ipsum novi eadem circumdatum infirmitate. Novi, inquam, vos ad hæc cordis instabilitatem objicere, et, quibus nodis constringi possit ne per efflust, interrogare. Bene: respondeo et mihi et vobis. Juvenculus sive vitulus lascivus est cor humanum, ventilans cornibus ventum, quum vacat præ nimia crassitudine, levitate, vacatione et sanitate. Certe si castratus, si loris adstrictus, glebas a mane usque ad vesperum sub stimulo confregerit, humiliabit cervicem erectam, temperabit motum lascivum, fœnum manducabit, non ventum ventilabit. Credite mihi, si cor vestrum, si caro afflicta fuerit et disciplinis assueta, mansuescet indomitum, quiescet vagum, et stabit in loco suo pacatum. Ligetur itaque in vinculis, quibus hostia nostra Jesus ligatus est: nam ligatus est et ductus est ad Annam primum. Novi tamen etiam, quum ligavero cor meum, quod si pedem operis non moverit, tamen collum cogitationis circumagitare non cessabit. Quid ergo faciam? certe torquem auream imponam collo ejus ut extra illam

Digitized by Google

non efferam caput, et intra quantulumcunque libuerit circumducat. Describam itaque formam crucis et omnes circumstantias ejus; ubi Christus Jesus cum lanternis et fascibus tanquam latro ducitur, ubi a Juda venditur, ubi vestimentis suis nudatur, ubi per civitatem ab alio ad alium deridendus et judicandus circumducitur, ubi spuitur, ubi colaphizatur, ubi facies velatur, ubi flagellatur, ubi de pluribus inquisitus pauca respondet, ubi suspenditur, ubi aceto cibatur, ubi lancea latus aperitur, ubi clavis configitur, ubi spinis coronatur, ubi latro absolvitur, ubi matri vicarium Joannem substituit sibi, ubi clamat et expirat Quid ibi Maria mater Jesu? quid Joannes? quid Maria Magdalena, quid Petrus? Nonne tunc rupti sunt fontes et cataractæ cœli in flumine, immo in diluvio aquarum multarum? Hanc descriptionem in murenula sive toq. aurea impressa et collo cordis impositam: eat cor quocunque impetus duxerit eum. Non enim infra hunc circulum errare poterit. Ecce quod habeat cor vestrum meditari a principio missæ usque ad finem.

49. DE ORDINE MONTIS DEI ET SITU CELLARUM CARTUSI.

DOMINO ET AMICO SUO CARISSIMO H. ABBATI DE RIPATORIO FRATER G. SEMPER SUUS SALUTEM, QUÆ PERFICITUR IN MONTE DEI.

De statu suo amico scribere, solvere est debitum; et creditor si a debitore debitum receperit, debitor liberabitur. Si amplius, donum est jam datoris, non creditoris debitum. Debet itaque pro beneficio hujus modi gratiarum actionem non pro solutione debiti liberationem. Non dispari forma debitorem quidem me vestrum fateor pro amicitia, quæ circa amici statum semper sollicita est quomodo me habeam vobis insinuare. Sed quum et aliud super erogavero, et debitum et donum vos recepisse sciatis. Manu igitur larga et quod debeo solvam, et quod

Digitized by Google

non debeo superimpendam. Quum enim non meum tantum sed et eorum eam quibus sum vobis descripsero statum, de lucro super adjecto amicum tenebo obnoxium. Forte usque ad tertium cœlum, non Paulum Tarsensem, sed Petrum Cellensem raptum, ut sinu pleno revelationum et arcanorum rediens vel sero descendat, præstolamini. Jam saccum vestrum benedictionibus implendum resolvitis, jam de cumulatis gratiarum adoriis partem bonam deposcitis. Dicitis, A nundinis tam copiosis tamque supereffluentibus vacuus nunquam est amicus. Utinam jocando serium, sed et verum loquamini: sed aliter est, amice carissime. Proverbium est: Qui stultus pergit ad forum, stultus redit. Sic est, confiteor infirmitatem meam. Pauper et stultus veni, sed non ad pauperes et stultos, nisi pauperes spiritu et stultos propter Christum. Sapientes enim sunt sapientia quæ desursum est; primum quidem pudica, deinde pacifica, suadibilis, ad omne opus bonum consentiens; divites quoque in bonis operibus, in scientia, in veritate, puritate, pace, humilitate et hujusmodi. Revera merces suas statuerunt in nundinis vendentes quæ apud illos sunt, et ementes quæ de longinqua regione necessaria usibus futuris et præsentibus ad bene vivendum reperiunt. Hoc in negotiationibus eorum pro miraculo teneo, quod de superfluis suis supplere volunt, non solum quæ ad necessitatem, sed etiam quæ ad voluptatem profutura sunt. Superflua vero omnia illa reputant, sine quibus vivere utrumque possunt.

Certe ita non projiciunt in mintum humanæ adulationis, sed, quanto carius possunt, deo et angelis pro eterna retributione vendunt. Videns singulos tanquam formicas impigras ad speluncam suam, ab oratorio, tanquam de argo, manipulos justitiæ referre, spicas orationum, fasciculos myrrhæ, i. e. congeriem passionis Christi dilecti sui inter ubera in principali cordis sui collocantes et revera myrrham redolent, quia carnem suam crucifigunt, et hanc non diffusam vel dispersam, sed colligatam et constrictam, quo scilicet odor ipsius densior reddatur et

Digitized by Google

vehementior. Tali odore respersi intrant in tabernacula sua, quasi turtures solitudinum et columbæ gementes ad fenestras suas. Est in cella eorum fenestra orientalis, est et occidentalis, est et septentrionalis. Orientalis est fides quæ illustrat summo diluculo mentis intentionem in civitate Domini, in matutino per confessionem interficiens omnes peccatores terræ, i. e. fragilitatis humanæ. Australis, fervor dilectionis quæ fenestram aperit Australem circa horam tertiam vel sextam, quando et Christus in cruce omnia opera nostra operatus est nobis, et spiritus sanctus promissum filii solvit Apostolus. Occidentalis est timor lapsuum et surreptionis culparum, quæ fenestram aperit ad vergentem et occiduum solem, quando Adam inventus est nudus et ejectus de Paradiso. Septentrionalis est timor judicii quæ fenestram aperit septentrionalem ad mediæ noctis profundas tenebras, de qua fenestra trepidi et a vero lumine illuminari implorant, nequis obdormiat in mortem, quando primogenita Ægyptiorum occisa sunt et filii Israel ad sacrificandum exire compulsi sunt. Idcirco tunc de strato quasi Ægypto somniorum et phantasmatum surgunt, et egrediuntur viam trium dierum in fide Trinitatis ituri et Deo vitulos labiorum, oculorum, pedum, cantando, plorando, vel vigilando, et stando, immolaturi. Vere namque hi sunt stantes in atriis Hierusalem. Vix enim infirmus in choro sedet, sanus rarissime; et quia cœpi de choro dicere, quid in nocte, quid in die faciant, quando conveniunt, dicere nolo. Raro enim conveniunt in die, nisi ad missas in omnibus Dominicis, in Quadragesima tota, singulis diebus, in præcipuis solennitatibus, et quando præsens adest defuncti corpus. Quacunque autem occasione, vel quandocunque ibi conveniunt, videns eos plane adstare dominatori universæ terræ vultus tam fixus, oculus tam depressus, gestus tam mortificatus; homo exterior totus divinis intentus. Quid interior? Nescio: Deus scit. Tamen per fenestras suas aliquando prospiciens, perfusus nescio quibus stillicidiis humectatus apparet. Audires pectora eorum tanquam

Digitized by Google

gigantes gemere sub aquis. Neque enim aridi sunt, licet lignum aridum sit corpus eorum, et miror, quum virtus in corpore pene defecerit, unde tantus gemitus in pectore; quum fluvius humorum naturalium rigore abstinentiæ exhaustus sit, unde tantus impetus lacrimarum. Dico cui rei mihi videantur comparandi in missa, sed prius quid faciant dicam. Post sanctus, quasi claudat ostia ut gratuito, sive in abscondito ad altare Dei immolent hostiam jubilationis, capita intra capitia recondunt, similitudinem mortis Jesu repræsentantes, ut, sicut ille in sepulcro tribus diebus et tribus noctibus humanis aspectibus se celavit, sic isti usque ad finem missæ lucem hujus solis non videant. Tunc quasi dolia musto novo plena, collisione quadam non se capientis spiritus spumas adlitus, oris, oculorum, et narium excutiunt, siquas Ægyptiorum reliquias reperierint demersuri. Oculi eorum in monasterio comparantur piscinæ in Esebon, in cœlo aquilæ, in claustro columbæ, in refectorio talpæ. Manus confixæ in signa otiosa non solvuntur, pedes iter sabbati habent a cella in oratorium, ab oratorio in cellam, compedem suum laxantes. Aures surdæ. Quid enim audirent? Cantus tamen avium in cella, in ecclesia laudem Divinam exaudiunt integro. Os habent et non loquuntur. Quid multa? Simulacra sunt carnea et animata. O si videres, quomodo pelles suas desiccent in sole jejuniorum abstinentiæ et mortificationis, quatinus chordas vel corda psalterio novo et citharæ quibus dicitur Exsurge, psal. et cithara, ad opus Paschæ præparent; patientiam, industriam, extensionem, quid dicam, mirationi haberes, quum etiam supra hominem reputares? Certe chordæ illæ non reddunt auribus nostris multam exclamationem, sed Dei credo auditui reddunt placidam modulationem. Sicut milites armati ad congressum faciendum in hostes gradatim et communiter tendunt, sic isti contra spirituales nequitias in omni genere actionum castra movent, aut simul in hostem irruentes, aut insultum in aliquem facientes simul et compassionem suscipientes. Nox in Cellis

Digitized by Google

consolationem hujus luminis non habet, sed nox illuminatio m. in d. meis resonat cella ipsa. Multæ ibi deliciæ solis occasu præstantur, quia tunc occurrit illud Psalmographi, Dum exquisivi manibus m. n. contra eum et non s. de etc. quæ in psalmo sequuntur. Deliciæ ci'iciorum quæ dormientium latera pungunt ne dormientes obdormiant, deliciæ lectorum ad similitudinem Jacob in lapidum duritiam conversorum, deliciæ virgarum mutuarum ad confodienda carnis et sanguinis coria desiccata, deliciæ deliciarum lucem sibi adesse in tenebris, quæ rationem illustret, mentem lætificet, ad se ipsam animam convertat. Quid amplius? Non extinguitur in nocte lucerna eorum. Deinde nec cultus eorum, nec in pretio, nec in numero, nec in mensura incircumcisus, naturæ suffragiis tantum intendens, et fines curiositatis prorsus non tangens. Victus qualis? Pene in culpam cadit non superfluitatis sed parcitatis. Nimium est parcus, ne dicam avarus, ventris appetitum non excitans sua oblectatione, nec satis compescens sua quantitate. Nabuzardan princeps coquorum nec nominatur inter eos, nisi quod quisque sibi Nabuzardan ignorans delicias ollam Heliæ supponit. Quid multa? Paulo amplius supra homines nostri temporis institutio vitæ, nec habet in ea vivere, nisi qui mundo mortuus vivit Deo. Quæ parva et indifferentia sunt quodammodo bonis et malis enumeravi, mortificationem videlicet extrinsecus apparentem, sed crede sub sagis cilicinis, sub pellibus arietum rubricatis arcam sanctificationis contegi, ubi manna dulcedinis quam abscondit Deus timentibus se, de qua dicitur "Dabo tibi manna absconditum," ibi etiam altare holocaustorum, ibi altare incensi. Sed etiam sancta sanctorum novit sanctus sanctorum. Ad sancta enim sanctorum non accedo, sed sancta secularia video. Non diffido autem veritatem secretorum, quorum evidentia signa repræsentant opera manifesta sanctorum. Quæris quid inter hæc faciam? Certe appendo in statera eorum tam justa officium et opus meum et inæqualia reperis. Recurrit sursum dignitas officii; jacet

Digitized by Google

in imo deorsum opus, leve quidem per meritum, sed grave per excessum. Officio vicarius Christi, opere servus corporis; officio medicus animarum, opere corruptor morum, officio sanctus, opere peccator, officio sanctum Augustinum, opere malum servum retinens, a quo et quod habet auferetur ab eo.

50. EPISTOLA AMICI AD AMICUM DE AMICITIA.

Suo suus, semper suus.

A retro longis temporibus pactum inter nos amicitiæ compactum, durat eatenus in vigore suo semper novum et firmum, ut sint ei succedentium seculorum momenta singula, incrementa virtutis, non detrimenta senectutis. Basis namque supposita columnæ nostræ nec titubatione aliqua vacillat, nec vetustate putrescit. Quare? Quia nec casualis est etiam repentine ortis affectionum evagationibus, nec corruptibilis, materiam habens in his quæ amicos fingunt, non faciunt. Deus est materia nostri amoris, honestas intentio, utilitas in invicem pia consolatio. Materia bona, intentio cara, utilitas necessaria. A materia nunquam recedendum; intentioni semper insistendum; utilitati assidue attendandum. Sine materia omnia sunt cassa, sine intentione erronea, sine utilitate superflua. Materiæ nobilitas etiam ignobilia ingenia fœcundat. Rectitudo intentionis et caligantes illustrat. Fructus utilitatis etiam merces excitat. Materia gloriam, intentio lucem, utilitas subministrat eternam jucunditatem. In hac materia, intentione, et utilitate, libellum amoris nostri explicari desidero, ut nihil præter materiam subintroducatur, nihil intentionem declinet, finalem utilitatem nihil excludat. Valete.

Annulum aureum, in quo est lapis smaragdinus, in signum dilectionis mitto.

Digitized by Google

51. AD PRÆDESTINATUM SANCTUM THOMAM CANCELLARIUM REGIS ANGLIÆ.

Domino et amico suo carissimo T. cancellario regis Angliæ frater P. Trecensis, salutem.

Magnus animus hoc præcipue præcipuum inter nobilitatis suæ insignia refert, ne vel minimam saltem minimi delati obsequii patiatur oblivionem. Semel suscepisse beneficium eterna lege est esse obligatum. Non radit hoc decidens necessitas, non delet negligens incuria, non sepelit occupationum arena : etiam in morte vivit, vitalius vita, fortius morte, perennius temporalitate. Ægrum est apud magnanimos, non egregium, si se obtulerit opportunitas, beneficium amico non referre. Mora est non mature quod debeat solvisse, immo gratiæ damnum non supersolvisse. Non exonerat quoque liberalitatem suam a debito gratiæ, quum solverit debitum, quia debiti solutio non est gratiæ absolutio, sed renovatio. Mens enim bona gratiam non minuit, quam semel alicui aperuit. Fiet, inquit Dominus, in eo fons vitæ. Præterea lucro temporis gratulatur, prona ad usuram beneficii, quum sine mora præstat etiam quod et quando non meruerat creditor obsequii. Tempus namque obsequii gratanter accepto cum occasione inventa, concepta obsequia in effectu operis parturio. Gravidata enim mens quid nisi tempus expectat et optat pariendi? Nunquam parit, quæ nunquam gravidatur. Sterilis suffocans aborsum facit infra germinales vulvæ areas, quodcunque semen susceperit. Ariditas, immo malignitas ingratitudinis suffocat, quod manus agricolæ de labore et horreis suis plantaverit. Vitio tamen ingratitudinis eatenus nemo redarguitur, quousque vel neget debitum vel perpetret debito contrarium. Hactenus, carissime domine et amice, non me arbitreris invectionem in nobilitatem et liberalitatem tuam facere, quæ omnes pene non tantum inferiores non coæquales, sed etiam superiores radio suo obnubilat. Certe et usque ad

Digitized by Google

tuguriola nostra fragor ille expensarum et largitatum tuarum tinnitus suos remandat. Tantum autem his commune facere volui occupationes tuas me obtemperasse in his quæ aliquando jubere voluisti per literas tuas, de sermonibus videlicet conscribendis et archidiacono transmittendis. Præ modicitate sua nullum fuit obsequium, sed præ affectu volentis non nullum beneficium. Effectu enim obsequia, affectu pensanda sunt beneficia. De his hactenus. Stephanus iste clericus quidem est comitis.

52. AD P. MONACHUM NORWIC. G. A SCHOLIS SILVANECTENS.

Frater G. rector scholarum Silvanectens. P. mo. Norwic. spiritum salutis.

Ut ignotus ignoto scriberem, T. vester, immo noster, rogavit et impetravit. Injustum namque esset si in re tam honesta pater filium confunderet. Quia igitur vitæ, scientiæ, et professionis, probatæ, profundæ, nec ignotæ estis, pallio verecundiæ vultum abscondo et vocem vix tremulam emitto. Audite itaque, si placet, veritatem non vanitatem, pietatem non falsitatem, admonitionem non adulationem. Scio quia unius viri filii sumus, unius ordinis regula informamur, in domo una vestrum ab uno requirimus. Quapropter si trahimur, trahamus, si vocamur, invitemus, si currimus, currere moneamus. Qui audit, dicat Veni. Cæterum, si sequi noluerint, liberi a conjuratione qua conjurati sumus inter innocentes manus nostras lavabimus, et sic ab introitu gloriæ Dei epulabimur? Hoc ideo dixerim, quia in nostra, credo quod et in vestra patria, ut monachi, ut pace illorum dicam, sed ex monachis super numerum multiplicati, nomini sancto, quod invocatum est super eos, contumeliam faciunt, dum turpiter vivunt, dum ventris, gulæ et luxuriæ desideriis se exponunt, dum corpus suum, quod dici nefas est, et

Digitized by Google

negatis contra Deum contumeliis afficiunt. Nomen itaque Dei per eos blasphematur inter gentes. Utinam Phinees resurgeret: utinam Helias zelo zelatus pro domo Israel recumbentes in idolio igne cœlesti consumeret: utinam saltem Hieremias captivitatem filiæ Sion triplici luctu, scilicet orationis, prædicationis et exempli, doceret, moneret, defleret. Verus namque Pharao, qui omnia dissipat, lapides sanctuarii per platearum compita disseminat, vasa templi Domini in delubris suis juxta Dagon asportat, filium virginis cum filio Veneris collocat, et in phialis et scyphis cum concubinis suis usque ad mane potare non cessat. Usque quo, Domine, non est qui pennam moveat, et gannire audeat? Medium silentium teneret omnia. Moyses non extendit manus ad cœlos. Graves enim sunt et plenæ sanguine: ideo vincitur Israel et vincit Amalech. Quatuor fabri cornibus suis ventilant universum Judam et Israel, dum residuum erucæ comedit locusta, et residuum locustæ bruchus, et residuum bruchi rubigo. Hæc sunt tertia et quarta generatio, in quibus Dominus reddit peccata patris in filiis. Prima generatio est suggestio carnis, secunda primus pulsus cogitationis, tertia deliberatio vel perpetratio operis, quarta regulatio sceleris. Felix qui his cornibus non ventilatur. Si qua itaque in vobis est misericordiæ scintilla, si qua viscera pietatis, si quis ros benignitatis, compungimini. Lacrimæ procul dubio istæ nequaquam inutiles erunt. Aut enim illis proderunt et converuentur, aut ad vos redient et in sinum vestrum revertentur. Ut redeant itaque de via sua mala molendo, transite de porta ad portam, gladio potenter accinctus. Nemini pareat, sed dispereat de terra memoria eorum qui ad cor redire distulerunt, qui iniquitatem quæ in manu eorum non abstulerint. Hæc ad vos, tanquam ad amicum justitiæ, zelatorem domus Dei, odio habentem eos qui contradicunt sermonibus sanctis. Ad eos quibus nihil dulce est præter vinum et pretium, nihil amarum præter claustrum et silentium, nihil amandum præter carnem et mundum, nihil exosum præter

Digitized by Google

Dei verbum et Spiritum, nubes Dei coruscant, tonitrua cœli fulgurant, ventus vehemens et ignis involvens accelerant. O insensati, quis poterit ex vobis habitare cum igne devorante aut cum ardoribus sempiternis? Non ibi recipietis venenum pro vino, supplicium pro pretio. Seris et vectibus ferreis porta inferni conseretur vobis, qui claustro voluistis includi: clamor quoque et continuus luctus, qui non siluistis a facie Domini. Caro, quam curiose nutristis, sollicite fovistis, studiose lactatis, regnum Dei non possidebit. Mundus, cui mundi creatorem postposuistis, in quo immunde sorduistis, cujus fallaci pulchritudine oblectati, patriæ cœlestis obliti estis, non eruet vos de manu inimici. Verbum Dei tunc vos verberabit, non liberabit; accusabit, non excusabit; damnabit, non salvabit. Quid vobis cum spiritu Dei, cujus contumeliis non parcitis, cujus templum violatis, quem contristari non formidatis? Ni fallor, quod in eum peccastis, non remittetur vobis, neque in hoc seculo, nec in futuro. Sed de his hactenus. Vos autem, qui apertos habetis oculos, in viam istorum ne abieritis, actibus eorum ne assentiatis, neque consiliis acquiescatis. Ut prolixus nimium essem, nepos vester coegit, qui iterum atque iterum rogando stylum sumere monuit. Utinam virtus vestra amplior sit quam fama. Utinam vos videre, cognoscere et dextras societatis vobiscum habere merear. Utinam saltem, "si non datur ultra," vel unam precem pro peccatis meis pio judici per manum sancti angeli offeratis. Valete!

53 ABBATI DE BULENCURTE, CONSOLATORIA.

Radulfo abbati de Bullencurte. fr. G. semper suus salutem.

Infra robur animi tui quæ a me prodire possint consolationes residere non ignoro. Commendabilis illa solum fortitudo est quæ fatigata robustior, oppressa liberior consurgit. Levat namque fortunæ importu-

Digitized by Google

nas sarcinas sine molestia, portat sine pondere, deponit sine lassitudine. Accrescit forte cumulus ponderis, sed et virtutis. Jacet enim virtus sine palæstra ; ubi deest lucta, virtus videtur quasi discincta. Mollis et tenera est quum in lectulo prosperitatis extenuatur. Sumit vero suum habitum, immo seipsam, quum obviaverit quod evincendum sit. Exserta concurrit, ubi de victoria palmam reperit. Provocata melior, lacessita recentior, subito deprehensa moderatior et cautior efficitur. Non turbatur repentino incursu, non frangitur hostium coacervato exercitu. Non senescit debilitate, sed consenescit maturitate. Deserit quem in se non converterit. Utitur siquid hoc aliter isto et aliter illo homine. Aut enim se sibi contemperat aut se sibi informando comparat. Nec est minor, sed minus in alio, nec amplior, sed amplius in alio, proficere dicitur, quum ex ea proficitur. Hæc a corporea natura diversum sortitur, et quod est ab origine et quod efficit in homine. Origo ejus a creatore, sed ad utilitatem creaturæ. Quid enim est virtus hæc de qua loquimur, nisi vapor et emanatio virtutis Dei? Vaporatur subdita Deo anima, vitali tam colore quam odore, quatenus calore justificetur, odore glorificetur. O gloriæ odor, O calor vitæ. Tam nemo sine altero bene vivit, quam nemo sine altero beate. Beati ex alio angeli, ex alio homines boni. Sic autem angeli beati ut et boni, quia nec beati essent nec boni fuissent, sicut odor semper cum calore. Nam sine calore nihil olet. Calet tamen aliquid quod non olet, sicut et bonus quandoque invenitur qui necdum beatus est. Est vero arrha beatitudinis bonitas, quam qui non deserit, ejus consequutivo carere non poterit.

54 AD A. PRESBYTERUM; DE LAUDE HONESTATIS EJUS.

FRATER G. CHRISTI PRESBYTER, VENERABILI A. SACERDOTI SANCTI PETRI PRUVIN. SALUTEM.

Non immerito illi præsumo scribere, quem non præsumo non dili-

Digitized by Google

gere. An impune non diligerem quem apprime honorandum utinam suscepissem ? Sed quid tantopere laudo, quod vel rarissima visione cognosco ? Sed plus hunc, fateor, cognosco auditione quam visione, plus fide quam fabulatione, plus religione quam familiari cohabitatione. Audivi enim viri hujus non elatam seculi pompam, sed electam doctrinæ formam, non ebrietatem sed sobrietatem, non vanam pecuniarum sollicitudinem, sed variam Scripturarum meditationem, non curiositatem formarum et pulcritudinum fasces gehennales accendentes, sed emundationem deformitatum propriæ conscientiæ juxta Divini speculi illuminationem. Hæc, bone juvenis, de te ab aliis cum desiderio audivi, cum fide accepi, cum gaudio aliis enarravi. Nil itaque mirum, si tali scribo quem talem describere non vereor, ex relatu eorum quibus firmiter credo. Hujus tamen ardentius cum aviditate faciem viderem et vocem audirem, quam mortuis apicibus verba mortua ederem, ut, cujus amor viget in animo, ejus præsentia scintillaret in oculo. Ampliat enim calorem latentem in remotis scintillantibus venis admota et admixta facula. Mutuo namque sese ita fovent fomenta amoris, quatinus flamma interior eo magis ferveat, quo exterior ei appropinquat, et exterior eo clarius luceat, quo ei interior vehementius participat. Hujus exempli similitudinem quem amas absentem, incipis superamare præsentem. Crescit enim in oculis amor. Revehitur meatu aurium ad cor diligentis vox dilecti, expressa charactere dilectionis. Jam amor incipit esse cum gaudio qui prius erat sine gaudio aut cum tædio. Tædet enim non habere quem tendit semper amare. Sine gaudio quoque est qui eum non habet sine quo gaudere non potest. Apponitur igitur amori gaudium, quum amicus cernit suum amicum.

Digitized by Google

55. CUIDAM MONACHO ÆGROTANTI: CONSOLATORIA.

P. Dei gratia Cellæ monasterii dictus abbas J. amico suo a Deo totius consolationis consolari.

Quæris, frater, a me scripta exhortationis, parum pensans torrentes nostræ occupationis. Quæris (inquam) consolationem, quia sentis desolationem ; postulas auxilium, quia portas exilium ; imploras remedium, quia ploras discidium. Quis ergo ego sum qui tibi scribere possim, unde fovearis, unde conforteris, unde consoleris. Orare quidem pro te vix possum, perorare tibi nullo modo possum. Filius vero Dei, qui conceptus de Spiritu Sancto est, quem unxit Deus præ principibus suis, cujus nomen oleum effusum, Christus Jesus, venit, ut ipse dicit, consolari lugentes Sion. Utinam secundum multitudinem do. t. conso. ejus lætificent a. meam. In tribulatione inquit sua, Mane consurgent ad me, et tu, Jesu, quid ? Quousque avertis faciem t. ? quousque non profers manum de sinu ? quousque nubem opponis, ne transeat ad te oratio nostra ? Tempus est miserendi : convertere, respice et deprecabilis esto. Da auxilium de tribulatione, erue ab oppressione, protege a tentatione. Filii hominum cui habent supplicare nisi filio hominis, quem interpellare nisi mediatorem Dei et hominis, ubi confugere nisi ad pabulum crucis ? Hic hic turtur pullos suos reponit ; ultra audaciam ponit ; columba promit gemitus. Hic botrys Cypri, flos campi, odor lilii, flumina paradisi, porta cœli, salus mundi. Ecce portus ubi potus vini, ubi cibus panis in ligno crucis decocti, et a parte signati. Ubinam tanta oculorum delectatio, tantusque aurium melos ? Juxta figenda sunt castra : nec infra remanendum, nec ultra progrediendum. Hic compone mores, depone mœrores, appone tuos amores. Nusquam alibi propitiatio : non propitiator, neque Cherubin gloriæ obumbrantia propitiatorium. Oblitusne es Abraham ad ilicem Mambre angelos vidisse, sub arbore malo sponsum sponsam suscitasse, omnem aquarum amaritudinem tactu ligni in dulcedinem Moysem convertisse. Omni-

Digitized by Google

bus itaque molestiis carnis, infestationibus antiqui hostis, machinationibus omnimodæ malignitatis, oppone clypeum crucis. Manus Domini, quæ tetigit te, recordare quia ipsa est quæ creavit te. Nunquid lutum dicit figulo suo, Quare fecisti sic? Loquere potius in amaritudine animæ tuæ, et dic Deo, Noli me condemnare. Dic (inquam) Deo, Misericordissime Domine, et pater misericordiarum, posito in labore hominum da requiem angelorum, ejecto a facie terræ, da ingressum upernæ patriæ, consolatione destituto humana, adsit divina. Usque ad sedentem in throno vox hæc evolabit, si non impatientia doloris vel cordis insipientia illam retardaverit.

Equidem, frater, dolores apprehenderunt te inter angustias. Quid mirum? Non est, inquit Jesus, dolor sicut dolor meus. Quare? quia non peccavi, et peccati pœnam tolero, quia non rapui et solvere exigor. Immo non est dolor sicut dolor meus, quia servus emptus contemnit pati quæ sustinet dominus ejus. Filii hominum usquequo gravi corde? Nonne, quum essem dominus, factus sum servus, quum essem impassibilis, factus sum passibilis, mortalis quum essem immortalis. Utquid fœnum recusat quod cœlum immo Dominus cœlorum portat? Ex hoc mundo Jesus transivit et fœnum manebit. Cœlum quoque et terra transibunt, et cinis et pulvis habitabunt? Propterea frater, consoletur te flagellum inundans, immo mundans. Hæc, inquam, tibi sit consolatio, ut affligens manus Domini non parcat. Sic ad purum scoria tua excoquatur, ut anima tua tanquam ex auro obrizo cœleste vas cœlesti forma formetur. Filius fabri sedet conflans et emundans argentum et aliud quoddam vas facit in honorem, a. in con. Vis videre vas in honorem? Ad tertium cœlum rapitur Paulus, vas electionis, ubi inebriatus ab ubertate domus Dei exclamat, O domine, poculus tuus inest, quam præclarus est? Sic inebriatus nec verberibus cædit, nec flagellis, nec plagis, nec doloribus, nec etiam mortibus. Hic Joseph scyphus est, in quo auguriari solitus, præterita, præsentia, et futura genti suæ

Digitized by Google

enuntiat. Joannes evangelista in me regressus a cella vinaria exfœcatum nobis vinum propinat, In principio, inquiens, erat verbum etc. Ecce vas in honorem. Vasa quoque stulti pastoris, vasa sunt contumeliæ, in quibus vini sapor in saporem vertitur aceti. Hæc exsufflantur a mensa regis, quia inflantur scientia carnis. Hæc, inquam, per superbiam inflantur, per invidiam siccantur, per iram crepant, per accidiam franguntur, per avaritiam disperguntur, per gulam inficiuntur, per luxuriam conculcantur, et in lutum rediguntur.

56. AD FUTURUM SANCTUM T. CANCELLARIUM REGIS ANGLIÆ.

DOMINO ET AMICO SUO CARISSIMO T. CANCELLARIO REGIS ANGLIÆ FRATER P. SERVUS SERVORUM DEI ET SE ET SUA.

Quem fortuna non extollit prospera, magis pro humilitate quam pro sublimitate est admirandus. Gloria in vobis cum prosperitate, ut accepi ab his qui viderunt, et ambitiosius quam contentiosius contendit, nec confundit aliquando superata, nec unquam insolescit de victoria. Cedit gloria prosperitati, sed gloriose cedit prosperitas gloriæ, sed prospere. Quælibet obtineat humilitatem seu moderationem, non amputat. Gloria accedit, non superbia, prosperitas venit, sed non effusa. Inde est quod de nube tantæ sublimitatis ad latibulum nostræ paupertatis misistis, quia venire non potuistis. Rogatis de familiaritate et amicitia quod rogatis, si admitteretis, admirationi proculdubio habendum esset pro inæquali rogantis et rogati fortuna. Quæ enim proportionalitatis habitudo inter abbatem Cellensem et Cancellarium regis Angliæ? Pene non est comparatio, ubi non est existimationis adaptatio. Secundum post regem quatuor regnorum quis te ignorat? Primum in miseriis ratrum nostrorum quis me non reputat? Dicam de compendio: quia

Digitized by Google

quantum de vobis excellentiora, tanto de me sentio et scio meliora. Nullo igitur modo ad ingressum amicitiæ manum porrigo, sed si vel de grege accidentalium amicorum fuero, bene mecum fecisse dignationem vestram estimabo. Primitias autem illas non mitto, quia ampliorem gratiam facere propero. Non habebam sermones magistri G., sed quæro; et statim scriptorem cum omni instantia huic operi ad opus vestrum designo.

57. DOMINO PAPÆ.

Domino et patri carissimo A. universalis ecclesiæ summo pontifici, filius suus frater G. suus semper debitam subjectionem filii cum devotione.

Cui præter sinus paternos alia non suppetunt refugia, instantius eadem requirit in necessitate suffragia. Ad vos, pater sanctissime, a multis quæ circumdant nos tribulationibus et oppressionibus merito confugimus, cujus studio et sollicitudini regendam ecclesiam suam in mundi fluctuationibus commisit Christus. Jam enim perimus; nisi respexerit nostra benignus Deus. Justitia, ratio, veritas, lex et equitas de die in diem a finibus nostris exterminantur, et earum memoria absque modo et misericordia extinguitur. Super his itaque et pro his respiciat in nos misericordia vestra, et provideat ut vivere possit anima nostra.

Fratres isti fidelissimi relatores sunt nostrarum necessitatum. Hos benigne suscipiatis et in suis petitionibus clementer exaudiatis. Valeat sanctitas vestra.

Digitized by Google

58. DOMINO CANCELLARIO ROMANÆ ECCLESIÆ.

Domino et patri carissimo R. cancellario sanctæ Romanæ ecclesiæ fr. G. suus semper et ubique totum id modicum quod est et quod potest.

Nullis meritorum suffragiis subnixus sed sola bonitate vestra confisus, nostris vestram adesse dignitationem petitionibus deposco. Arctius siquidem verbum promissionis vestræ per nuncios nostros acceptum in corde reponens, tanquam mihi obligatum ipso jure personam vestram teneo. Ut itaque in causa de ecclesia villæ Mauri contra injustitiam canonicorum, pro vobis valenter assistatis, non remordeat vos conscientia vestra, quia justa est causa nostra. Valete.

Parisiensis episcopus exponet vobis tenorem facti.

59. DOMINO PAPÆ.

Domino et patri carissimo A. summo pontifici frater G. humilis Christi sacerdos seipsum cum devotione.

Ubi causæ postulandæ per se sufficit perorare prærogativa, solet rogantis etiam minus idonea recipi persona. Supplet namque dignitas petitionis insufficientiam postulantis. Prædecessorum vestrorum privilegiis et beneficiis abbatiam fontis Ebraldi sublimatam, et communiter ubique divulgatum et notum est in partibus nostris. Episcopus autem Pictaviensis quum rigare debuisset et favere plantatioui dextræ Dei et vestræ, nititur libertatem hujus ecclesiæ diminuere, et contra privilegium consuetum abbatissam cogit professionem sibi et obedientiam promittere quam sibi sedes Petri retinuit. Gloriam itaque vestram alteri non detis, sed omni remoto mediatore propria benedictione et protectione et abbatissam et abbatiam, ut dignum est, foveatis.

Digitized by Google

60. DOMINO PAPÆ ABBAS DERVENSIS.

DOMINO SUO A. DEI GRATIA SUMMO PONTIFICI FRATER G. SEMPER SUUS.

In gravissimis quæstionibus, sicut olim ad Meysem, sic nunc pater venerande, ab omni ecclesia Dei recurritur ad beati Petri et vestram sedem. Tam enim communiter communis imponitur vobis sollicitudo omnium ecclesiarum, quam singulariter et specialiter Petro dictum videtur, Et tu conversus confirma fratres tuos. Ut tamen compendium de prolixo negotio in auribus vestris faciam, ecclesia nostra Dervensis, immo vestra, de manu potentis G. non liberabitur, nisi per manum Omnipotentis Dei, nisi in arcu vestro et brachio extento. Clamat utiqne de angustia et afflictione sua ad vos, quia salus ejus in manu Dei et vestra est. Non enim jam respicit ad adjutorium hominum, quorum vana spes, promissio cassa, nulla confidentia. Vobis autem sine dubio, et sermo potens ad liberandum, et virtus sufficiens ad redimendum. In umbra itaque vestra aut est ei vivendum, aut sub umbra mortis, videlicet G., deficiendum. Dic verbum, sancte pater, et sanabitur ecclesia. Ecce languore desperatissimo jamdiu ægrotat. Appone malagma, ut cujus est filia ex se languida, sit per te devotissima ancilla et redempta. In ore hujus nuncii nostri posuimus et quæ dicat et quæ faciat ; rem, ut est, latius ipse exponet, sive quomodo justitiam in præsentia episcopi Catalaunensis subterfugerit, sive quomodo apud Remensem archiepiscopum sola causa frustratoriæ dilationis appellaverit, sive quo modo, interposita fide, in dominum H. Trecensem comitem quum promiserit et postea resilire tentaverit. Capite vulpem quæ demolitur vineam vestram. Petitio nostra hæc est, ut sub tali tenore ad archiepiscopum Senocensem remittatur causa, quod vel cum promisso suo stare cogatur, aut possessio seu investitura nobis

Digitized by Google

restituatur, quam ecclesiam nostram aliquando habuisse probare poterimus.

61. DOMINO PAPÆ PRO WILLELMO FILIO T. COMITIS.

EIDEM IDEM QUICQUID POTEST.

Qui nostram humilitatem alicujus momenti apud sublimitatem vestram reputant, utinam spei suæ fructum in effectu precum suarum inveni ant. Hinc enim et vestra benignior apparebit dignatio, et nostra confortabitur de vobis gloriatio, et amicorum pro impetratis gratiosior erit exultatio. Amici nostri, immo veritatis et honestatis, sunt isti, R. arch., et magistri H., qui pro præpositura Suessionensis ecclesiæ domino concedenda pietatem et providentiam vestram adeunt. Willelmus vero iste quam de magno genere, immo quam de bono sit, vel cujus filius fuerit, exprimerem, nisi virtutes et probitatem patris ejus in omni genere virtutum adhuc in curia Romana spirare sperassem. Certe quod optabilius est, nec ramusculus ipse a radicis pinguedine degenerat. Talem itaque suscitare in ecclesia Dei quum omnino expediat, quia multi insurgunt adversus eam dicentes, Non est salus ipsi in Deo ejus, non respuat clementia Dei et beati Petri et vestra, quia faciet fructum juxta genus suum, quod omni obsequio et obedientia semper obtemperavit præceptis curiæ Romanæ et summorum pontificum. Habet autem et duo brachia præclara et fortissima, quibus poterit relevare incurvantem et debellare refrenantem, quibusque umbraculam Dei protegat a turbine et a pluvia. Comes H. et comes T., hi fratres ejus sunt et erunt ei in omni consilio et auxilio. Valete.

Magister H., vir apud nos probatæ honestatis, magistrum J.

Digitized by Google

clericum vestrum et amicum nostrum docuit et multa bona ei fecit. Hunc vobis attentissime commendamus.

62. ABBATISSÆ DE PARACLETO, QUÆ PRO FUGITIVO ROGABAT.

Dominæ suæ servus suus spiritum rectum.

Quod filius hominis non venerit pacem mittere in terram, sed gladium, et quod Spiritus Sanctus super principes nostros in igne descenderit, quodque Isaac ignem pœnæ et ligna disciplinæ nostræ portaverit, scienti refero : hæc etiam fortassis ratio est, quare Jacob in benedictione filiorum Joseph manus transversaverit, quatinus singulorum non nativitatis ordo aut privilegia, sed meritorum et morum, attendantur officia. Virtute namque discretionis servata et misericordia in sua triumphat patria, et justitia congrue disponit totius regni gubernacula. Quum itaque palatium ingredimur misericordiæ, flores et fructus decerpimus olivæ. Quum ad tribunal justitiæ adsistimus, palmam reportamus et de pomis Solis et Lunæ satiamur. Hæc in reginæ nostræ vestimento delectabilis varietas, ad tollenda fastidia filiorum hominum Dei immutabilis mutabilitas et eterna alteritas. Idem namque justus et misericors Deus non varietate propriæ substantiæ dicitur, sed mutabilitate culpæ nostræ vel pœnitentiæ, talis vel talis nominatur. Joannes quoque in aqua tantum baptizat, nec vulnus originalis peccati sanat. Christus Jesus in Spiritu judicii et spiritu ardoris et cœlum reserat. Omnia, inquit apostolus, mundantur in sanguine, et non fit remissio nisi in sanguine. Ne itaque vestimentum mixtum sanguine sit in combustionem propter peccati transgressionem, Christus septies contra velum sanctuarii proprio digito suum aspersit sanguinem ad emundationem criminum nostrorum. Hoc nos docuit unus magister noster qui in

Digitized by Google

cœlis est. Hoc legislator in figura monuit, Non auferes (inquiens) sal fœderis tui in omni sacrificio. Satis dictum est sapienti.

Priorem illum Sancti Aigulfi excuso, quia quod facere potuit et debuit fecit. Si aliud vel aliter fecisset, offen am nostram incurreret. Valete.

Proderit tamen peccanti præcedente pœnitentia oratio vestra et sancti conventus vestri.

63. MAGISTRO NICOLAO: — OPPOSITORIA SIVE DISPUTATORIA.

SUO SUUS.—Ut perniciosum optimis telum invidiam vestra proscribit epistola, communis exorat caritas. Satis namque superque quod scripsisti, dulce, utile, et honestum fuit. Quid enim dulcius amore? Quid utilius Divinarum et humanarum rerum subtili et compendiosa descriptione? Quid honestius morum salubri informatione? His nostrum torpens ingenium excitasti; causam non causandi de secularibus parumper præbuisti, ac otiosæ sollicitudinis vela relaxasti. Sic irrigant, inebriant, et tranquillant scripta vestra dulcissima animam meam. Sterilitate denique, ubertate, tumultuositati, libera pausatione, occupationum insolentiæ renuncians ad remotiora secessione Nicolai m hoc agi contestor scriptitatione. Deficiente ergo spiritu, manu trepidante, repugnante ingenio, grandiora præsumo, præcepto fortiora, vix explicabilia arripio. Utrumque enim spiritu vehementi, ex quatuor ventis conglobato, cujus spei robore floris teneritudo non evanescat, pulcritudo non deficiat, viror non emarcescat. Infidum est irato obviare leoni. Stultum est nihilominus emissam non declinare sagittam. Omnis armatura fortium tuis militat castris: itaque ingredi timeo. Nam quum propria satis armatura triumphare posses, quorumque etiam potentissi-

Digitized by Google

morum arma mutuasti, ut supervinceres. Solo clypeorum aureorum fulgore dejicior: exclamo tamen Pone non tua. Nam plurimum intererit, utrum majestate et irrefragabili auctoritate philosophorum an propriarum rationum et sententiarum conspicuitate castra nostra poteris debellare. Tibi an illis deputetur victoria, quum sine discriminis examinatione illorum vestigiis volens procumbam, contra te an arma sed pacis feram statim elucescet. Quid enim? Vera sint, falsa sint, philosophorum inattingibilia acumina, quum ingeniorum nostrorum vis sola quæritur, quid nostra interest? Prorsus eorum cedo auctoritati. Non sic vero sic suffugiet pupillam oculi mei, quod egressum fuerit de labiis tuis. Jure suo privari se amicitia aliter conquereretur, nisi res amicorum æquo libramine discuteretur. Decursis itaque et discussis vernantis eloquentiæ tuæ sermonibus et sensibus, iterum iterumque tua revolvens, et mea evolvere gestiens, timeo sub luce videri. Quid ergo? Periculum experiar, sed non in filia. Loquar, sed utinam non inania. Reprehendam, sed amici superflua. Laudabo, sed philosophorum ingenia. Hinc tamen non progrediar, nisi prius data manu initum fuerit pactum, prorsus nequaquam irasci pro aliqua contumelia. Ingrediens itaque aggrediar non veritatis domicilia subvertere, sed amici, siqua est, et propriam de præjacentibus verborum diversitatibus calumniam arguere, et quibus potero auctoritatibus rationibus refellere. Video autem in vestibulo et in fronte epistolæ tuæ, quod nimia formositate sui curiositatem oculorum meorum sic allicit, ut vix eos ejicire et elicere valeam. Est enim quiddam, cujus nomen super omne nomen, cujus forma cujus statura et altitudo a fine superioris cœli usque ad finem inferioris inferni. Imago est immutabiliter nata non facta. Unus est qui hanc de corde suo excogitavit et eructavit, non artifex hujus sed omnium. Hujus autem patet pater. Huic conformari est reformari: hanc loquentem et se exprimentem aptis coloribus renitentem, sceptro imperia cuncta regentem, cœlicolas cum errigenis in brachiis conjungentem

Digitized by Google

inveni, adoravi, et tenui. Decor ejus inestimabilis, dulcedo insatiabilis, claritas inaccessibilis. Tam suave loqui de illa quam admirabile amplecti illam. Ad hanc qui accedit, aut vix aut nunquam recedit. Oculus non satiatur, nec auris auditu. Qui edunt me adhuc esurient, &c. Hæc osculata est me osculo oris sui; hæc digito manus suæ tenens, animam meam voce propria monuit, ne declinarem ab ea. Hujusmodi attractus et delinitus blanditiis, an ulterius progrediendum sit hæsito: bonum enim est hic esse. Tandem vero innuentem et annuentem, ut irem non descendens redirem permanens, aliam vidi visionem. Rubus ardens in interiora deserti apparuit. Suspensus intenta cogitatione, Num (inquam) sicut Moysi rubus ardebat et non consumebatur, sic mensis iste reddit splendorem lucentem, non calorem urentem. Amici enim increpatio, grata potius correptio est, quam molesta exustio: est autem. Vos venator tam verborum quam sensuum et conclusum retibus et percussum venabulo credidistis. Hic est rubus ruborem ingerens, sed perfectæ et solidæ caritatis robur nescienti. Oculus pusilli pungeretur, vel etiam compungeretur, si spina hujusmodi configeretur. Non vero contingat hoc oculo caritatis, cujus solius est colligere, immo producere rosam de spinis. Sic Jesus de spinis passionis rosam protulit redemptionis. An non ejus imitationem, et tu reddis bona pro malis, qui mollia duris, dulcia amaris, vera retribuis vanis? Revera tu simplex et domi habitans, ut dicis, in simplicitate cordis tui scripsisti. Animadverto igitur ad thronum gratiæ miro pennarum juvamine te convolasse, et ibi, quia citra non reperisti, simplicem Deum didicisse. Quæro itaque anne simplicitatem tuam ab illo fonte reportaveris et utrum tantum transeundo, quantum cœlicolæ manendo et stando, exhauseris? Quod si fieri non potuit, constat non injuriose inestimabiliter illorum tuam præcellere simplicitatem, sicut et beatitudinem. Animam siquidem humanam habeam naturaliter simplicem, angelorum vero naturam etiam simpliciter simplicem. Deum quoque singulariter ineffabiliter

Digitized by Google

esse simplicem, indubitabili fide retro et confiteor. Quod ut evidentius appareat, verba nostra de simplicitate et nostra tua sub oculis compendiosa annotatione volo colligere. Dixi quia omnis res simpliciter simplex una et unum est. Non autem si una, statim et simplex. Simplex enim respuit et refugit omnem prorsus admixtionem. Rem vero unam convenientia duo simul vel plura aliquando faciunt, ut unum corpus constans ex quatuor elementis. Ista (inquis) aut non intelligo aut vos minus attenditis. Malo me minus intendere quam te non intelligere. Tamen parumper attende, et de simplicitate si male sensi quia cœpisti iterum corrigere. Interim ipse ut decet consignatam tuus exhibens reverentiam sentibus et sermonibus in eos etsi non verba sensus vallo veritatis communia fortis. Omne igitur quod est, aut simplex aut compositum est. Compositum autem aut substantiale aut partiale. Substantiale, veluti quum una substantia alteri substantiæ jungitur. Partiale, quum unius substantiæ partes conjunguntur. Hoc autem compositum superiori simplicius est. Illud vero ex toto et naturaliter dicitur simplum, quod caret et substantiali et partiali compositione. Anima itaque, quia neque diversarum substantiarum neque ejusdem substantiæ, diversarum partium in sese suscipit conjunctionem, naturaliter est simplex. Non enim ex prius existente aliqua materia creata est ut respectu materiei suæ composita dici possit, sicut in omni opere id quod factum est dicitur respectu illius quod de eo factum est simplum: sed de nihilo facta catholice creditur. Angelica vero natura quia hoc habet amplius, quod nullis subjacet corruptionibus, quemadmodum anima ex conjunctione corporis, liberius evolat ad secretissimos simplicitatis recessus. Inde etiam fere omnes philosophi consentiunt, et principium rerum est perfecta sapientia, lumen præclarum, substantia substantiarum, argumentum rerum universarum. Id autem unde est simplex cujus simplicitas confert, non aufert simplicitatem. Neque enim creaturæ suæ

Digitized by Google

suam invidet simplicitatem, cui suam non negavit imaginem. Eo igitur in arce veræ et summæ simplicitatis illocaliter locato rationalis participat creatura. Fuerit autem magis et minus simplicia magis et minus eo participantia. Idem namque simpliciter, immo simplicitas simplicium, sicut Deus Deorum in simplicitate jubet se quærere, cum simplicibus se dicit ambulare : dat autem invenire et habere si quæratur quomodo jubet quærere : aliter quærentibus Quæretis me et non invenietis. Quia itaque nisi in simplicitate non invenitur, simplicitate autem simpliciter fieri non dubitatur, quicunque eum per simplicitatem invenerit, participatione ejusdem simplicitatis simplicior efficitur. Inæquali autem proportione participantes inæqualiter inveniuntur simplices. Ipsa autem simplicitas in se vera et summa est unitas. Sciendum vero quia, sicut aliud est participans, aliud participatum, sic etiam aliud simplex aliud simplicitas. Nec habet lingua et ratio hominis, nescio si angeli idem esset simplex et simplicitatem, sicut nec album et albedinem. Noli, noli simplicitate nostræ immo tuæ risum insimulare. De Deo enim nil habes opponere quum quicquid ipse est legatur omnem sensum transcendere. Tamen quod bonus, quod pius, quod justus, quod simplex dicitur, figurativa loquutione accipitur. U t enim Plato ait Deum invenire difficile est, inventum digne profari impossibile. Nulla certe oratione vel orationis parte Deum potest aliquis describere vel definire. Itaque de Deo nulla fiat oppositio, quia ipse est omnium conclusio nihilominus et exclusio. Ex ejus stabili simplicitate sortitur ordinem causas et formas, ut Boethius testatur, omnium generatio rerum cunctusque mutabilium naturarum progressus et quicquid aliquo modo movetur. Ejus natura in suæ simplicitatis arce composita regendis multiplicem movendum statuit. Potius ergo bonitas ipse et participatione ejus creatura bona ; potius pietas ipse et consórtio pietatis creatura pia ; potius denique simplicitas et possessione simplicitatis dicatur creatura simplex. Ejusdem autem loquutionis genere quo Deus justus,

Digitized by Google

et nos justitia ejus appellamur. Vide etiam utrum bona similitudine utatur Boethius ad exprimendum, non tantum simplicem aliquem fieri, sed etiam simplicitatem ex strictissima connexione et societate simplicitatis. De providentia profecto et fato sic dicit : Providentia est ipsa illa divina ratio in summo omnium principe constituta quæ cuncta disponit; fatum vero, inhærens rebus mobilibus dispositio, per quam providentia suis quæque nectit ordinibus : et post pauca, Manifestum est immobilem simplicemque gerendarum formam rerum esse providentiam; fatum vero eorum, quæ divina simplicitas gerenda disposuit, mobilem nexum atque ordinem temporalem. Inducta itaque similitudine, paulo post subdit, Nam ut orbium rotunditas circa eundem cardinem sese vertentem qui est intimus ad medietatis simplicitatem accedit, cæterorumque extra locatorum velut cardo quidam circa quem versantur existit : extimus vero majore ambitu rotatur, quanto a puncti media individuitate discedit, tanto amplioribus spatiis explicatur. Siquid vero illi de medio conjectat et societ, in simplicitatem cogitur, diffundique ac diffluere cessat. Simili ratione quod longius a prima mente discedit, majoribus fati nexibus implicatur. Medium quod ait sive media individuitas puncti, intelligitur veritas et simplicitas Dei. Quod enim huic amori consociatur, in simplicitatem cogitur. Divinæ igitur supernæque substantiæ, quibus et judicium perspicax et incorrupta voluntas et efficax optatorum præsto est potestas, quid est quare non inhæreant illi summæ et unicæ simplicitati ? Cohærent proculdubio et dotantur largiori simplicitatis privilegio. En ista recusas credere et paras contradicere. Nequaquam, inquis, sed quod creatoris est, creaturæ nolo attribuere. Quare ? quia æmularis Deum, sed non bona æmulatione. Quantum enim desipit, qui non a Deo collata munera propria usurpatione rapere præsumit, tantundem a pietate resilit qui data negat vel abscondit. Nos, inquit apostolus, non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est : ut

Digitized by Google

sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Datum est enim omni corpori ut, sicut jam dictum est, compositione sit multiplex. Animæ, ut carens partibus naturaliter sit simplex, sed propter sui infelicitatem subjiciatur vanitati quæ est multiplex. Supercœlesti quoque indultum est creaturæ, ut ultra humanum sensum, sed citra Divinum et naturaliter et simpliciter sit simplex. Tu vero corpus multiplex asserens, animam quoque comparatione corporis non per se simplicem astruens, transvolas ad supercœlestes, et ex gratia, non ex natura, imitationem tantummodo simplicitatis indulges. O nimium simplex! Forsitan enim angelus tuus hoc audiens irascitur, et quod dona gratiæ et naturæ suæ commutaveris indignatur. Nam ipse quidem nihil minores gratias agit creatori naturæ quam datori gratiæ. Gratia namque creatum, gratia beatificatum, gratia novit se confirmatum. Ab eadem tamen gratia aliud in creatione, aliud meminit se accepisse in beatificatione, sive in confirmatione. Quod accepit in creatione, dona sunt naturæ; quod meruit in confirmatione dona vocantur. Igitur aut multiplex est angeli natura, quod soli convenit corpori, aut multiplex, quod tantum spiritui. Quia autem nullum tertium est simplex, ut estimo concedas necesse esse. Simplex itaque quum sit natura et vicinitate ut ostensum est, ipsius summæ simplicitatis arctius exprimatur et imprimatur in eo radius simplicitatis, non jam tantum simplex est, sed simpliciter, ut opinor, simplex. Ministrando namque indefesse adsistit et adhæret Divinæ simplicitati. Ipsa autem divina simplicitas non naturaliter tantum, sed simpliciter et ineffabiliter simplex est. Jam credo satisfactum quare dixerim, omnis res simpliciter simplex, vel quia dicere potuerim. Quod autem sequitur una et unum est, inculcatio verborum est. Tamen, ut vel tenuiter sic distinguam, una profecto est quia, ut Seneca testatur, Divinorum una est natura et nihil est Divino divinius, cœlesti cœlestius, et Boethius, quia eorum eadem est substantia quorum diversus effectus non est. Unde idcirco, quia natura, simplicium indissolubilis, diversarum pluralitatem

Digitized by Google

partium ad sui efficientiam non admittit. Quod enim ex diversis partibus compositum est, naturaliter solubile est. Omne autem simplex et incompositum unum est et caret partibus resolutionis. Quæcunque igitur substantia tam simplex est et una, prorsus non admiscetur, neque cum alia simplici et incorporea, neque cum multiplici et corporea. Nam ubicunque et quotiescunque substantiæ immiscentur, necesse est ut se invicem commutent et transforment.

Rerum enim quarumlibet conjunctio, nisi in sese transfundantur, et a propria forma transformentur, copulatio et adjunctio, vel aliquid hujusmodi, non autem admixtio vel commixtio proprie dicitur. Unde et verbum assumptione carnis et indisjuncta unione caro factum, ne substantiarum transfusio, scilicet carnis in Divinitatem adnihilatio, vel divinitatis in carnem substantialis exinanitio, ab hæreticis persuaderentur, non commixtionem passum dicitur, et ne rursum alius Dei, alius hominis crederetur, et una in duas personas divideretur, illico sequitur neque divisionem. Si nova et ideo cassa me fingere arbitraris, et vera et vetera, statim, si placet, subjunctis rationibus comprobabis. Non, inquit Boethius, omnes in omnem rem verti ac transmutari potest. Nam quum substantiarum aliæ sint corporeæ, aliæ incorporeæ, neque corporea in incorpoream in eam quæ corpus est mutari potest. Hæc vero incorporea in se invicem proprias formas mutant. Sola enim mutari transformarique in se possunt quæ habent unius materiæ commune subjectum. Neque hæc omnia, sed ea quæ in se et facere et pati possunt. Idque probatur hoc modo. Neque enim potest æs in lapidem mutari, nec ratione æs in herbam, nec quodlibet aliud corpus in quodlibet aliud transfigurari potest, nisi et eadem sit materiam rerum in sese transeuntium, et a se facere et pati possit, ut quum vinum et aqua miscentur. Utraque enim sunt talia quæ actum sibi et passionem communicent. Potest enim aquæ qualitas a vini qualitate aliquid pati, atque idcirco si multum quidem fuerit aquæ, vini vero paululum,

Digitized by Google

non dicuntur immixta, sed alterum alterius qualitate corrumpitur. Siquis enim vinum fundat in mare, non mixtum est vinum mari sed in mare corruptum; idcirco quod qualitas aquæ multitudine sui corporis nihil passa est a qualitate vini, sed potius in se ipsam vini qualitatem propria multitudine commutavit. Si vero sint mediocres sibique æquales vel paulo inæquales naturæ, quæ a se facere et pati possunt, illæ miscentur et mediocribus inter se qualitatibus temperantur. Atque hoc quidem in corporibus neque omnibus, sed tantum quæ a se, ut dictum est, et facere et pati possunt communi atque eadem materia subjecta. Omne autem corpus, quod in generatione atque corruptione subsistit, communem videtur habere materiam: sed non omne ab omni, vel in omni, vel facere aliquid vel pati potest. Corporea vero vel incorporea nulla ratione poterunt permutari, quoniam nulla communi materia subjecta participant quæ susceptis qualitatibus in alterutrum permutentur. Omnis enim natura in corpore substantiæ nullo materiæ nititur fundamento. Nullum vero corpus est, cui non sit materia subjecta. Quod quum ita sit, quumque ne ea quidem quæ communem materiam naturaliter habent in se transeant, nisi illis adsit potestas in se et a se faciendi ac patiendi, multo magis in se non permutentur, quibus non modo materia communis non est; sicut alia res fundamento nititur ut corpus, alia omnino materia subjecta non egeat, ut incorporeum. Non igitur fieri potest, ut corpus in corporalem speciem permutetur, nec vero fieri potest ut incorporalia sese commixtione aliqua permutentur. Quorum enim communis nulla materia est, nec in se verti ac permutari queunt. Nulla autem in corporalibus materia rebus. Non poterunt igitur in se invicem admisceri vel permutari. Jure igitur simplex res refugit omnem commixtionem, quia nullam in qualibet creaturam recipit commutationem. Item quod a nobis ponitur sumptum a nobis, rem autem unam duo simul vel plura convenientia, aliquando in se concipere, revertere et convertere ut unum sint, in exemplari quod manibus

Digitized by Google

meis scripsi, sic habetur: Rem vero unam convenientia duo vel plura aliquando faciunt, ut corpus unum constans ex quatuor elementis. Hic nullius cavillationis locum aliquatenus animadverto, et ideo respondere parco. Item quæ intulisse me scribis, Deum magis proprie ex simplicitate quam unitate, miror calumniam. Nonne enim statim subjunxi nihil de Deo proprie dici? Jam quia, mi dilectissime, dulcedo viscerum meorum, lumen amicorum meorum, pro me satisfeci, epistolæ tuæ sententias quasdam digna invectione corrigendas et lima correptionis explanandas reperi. Quid dicis, amor? Placetne quod loquor? Gratiamne tuam persequor. Quod vis jube et faciam: clavem oris mei custodi, ne læsio prorumpat amici. Constringe fauces maxillarum, ne profluant in jocos Sirenarum. Aperi tamen aliquando labia, ut excludam gravamina mea. Nicolaus enim tuus, immo noster, gratias supervacuas agit gratiæ ut asserit meæ, quia verba (inquit) nostra vel ex parte recepistis, receditis autem in omnibus a Claudio. Judica judicium meum, amor juste. Quid enim? Pene nervorum et venarum fila nimiæ inflationis protensione intensa rumpuntur. Protestando jurant et contestantur intellectus, ratio et memoria, falsum contra se latum testimonium. Vix patientiam persuadeo. Amicus est, inquies, facetus, lepido jocorum sermone urbanus. Sine ira itaque et disceptatione inextricabilem labyrinthum rationibus suis intexentem, et nunc quidem qua egreditur introeuntem, nunc vero quo ingreditur exeuntem sustine; complicata ejus explica; male explicata replica.

O dulcissime, dormiebas, quando epistolam nostram legebas. Forte eras occupatus, et ideo non es culpandus. In hoc tamen inexcusabiliter culparis, quod gratiarum tuarum nimium prodigus, dum male locas perdis. Illas enim meas gratias ubi deprehendisti, quibus ingratiose gratias agis? Sed quid? miror te mirabili et inaudita novitate gratiam quæ non est gratia asserere, quum mutandi et permutandi rerum et verborum proprietates auctoritate jam pristina cœperis

Digitized by Google

pollere. Quid non faciat enim, nisi qui de nigro factus est albus? Credo ista doctus et edoctus auctoritate verbo quoque et sensus verborum præsumis quandoque invertere. Nigredinem tamen pristinam somniasti ubi me a Claudio dissentire notasti. Nempe sermonibus acquievi et acquiesco tuis; in parte contradixi et contradico. Ubi enim corpus vivere, animam vivam, Deum vitam esse negavi? Nusquam, crede mihi nusquam. Tantummodo enim assignationes proprietatum, quas subjunxi, vivens videlice tex vanitate, vivum ex simplicitate, vitam ex unitate aggressus sum reprehendere. Sed monachum illum, qui cum amico in epistolæ tuæ principio contendebat ut rejiciens has jam præ tædio emit tere audio voces. Utilius (inquit amor) claustra oris continuissemus, quam rescribendo tot exundantium impetus torrentum incurrissemus. Redundant enim torrentes, vanitates, et distillant ab ore amici nostri sermones superfluæ garrulitatis. Totus profluit et pereffluit. Silentia nostra confundit, consuetudinis nostræ morem et ordinem conturbat, et concutit: ad pomposa et superflua quæque improbitate sua si acquieverimus provocat, et attrahit: deinceps itaque jam noli scribere.

EXPLICIT.

Digitized by Google

[In eodem codice, f. 1460, est epistola Ivonis Carnotensis ecclesiæ.]

Ivo Dei gratia Carnotensis ecclesiæ minister Pontio venerabili Cluniacensium abbati, in regimine sibi commisso placere summo rectori.

Quæsivit a parvitate me prudens diligentia et diligens prudentia vestra, quid mihi significare videatur calicis elevatio et ejusdem repositio: quid significent illæ consignationes quæ fiunt super calicem, intra et extra, quæ prætermissa videntur in libello quem proposui De convenientia Veteris et Novi Testamenti; quæ ideo prætermissa videntur mihi, et ad illam convenientiam, de qua opusculo illo agebatur, parum aut nihil pertinere videbantur. Quum vero ista per se considerantur, mysticum aliquid continere videntur præter illas consignationes quæ distinctæ ante istas in tribus locis frequentantur. In his enim specialiter intenditur, ut illa dona quæ jam vocantur sacrificia in Christi corpus et sanguinem commutentur, vel commutata salutaria nobis efficiantur. Quum autem panis et calix adhibito diacono elevatur, exaltatio corporis Christi in cruce commemoratur, quod vero quum hostia jam consecrata intra vel supra calicem signum crucis imprimitur, a parte calicis orientali usque ad occidentalem, et a septentrionali usque ad australem, hoc figurari intelligimus, quod ante passionem Dominus discipulis suis prædixit in commendationem suæ passionis, Quum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum: hostia quoque, quæ juxta calicem consignatur, sic debet esse posita, ut sua et calicis positione dextrum Christi latus repræsentet, de quo manavit sanguis redemptionis et aqua baptismatis, quæ utraque in calice contineri prudentia vestra non ignorat: at quum cooperante diacono calix deponitur, et hostia in suo loco reponitur, et corporali palla cooperitur, hoc commemoratur quod Joseph et Nicodemus,

Digitized by Google

accepta licentia a Pilato, corpus Christi de cruce deposuerunt, et venerabiliter sepulturæ tradiderunt. Hæc de his sentio, non respuens si quis de his altiora et sacratiora ex auctoritate vel divina inspiratione dicere valuerit.

De monacho, qui in ignem cadendi juveni causa fuit non voluntate sed casu, non videtur mihi esse criminale quod fecit, testante beato Augustino et dicente, Peccatum adeo est voluntarium, quod, si non est voluntarium, jam non constat esse peccatum. Unde, si ad tempus monachus ille ab officio est suspensus, vel ab aliqua promotione dilatus, congruum mihi videtur, ut et levitas ejus impunita non remaneret, et exemplum a simili levitate cavendi consortibus fieret. Sola ergo prudentia vestra penset, ut secundum qualitatem vitæ et scientiæ, aut eum omnino suspendatis aut in sacris ordinibus eum ministrare concedatis. De cætero, quod monachi illius transgressionem, qui se propter epilensiam curandam eunuchizavit, secundum rigorem canonum animadvertere vultis, nec ad altiorem gradum promoveri poterit, nec in eo in quo erat ordine ministrabit, quia, sicut bene nostis, ei non interdiceretur si esset sectus a medicis. Si enim secundum Nicænos canones illi ab ecclesiasticis officiis removentur, qui se abscidunt obtentu servandæ castitatis, multo magis illi removendi sunt qui se eunuchizant causa curandæ corporalis ægritudinis. Verusque sicut rigor commissus est rectoribus ad servandum pro necessitate locorum et temporum, aut pro consideratione appetendorum commodorum aut vitandorum incommodorum, sic ad dispensationem eisdem promissæ sunt quæ ecclesiæ Dei non generent scandalum, pro honestate personarum aut pro utilitate rerum publicarum. In quibus omnibus adhibenda est rectorum diligentia, ut nec nocitura concedant nec profutura prohibeant. Sicut enim ægroti aliquando servatis legibus medicinæ minime curantur qui remissis competenter legibus sanarentur, ita in curandis morbis animarum considerandum est, quibus prosit rigor disciplinæ, in quibus mo-

Digitized by Google

deratio indulgentiæ, in quibus omnibus summa consilii est, quam habemus a patre Augustino dicente in tractatu de disciplina ecclesiastica, Habe caritatem et fac quicquid vis: si parcis, parce cum caritate: si corrigis, corrige cum caritate.

Hæc breviter ad proposita vestra pro intellectu meo respondi, quia, veniente ad nos portitore literarum vestrarum, ego aliquantulum ægrotabam, et portitor literarum ad reditum festinabat.

Digitized by Google

CAXTON SOCIETY,

FOR THE PUBLICATION, IN A CHEAP AND COMMODIOUS FORM,

OF CHRONICLES AND OTHER DOCUMENTS,

HITHERTO UNPUBLISHED.

ILLUSTRATIVE OF

THE HISTORY AND MISCELLANEOUS LITERATURE

OF THE MIDDLE AGES.

RULES AND OBJECTS OF THE SOCIETY.

1. The members of this Society pay no annual subscription, but engage to purchase one copy of all books published by the Society.

2. Works which have already been published, will not be printed, except in peculiar cases; and any member, who pleases, may decline to take a copy of such book.—Such works, however, as have been published only in part, will be considered as coming within the objects of the Society, and complete editions of them will be given without delay.

3. The expense of printing and publishing will be defrayed out of the proceeds of sale, and all the money which shall remain, over and above such expenses, shall be paid to the persons who have acted in editing MSS. published by the Society.

4. All persons desirous of supplying transcripts of Manuscripts for publication, and of acting as editors to the same, are requested to communicate with the Publisher:

Mr ALEXANDER BLACK,

FOREIGN BOOKSELLER TO THE QUEEN,

Agent and Publisher to the Society

No. 8, WELLINGTON ST. NORTH, STRAND, LONDON.

ALREADY PUBLISHED.

1. HENRICI de SILGRAVE Chronicon Angliæ. edited by C. Hook, 1 vol. 8vo, 5s. 6d.
2. GAIMAR, Estorie des Engles, HAVELOK and HEREWARD, edited by T. Wright, F. S. A., &c. (not quite ready.)

Digitized by Google

3. REVOLTE du conte de WARWICK; Lettre Française sur MARIE I; and Petite CHRONIQUE du siège d'ORLEANS, edited by Dr Giles, 1 vol., 3s. 6d.
4. G. ABBATIS DERVENSIS epistolæ. Edited by Mr C. Messiter, 1 vol., 4s. 6d.

In the press.

5. RADULFI NIGRI Chronica duo. Ed. by Col. Anstruther.
6. BENEDICTI ABBATIS PETRIBURGENSIS DE VITA ET MIRACULIS S. THOMÆ, edited by Dr Giles.

ORIGINAL MEMBERS :

Rev. Dacres ADAMS, M. A., Bampton, Oxfordshire.
Sir Ralph Abercrombie ANSTRUTHER, Bart, Balcaskie, Fifeshire.
Colonel ANSTRUTHER, 7 Monmouth Road, Bayswater.
Rev. Dr. BLOXAM, St. Mary Magdalen Coll., Oxford.
Beriah BOTFIELD, esq., 9 Stratton Street.
W. Downing BRUCE, esq., 11 Fludyer Street, Whitehall.
David EVANS, esq., Mornington cresc., Hampstead rd, London.
Rev. Dr. GILES, Bampton, Oxfordshire.
Rev. J. D. GILES, M.A., Grimsthorpe, near Bourne, Lincolnsh.
S. HALKET, esq., Advocates' Library, Edingburgh.
Mr C. HOOK, 4 Southampton St., Camden Town, (Copyist &c.)
Rev. Dr HUME, Liverpool.
Rev. Dr INGRAM, Pres. of Trin. Coll. Oxf.
Count Godes de LIANCOURT, London.
Robert LAURIE, esq.
Mr J. W. LENG, 5 Saville St, Hull.
Library of the WRITERS to the SIGNET, Edingburgh.
Rev. C. A. MARRIOTT, Oriel College, Oxford.
W. D. MACRAY, esq., Magd. Coll., Oxford.
MERTON College Library, Oxford.
Rev. Dr MOBERLY, Head-master of Winchester School.
Philip MURE esq., Shirly Lodge, Croydon.
J. W. PYCROFT, esq., 2 New Inn, London.
Right Rev. the LORD BISHOP of OXFORD.
Rev. Dr ROUTH, President of Magd. Coll. Oxford.
Sir Francis PALGRAVE, Rolls Court, Chancery Lane, London.
Sir Thomas PHILLIPS, Bart, Middle-Hill, Broadway, Worcester.
Rev. J. SMITH, M. A., Caius College, Cambridge.
Rev. Arthur STANLEY, M.A., University College, Oxford.
REV. E. STOKES, M.A., Christ Church, Oxford.
Dawson TURNER, esq., Great Yarmouth, Norfolk.
T. WRIGHT, esq., M.A., 24 Sydney Street, Brompton.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

FEB 21 1931

Digitized by Google